

15782

ԵՄԻ ԱՅԱՌ

Երրուկան Քինաառանք

ԲԱԴԱՐԱՆԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ

1940

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՆԱՅԻՆ ԳԵՐԿԱՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՐ

全世界無產者聯合起來呵！

英勇的中國

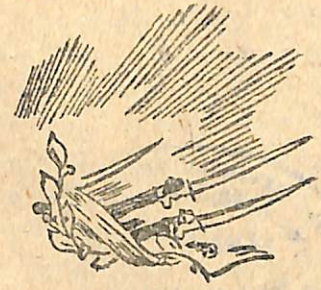
卷三

32 (51)
5-43
ur

26 SEP 2006
1 DEC 2009

ԵՄԻ ՍՅԱՆ

Հայրենական
Չինական

15 APR 2013

75782

1828
40

Э М И С Я О

ГЕРОИЧЕСКИЙ КИТАЙ

Государственное издательство политической литературы
Ереван • 1940

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

ապոնական աղբյուրայի դեմ իր անկախության և ազատության համար չինական ժողովրդի մղած հերոսական կռիվը հիացնում է պրոգրեսիվ ու առաջադեմ մարդկությունը: Այդ կռիվին մասնակցում է չինական ամբողջ 450-միլիոնանոց ժողովուրդը՝ կանոնավոր բանակը, վոր կռիվներում ամբապնդում է իր մարտունակությունը և հերոսության ու անձնագոհության որինակներ և ցույց տալիս: Բազմաթիվ պարտիզանական ջոկատները, վորոնք առաջ են դալիս ամենուրեք, չինական անձայրածիր տերիտորիայի վրա և վորոնք թշնամուն ուժգին, անսպասելի հարվածներ են հասցնում: Բանվորները, գյուղացիները, ինտելիգենցիան, յերիտասարդությունը, կանայք, ծերերն ու յերեխաները:

Այս գրքույկի մեջ ղետեղված համարյա բոլոր ուրվագծերն ու հոգվածները հիմնված են փաստական նյութի վրա, — այն նամակների վրա, վոր ստացել է հեղինակն անմիջականորեն չինացի ընկերներից, և այն թղթակցությունների վրա, վորոնք լույս են տեսել չինական թերթերում, գլխավորապես «Մինխուափիբաո»-յում և «Ցզեֆան» («Աղա-տաղրում») ժուռնալում: Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության որդաններում:

Հեղինակ

«ՎՈՍԿԵ ՊԱՐԻՍՊԸ ՅԵՎ ՅԵՌԱՅՈՂ, ԼԻՃԸ»

Երեք ամիս տեւցին Շանհայի համար մըղ-
վող համառ մարտերը: Յապոնական բա-
նակի թիվը հասնում էր հարյուր հազար
հոգու: Յապոնացիներն ունեյին մեծ թվով տանիքեր, հրե-
տանավակներ, յերկու հարյուր ինքնաթիռ: Հոկտեմբերի
25—26-ին թշնամին մորելիզացիա արալ իր բոլոր ուժերը՝
հեռակալը, ավիացիան և նավատորմը, դործադրվեցին հեղ-
ձուցիչ զաղեր: Թշնամու ճնշման տակ չինական բանակն
ստիպված էր նահանջել Դաչան: Յապոնացիներն առաջ խա-
ղացին ղեպի Դաչան—Յանսյան խճուղին, սպառնալով Չա-
պեյում, Յոյաննանում և Մյաոխանում գտնվող չինական
ուժերի թիկունքին: Կենդանի ուժը պահպանելու նպատա-
կով, չինական հրամանատարությունը հրամայեց նահանջել
ղեպի պաշտպանության նոր գիծ և ամրանալ Շանհայ-
Ուսուն գծի վրա:

«Ցորդ դիվիզիայի 524-րդ դունդը, —ասված էր հրամա-
նի մեջ, —պետք է սքողի գլխավոր ուժերի նահանջը»:

Հոկտեմբերի 27-ին վաղ առավոտյան չինական բանակի
գլխավոր ուժերը լիակատար կարգով թողին Շանհայի ար-
վարձանը՝ Չապեյը: 524-րդ դունդը կատարեց իր առաջա-
դրանքը, նա ել կարող էր թողնել Չապեյը: Բայց գնդի
ամբողջ կազմը՝ ութ հարյուր մարտիկներ, գնդի հրամանա-
տարի ոգնական Սե Յոին-յուանի և գումարտակի հրամա-
նատար Յան Ժույ-Ֆույի գլխավորությամբ, չեղ ցանկա-
նում յեռամսյա դիմադրությունից հետո թշնամուն տալ

սուրբ յերկիրը: Մյուս կողմից, մարտիկները չեյին կարող հաշտվել այն մտքի հետ, թե իրենք պետք է հեռանան առանց կռիվի, կամավոր կերպով զինաթափվեն, վրապես չհասնեն Շանհայի միջազգային սետմենտի տերիտորիայով:

—Դա պատմաբեր չե չինական զինվորին,—ասում էյին նրանք:—Թող թշնամու վրա թանգ նստի մեր յերկրի ամեն մի թիղը: Կռվե՛նք մինչև վերջ:

Սուչֆոու—կրիկի հյուսիսային ափին, Չապեյում, Գուանֆուրոդի վրա կանգնած է մի յոթհարկանի շենք, վորի մեջ են տեղավորված չորս բանկերի պահեստները: Դա բնառնից և պողպատից շինված մի ամուր կառուցվածք է: Գուանդը վորոշեց այդտեղ ամրանալ: Շենքի կառուրի վրա դրին զենիթային թնդանոթներ, դարպասների առաջ շարեցին ավազով լցված պարկեր: Կազմակերպեցին հակահրդեհային պահպանություն, սանիտարական բաժանմունք, դրին լուսարձակներ... Ամեն մի մարտիկի և հրամանատարի կրծքին «Յեյուեն-սի» («Վորոշված է մեռնել») մակադրուկ թյամբ նշան եր կախված: Չինական բանակի հրամանատարությունը, վորին անհանդստություն եր պատճառում դեղի վիճակը, միջանի անգամ արդեն հրամայել եր, վոր գուանդը նահանջի: Շանհայի միջազգային սետմենտի անդլիսցիներն ել նույնպես խորհուրդ էյին տալիս դուրս գալ շրջապատումից, բայց գուանդը քաղաքավարի կերպով մերժեց այդ խորհուրդը և խնդրեց չինական բարձրագույն հրամանատարությունից միայն մեկ բան՝ վոր նա իրենց մթերք մատակարարի:

—Մենք վորոշել ենք կռվել մինչև մեր վերջին շունչը, մինչև վերջին մարդը,—ասացին ութ հարյուր մարտիկներ:

Գնդի մեծ մասը մնաց բանկերի պահեստների շենքում, փոքրաթիվ խմբեր ընկեցին մոտակա տները: Այդպես առաջացավ յապոնացիների համար անմատչելի լեղենդար ամրոցը, վորի մասին բանակում չինական առածի խոսքերով ասում էյին՝ «Վոսկե պարիսպ և յեռացող լիճ»:

Յապոնական զորքերը փորձեցին մոտենալ նախկան շենքին: 800 մարտիկները, խնայելով զնդակները, թույլ

էյին տալիս, վոր նրանք մոտենան, և միայն այն ժամանակ էյին սկսում կիս մոտից արձակել առանց վրիպելու: Միջանի տասնյակ դրոհներ հետ մղվեցին: Հոկտեմբերի 28-ի առավոտյան շենքի վրա յերեացին յապոնական ռմբակոծիչները, բայց դրանք քվեցին զենիթային թնդանոթներով: Յապոնացիները վճռեցին դրոհով վերցնել այդ փոքրիկ ամրոցը: Չինական մարտիկները նրանց վրա դնդացրային կրակ բաց արին: Թշնամիները, մեծ կորուստներ կրելով, անկարգ փախուստի զնեցին:

Յերեք անգամ հարձակում դործեցին յապոնացիները: Սակայն ամեն անգամ ել նահանջեցին, թողնելով տասնյակ սպանվածներ ու վիրավորներ: Տեսնելով, թե ինչպես են փախչում թշնամու զինվորները, չինական մարտիկները լուսամուտներից դռնում էյին նրանց հետևից:

—Ե՛յ, ավելի դուռը, չընկնե՛ք:

Սուչֆոու—կրիկի հարավային ափին կանգնած էյին անդլիսական զինվորները և ծիծաղում էյին, տեսնելով այդ տեսարանը:

Այժմ յապոնական զավթողները «ամրոցը» միայն հեռաձիգ թնդանոթներով էյին զնդակոծում: Բայց չինացիները չեյին հեռանում տներից, պատրաստվելով վճռական մարտի: Անդլիսական հրամանատարությունը մի անգամ ել վորոձեց համոզել չինական զնդին, վոր նա նահանջի միջազգային սետմենտի տերիտորիան: Վճռելով, թե լավ է մեռնել, քան նահանջել, զնդի հրամանատարները և մարտիկները նամակ-կտակներ ուղարկեցին իրենց հարազատներին և բարեկամներին: Գնդի հրամանատարը և գումարտակի հրամանատարը զնդի անունից Շանհայի հասարակական կազմակերպություններին նամակ դրեցին, վորի մեջ ասում էյին. «Պաշտպանել յերկիրը և հայրենի հողը—դա մեր պարտն է: Մենք վորոշել ենք թափել մեր արյան վերջին կաթիլը և զավթողներից վարձահատույց լինել: Յեթե մեզ մոտ մնա միայն մեկ զնդակ, մենք այն ժամանակ ել մինչև վերջ կկռվենք թշնամու դեմ»:

Հոկտեմբերի 29-ին յապոնացիներն արդեն այրեցին ամրոցին մոտակա բոլոր տները: Հարևան փողոցների խաչմե-

բունկից հրետանային ուժեղ կրակ բաց արին։ Այդ գիշեր յապոնացիներն ավելի քան տասն անգամ զրոհեցին ամրոցի վրա, բայց ապարդյուն։

ՀԵՐՈՍ ԱՂՋԻԿԸ

Երկու օր անընդմիջ զինվորական պաշտպանությունը հիացնում էր չին բնակչությանը։ Շանհայի բնակիչները միմեք էլին գնում և հասցնում քաջերին։ Անգամ փախստականները, իրենց բերնից կտրելով, աշխատում էին փող խնայել և նվերներ գնել Շանհայի հերոս պաշտպանների համար։ Շանհայում ապրող ոտաբերկրացիներն էլ էլին հիացել։ Նրանցից մի քանիսը հաց և գարեջուր էլին գնում քաջերին տալու համար։ Շանհայի առևտրական սրբալատը գնդի համար ազդարյին նոր դրոշ պատրաստեց, վորի լայնությունը տասը փոսնաչափ էր։ Բայց համարյա մի՛չ մի հնարավորություն չկար դրոշն «ամրոց» հասցնելու։ Յեւ ահա առևտրական պալատ ներկայացավ տասներեք տարեկան պիտներուհի Յան Գույինը։

—Յես հանձն եմ առնում դրոշը մարտիկներին հասցնելու,—ասաց նա։

Աղջիկը թաղուն, կյանքը վտանդի յենթարկելով, անցավ գետը և դրոշը քաջերին հանձնեց։ Այդ հսկայական դրոշը բարձրացվեց այն շենքի կտուրը, վորը նրանք այնքան արիարար պաշտպանում էին։ Շանհայի բնակիչները տեսան, թե ինչպիսի հպարտությամբ և ծածանվում ամրոցի վրա փառապանձ գնդին իրենց տված նվերը։ Իրենց ժողովրդի, իրենց բանակի համար ուրախության և հպարտության արցունք էր յերևում շատերի աչքերում։

Իրենց շրջապատող թշնամու դեմ 800 քաջերի մղած այդ

անհավասար հերոսական կռիվը չորս օր տևեց։ Հինգ հոգի սպանվեց, արդեն տասներեք վիրավոր կար։ Վիրավորված էր նաև գումարտակի հրամանատար Յան Ժույ-Փուն։ Բայց թշնամու բանակն անհամեմատ ավելի կորուստներ էր տվել։

Ձինական բանակի բարձրագույն հրամանատարությունը հավանություն տալով գնդի հերոսությանն ու հայրենիքին ցույց տրված նվիրվածությանը, բաղմիցս հրամայել էր թողնել շենքը։ Գունդը չէր ցանկանում նահանջել։ Գլխավոր շտաբից վերջին հեռախոսային դանդուլ ասվեց․

—Գուր դեռ հարկավոր կլինեք հայրենիքին։ Մտածեցեք հետագա կռվի մասին։ Պնդում ենք, վոր նահանջեք։

Մարտիկներն ու հրամանատարները ահամայից յենթարկվեցին հրամանատարության կարգադրությանը։

«Կեցցե՛ք չինական հանրապետությունը» լացականչություններով նրանք լիակատար կարգապահությամբ թողին Չապեյը և անցան գետը...

Պիտներուհի Յան Գույինը շարունակում է աշտիվորեն պայքարել յապոնական դավթողների դեմ։ Նա ողնում և ազատելու չին յերեխաներին յապոնական բռնացողների ձեռքից և միջոցներ և հավաքում փախստական յերեխաների համար։

VIII ԲԱՆԱԿԸ ՃԱԿՍՏ Ե ԴՈՌՐՍ ԳԱԼԻՍ

Բանակը ճակատ ուղևորվելու լուրն արագորեն տարածվեց բնակչության մեջ։ Տղամարդիկ, կանայք, ծերունիներ և յերիտասարդները,—բոլորը գնում էին ուղեկցելու։ Փող էլին հավաքում և գնում էին խոզի, վոջիարի միս, հավ, բադ, ձու և գանաղան բանջարեղեն VIII բանա-

կին նվիրելու համար: Շատերը դրոշակներ եյին ուղարկում, գալիս եյին իրենց նվագախմբերով: Միան քաղաքում հինգ աշակերտուհիներ ասեղնադործեցին մի մեծ կարմիր դրոշակ: Միֆինից 80-ամյա մի ծերունի VIII բանակի զինվորային շտաբը բերեց յերկու աման զինի, մի դամբուղ ձու և պատվո տախտակ հետևյալ մակագրությամբ՝ «Ժողովրդական միլիոնների բանակ»: Դիմելով զինվորային հրամանատարին, ծերունին ասաց.

— Մեր բանակի համար յես շատ համեստ նվեր բերեցի: Դուք այստեղ կես տարի մնացիք: Դուք վոչ միայն չեք ծեծում մարդկանց, չեք հայհոյում, զոռով չեք բռնում կուլիններին (բռնակիր բանվոր.—կտբ.), մեզնից փող չեք առնում, այլ և ոգնում եք մեզ, գյուղացիներին, դաշտային աշխատանք կատարելիս, շարաթորյակներ եք կաղմակերպում: Ձեր զինացիսնան իսկապես վոր հիանալի յե: Յես ապրել եմ 80 տարի, բայց առաջին անգամ եմ տեսնում այնպիսի բանակ, ինչպիսին ձերն ե: Դուք իսկապես վոր ժողովրդի բանակն եք:

Ճակատ մեկնելու օրերը VIII բանակը տեղական բնակիչներին հրավիրում եր զոգման յերեկոներին:

Մեծ հրապարակում VIII բանակի զուռը մարտական զորահանդես տվեց: Մարտիկները, հրամանատարները և քաղաշխատողները յերդում տվին: Մեկը կարդում եր, մյուսները կրկնում եյին.

«Յապոնական իմպերիալիզմը չինական ժողովրդի մահացու թշնամին ե: Իմպերիալիստները ձգտում են ստրկացնել մեր յերկիրը և վոչնչացնել մեր ազգը, նրանք սպանում են մեր հարազատներին, մեր ձախկներին, նրանք բռնաբարում են մեր մայրերին, կանանց և քույրերին, հրկիզում են բնակարանները, վոչնչացնում են մեր տնտեսությունը, ինվեկտարը և անասունը: Հանուն մեր ազգի, մեր յերկրի, մեր հայրենակիցների, հանուն մեր դավախների և թոռների մենք յերդում ենք մինչև վերջը դիմադրել յապոնական զաւթողներին:

... Մենք պարտավորվում ենք յենթարկվել Ռադական Խորհրդի միասնական հրամանատարությանը, իսկապես

զինացիսնան պահպանել և տուն չվերադառնալ, մինչև վոր մեր յերկրից չվանդալեն յապոնական զաւթողները, մինչև վոր ազգի բոլոր դավաճանները բնաջինջ չլինեն յերկրի յեբսից»:

Յերը VIII բանակը կռվի յեր զնում, ժողովուրդը հնաց նրան ճանապարհ գցելու: Մարդիկ ճանապարհ եյին դցում իրենց վորդիներին, յեղբայրներին, ամուսիններին, հարազատներին և բարեկամներին:

Նրանք ասում եյին մարտիկներին.

— Տուն մի՛ վերադառնաք, մինչև վոր մեր յերկրից զուրս չքչեք յապոնացիներին:

Թմբուկների և դոնդերի աղմուկի տակ, յերգերի և վողջույնի բացականչությունների տակ, VIII բանակը մեկնեց ճակատ: Ժողովուրդը դեռ յերկար ժամանակ զնում եր նրա հետևից:

VIII բանակի ամբողջ ճանապարհին զյուզերից նրան ընդառաջ եյին զուրս գալիս ու վողջուռում...

VIII բանակի մարտիկները զնում եյին լեռներով, առանց ճանապարհի, և մեկ ել կորցրին կողմնորոշումը: Հեռու դաշտում նրանք մի ծեր գյուղացի նկատեցին, վորը վար եր անում: Միջանի մարտիկներ ուղղեցին դեպի նա: Գորշ զինվորական հագուստով մարդկանց տեսնելով, ծերունին թողեց զութանը և սկսեց փախչել: Մարտիկները հասկացան. ծերունին վախեցել եր, վոր նրան զոռով բռնակիր կվերցնեն, ինչպես դա հաճախ անում են պատերազմի ժամանակ մյուս զորամասերը, և ձայն տվին նրան.

— Մենք խնդրում ենք միայն ճանապարհ ցույց տալ մեզ:

Լսելով հարավային բարբառը, ծերունին կանգ առավ, ուշադրությամբ նայեց մարտիկներին և վերադարձավ նրանց մոտ: Նա ժպտով հարցրեց.

— Դուք VIII բանակն եք,—և դրական պատասխան ստանալով, շարունակեց.

— Մենք, ամբողջ բնակչությունը, պայմանավորվել ենք, յերբ զինվոր ենք տեսնում, գյուղում մեկ անգամ և զանգը հնչում, և գյուղի ամբողջ բնակչությունը սարերն և

գնում, յեթե տեսնում ենք VIII բանակը, զանգը միջանի տնդամ է հնչում, և մենք դուրս ենք գալիս նրան վողջուհելու...

Յերբ VIII բանակը դյուղ է մտնում, անգամ կանայք առանց վորեն վախի փողոց են դուրս գալիս, և ժողովուրդը շտապում է ողնելու մարտիկներին փոխադրելու ռազմական ավարն ու հանդերձանքը, խնամելու վիրավորներին, նորոգելու ճանապարհները: Ամեն կողմից թեյ ու ալյ հյուրասիրություններ են տալիս, շատերը սիրով իրենց ծառայություններն են առաջարկում վորպես ուղեցույցներ:

Ձինաստանի բոլոր կողմերից անընդհատ հոսանքով նոր մարտիկներ են գալիս ժողովրդական-հեղափոխական VIII բանակը: Նրանք մեծ դժվարություններ են հաղթահարում, ծանր անցումներ են կատարում, վորպեսզի միայն VIII բանակն ընկնեն:

XIII բանակի միջանի մարտիկներ, վորոնք վիրավորված եյին ճակատում, առողջանալուց հետո չկարողացան դուրսել իրենց դորամասը և մտան VIII բանակը:

— Մենք գիտենք, վոր VIII բանակը շատ լավ է կռվում յապոնացիներին դեմ, —ասում եյին նրանք:

VIII բանակի ներկայացուցչութունն են գալիս ամեն որ միջանի տանյակ պատանի հսյրենասերներ և խնդրում են ընդունել իրենց VIII բանակի շարքերը: Նրանց պատասխանում են.

— Այժմ բոլոր բանակները հակապապոնական են, նրանց միջև վոչ մի տարբերութուն չկա: Վո՞ր բանակն ուղեք՝ մտեք:

Բայց և այնպես պատանիները համառ պնդում են, վոր իրենց ընդունեն հատկապես VIII բանակում:

Ձինական վողջ ժողովուրդը արձագանդեց Ձու Դեյի և Պեն Դե-խուայի այն հեռագրին, թե անհրաժեշտ է ողնել VIII բանակին յապոնական դավթողների դեմ կռվելու, վորոնք հեղձուցիչ գազեր են դործադրում չինական բանակի դեմ: «Սինխուաթիրաո» թերթի եջերում ամեն որ հրապարակվում են այն քաղաքացիների աղբանուները, վորոնք վողջ են մուծում հակադադեր դնելու VIII բանակի համար:

Այդ քաղաքացիներին շարքում կան բանվորներ, կուլիններ, դյուղացիներ, ծառայողներ, դրողներ, գիտնականներ, ուսուցիչներ, դպրոցականներ... Ժողովրդական-հեղափոխական VIII բանակը նվաճել է ամբողջ չինական ժողովուրդի սերն ու ամուր վստահությունը...

VIII բանակի յերեք դորամասեր կանգ առան X դյուղում:

Գյուղն սկզբում նրանց յերկուղով ընդունեց: Յերեխաները փախան հրացանավոր մարդ տեսնելով: Կանայք թագնըլեցին բանջարանոցներում: Փողոցներում մնացին միայն ծերունիները:

Մարտիկներից մեկը մոտեցավ ծերունուն ու հարցրեց.

— Ձուր կարելի՞ յե խնդրել:

Ծերունին դժկամությամբ ասաց.

— Ահա ջրհորը, ինքներդ ձեզ հյուրասիրեցեք:

Մարտիկը տեսավ, վոր ջրհորը բալական հեռու յե:

— Մի՞թե ձեր տանը ջուր չկա, — հարցրեց նա:

Ծերունին մռայլեց, հանեց ծխամորճը և ծխելով ասաց.

— Ե՛հ, դուք շատ եք, իսկ ջուրը մեզնում վոսկու տեղ է:

Մոտեցան ևս միջանի մարտիկներ: Առաջինն աչքով արավ իր ընկերներին, և նրանք սկսեցին ցածրաձայն խորհրդակցել:

Ծերունին ուշադրությամբ հետևում էր խոսակցության և յերբ լսեց «VIII բանակ» խոսքերը, իսկույն վեր կացավ, մոտեցավ մարտիկներին և ասաց.

— Դուք VIII բանակի՞ մարտիկներն եք: Այն ժամանակ, խնդրեմ, ներս համեցեք, թեյով ել կպատվենք...

Ծխամորճով նշան անելով, նա ձայն տվեց բանջարանոց.

— Հե՛յ, դուրս յեկեք, — մերոնք են յեկել:

Խոտով ծածկված փոսերից մեկը մյուսի հետևից դուրս յեկան կանայք և, ծերունու հետ կարճ, արագ ֆրաղներ փոխանակելով, մտան տուն, կրակ արին և ջուր դրին, վոր յեռա:

... Կես ժամից հետո բակում սեղանի վրա շարեցին դա-
վաթները, դրեցին բլիթ, ձմերուկի և դեղումի կորիզ:

Մարտիկները սեղան նստեցին ծերունու հետ, իսկ կա-
նայք մի կողմ ելին կանդեհած: Մարտիկները կանանց ել
հրավիրեցին իրենց հետ թեյ խմելու: Նրանք կարմրեցին
և շփոթվեցին: Այն ժամանակ ծերունին նրանց հրամայեց
սեղան նստել և ասաց մարտիկներին.

— Ներեցե՛ք մեր կանանց տղիտուլթյունը, դուք ինք-
ներդ գիտեք, թե վորքան են վախենում նրանք զինվորնե-
րից, — և դառնալով կանանց ասաց. — դրանք չե՞ վոր մերոնե-
ցից են: Յերբ ձեզ ասում եմ, արդեն ճշմարտություն է, և
դուք պետք է լսեք ինձ...

Աստիճանաբար աշխույժ խոսակցություն սկսվեց:
Մարտիկներն իմացան, վոր այդ դյուղում քիչ տներ կան և
վոր տղամարդկանց մեծ մասը մտել է պարտիզանական ջո-
կատը, իսկ կանայք, ծերունիները և պատանիները չգիտեն,
թե ինչ անեն այսուհետև:

— Պետք է այստեղ մոբիլիզացիոն կոմիտե կազմակեր-
պել, — վորոշեցին մարտիկները:

Յերեկոյան բացությա միտինգ կազմակերպվեց: Հավաք-
վել ելին դյուղի բոլոր տղամարդիկ և կանայք, ծերունինե-
րը և յերիտասարդությունը, անդամ հարեան դյուղերից ել
եյին յեկել: Նախադահողը բաց արավ միտինգը և հայտա-
րարեց.

— Այժմ խնդրենք հրամանատարության ներկայացուց-
չին, վոր նա մեզ միքանի խոսք ասի:

Բոլորի հայացքը դարձավ զինվորական գլխատով մի յե-
րիտասարդի վրա: Ժողովուրդը հանդարտվեց: Ուշադրու-
թյամբ ելին լսում:

Հրամանատարության ներկայացուցչի՛ը պատմեց այն
դադանությունների մասին, վոր անում են յապոնացիներն
իրենց դրաված շրջաններում, պատմեց, թե ինչպես նրանք
վոչնչացնում են խաղաղ բնակչությանը:

— Յապոնացիներն ուղում են վոչնչացնել մեր յերկիրը,
մեր բնատնիքները, մեր կյանքը, — ասում եր նա: Իր ճառի
վերջում նա կոչ արեց կատաղի դիմադրել թշնամուն, վոչ

թե կյանքի, այլ մահու կռիվ մղել իմպերիալիստական բաբ-
բարոսների դեմ:

— Յես կասեմ ձեզ, թե ինչ պետք է անել: Յերբ թը-
նամիները կդան այստեղ, դուք թագդրեք ձեր հացը և բրին-
ձը, հողում թաղեցե՛ք ամանեղենն ու իրերը և սարերը
բարձրացե՛ք...

— Ջրհորներն ել թունավորենք, — ասվեց ծերունու
ձայնը:

Ժողովականները ծավահարեցին:

— Ծի՛շտ է:

Հրամանատարության ներկայացուցչի՛ը շարունակեց.

— Այն ժամանակ, գալով ձեր տները, թշնամիները չեն
կարող ուտել և խմել, նրանք վոչ վոքի չեն դռնի: Իսկ գի-
շերը մենք աղմուկ-աղաղակ կբարձրացնենք դյուղի շուրջը:
Նրանք չեն իմանա, թե մենք քանի հոգի յենք: Թերեւս զին-
ված մեծ ուժ է, կմտածեն նրանք: Նրանք ամբողջ գիշերը
չեն կարող քնել: Յեթե մենք այսպես անենք յերկու-յերեք
օր, մեր թշնամիները, քաղցած մնալով ու տանջվելով,
իրենք կիվախչեն: Իսկ յեթե չվախչեն ել, մեզ համար հեշտ
կլինի նրանց վոչնչացնելը:

— Խառ՛, լա՛վ, լա՛վ, — աղաղակում ելին ունկնդիր-
ները:

Իր ճառի վերջում հրամանատարության ներկայացու-
ցչի՛ը պատմեց, թե ինչպես պետք է կազմակերպվել, զինվել,
ինչպես պետք է մասնակցել ուժերի համախմբման ամբողջ
աշխատանքին՝ թշնամուն զինված հակահարված տալու հա-
մար:

Պարզ գեկուցումը, խոսողի վճռական, բայց սիրալիբ
տոնը բոլորին վուզեորեց: Ջրույցին մասնակցում ելին հա-
վաքված բոլոր դյուղացիները: Միտինգից հետո յելույթ
ունեցավ քաղբաժնի թատերական խումբը: Յապոնական ին-
տերվենտների զաղանությունները, այն սարսափները, վո-
րոնց յենթարկվում է յապոնացիների դավթած շրջանների
չին ժողովուրդը, չին յերիտասարդության վճռական դիմա-
դրությունը և թշնամու վոչնչացումն ամբողջ չինական Ժո-
ղովրդի միացյալ ուժերով, — այս բոլորը տեսարան տեսա-

րանի հետևից անցնում են հանդիսականներին աչքերի առաջ
և լավ տալովորովում են նրանց հիշողութեան մեջ:

Վորտեզ եւ վոր դալու լինի ՎIII բանակը, ամեն տեղ եւ
նա բնակչութեան մեջ ազիտացիոն-պրոպագանդիստական
և լուսավորական աշխատանք ե կատարում, բարձրացնելով
ժողովրդի ազգային դիտակցութեանը և ամրացնելով յապո-
նական ազդեցությանը դեմ դենքը ձեռքին կռիւլու նրա վճռա-
կանութեանը: Նույնիսկ ճակատում, վորքան թույլ են տա-
լիս պայմանները, — ՎIII բանակն ազգային աշխատանք ե
կատարում:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԳՐՈՂ ՅԱՆՄԻՆԲԱՌՅԻ ՎՐԱ

Եկ անդամ ժողովրդական-հեղափոխա-
կան ՎIII բանակի N դուռը յեկավ
Յանմինբաո:

Գնդի հրամանատարն ու նրա ողնականը պառկեցին
բլրի հետևում և սկսեցին դիտել չըջակ վայրը: Մարտիկ-
ները քողարկվեցին թիւերի մեջ, բլուրների ստորոտներում:

Հանկարծ դուռը լսվեց, սկզբում թույլ, ապա ավելի ու
ավելի ուժեղ: Մարտիկներն ու հրամանատարներն իրենց
ուշադրութեանը լարեցին:

Նախ մեկ ինքնաթիւ յերևաց, ապա մյուսը: Մեկ և կես
ժամում հրամանատարներն ու մարտիկները հաշվեցին 24
ինքնաթիւ, վորոնք մեկ բարձրանում, մեկ իջնում եյին ինչ-
վոր մոտիկ վայրում: Այժմ արդեն տարակույս չկար՝ այս-
տեղ զավթողների անբողբոմն ե: Թշնամին պատրաստվում
եր ուղից մահ սխուլ հաղարավոր խաղաղ բնակիչների վրա:

— Սարսել՝ մինչև յերեկո—չնջալով՝ հաղորդում են
միմյանց մարտիկները պետի հրամանը:

Շուրջը խալար ե: Ամեն ինչ հանդարտ: Յապոնական
զորքերի մեկ զումարտակ արդեն Տունսյանումն ե, իսկ

մյուսը՝ Դայսյանում: Պետք ե ինչ դնով ել լինի խանդարել
ինտերվենտների ողնական ուժերի դալուն:

Տեղում մնում ե միայն մեկ զումարտակ՝ «մահվան
զումարտակը»: Այդ զումարտակի մարտիկները հպարտ են
այն առաջադրանքով, վոր վիճակել ե իրենց: Նրանց հանձ-
նարարած ե հարձակվել հակառակորդի անբողբոմն վրա:

Ուշ դիշեր ե: «Մահվան զումարտակը» զուրա յեկավ
բլուրների հետևից: Ամեն մեկը միքանի ձեռքի նռնակ
վերցնելով, մարտիկները սողացին դեռնի վրայով: Վոչ մի
ձայն չի լսվում:

Յերբ մարտիկները, շունչները պահած, հասան անբո-
ղբոմնի սահմանին, լսվեց սուր սուրց ե հինգ հարյուր մար-
տիկներ հարթակի յերկու ծայրերից. միաժամանակ առաջ
սլացան: Նույն այդ վայրկյանին դաշտը վառ լուսավորվեց
պայթող հարյուրավոր նռնակներից: Բոցի, ծխի և վոշու
ամպի մեջ, վիրավորների ճիշերի և տնքոցների մեջ սկսվեց
ձեռնամարտը:

Կրակի մեջ վոչնչացան թշնամու քսանչորս ինքնա-
թիւները:

Մարտը մեկ ժամից ավելի տևեց, վորից հետո յապո-
նացիներին ողնութեան հասով տասը զորահապատ մեքենա-
ների պաշտպանութեամբ:

«Մահվան զումարտակը» պատվով կատարեց իր արժա-
նավոր առաջադրանքը: Նա վոչնչացրեց դիշատիչների ինք-
նաթիւները, վորոնք սպառնում եյին հաղարավոր մարդկանց
Վյանքին: Այժմ կարելի յեր նահանջել: Կռվելով հետ քաշ-
վեց զումարտակը: Թշնամին չհամարձակվեց հետապնդել
նրան:

ՄԻՆՏՈՒԳՈՒՅՈՒՄ

Եյպինից մոտ քսանհինգ կիլոմետրի
վրա գտնվում են քարածխի հանքերը և
Մինտոուգուու ավանը: Ածխահանքերում
աշխատում ե միքանի հաղար հանքավոր: Բանվորների հա-

մար ավանում կան գիշերելու տներ, ճաշարաններ, միջանի խանութ, վորտեղ ծախվում է ամեն տեսակ մանրուք, մըր- գեր և սիգարներ:

Մի յերեկո Մինտոուդուլի ճանապարհով գնում եր յե- րեք տղամարդ: Յերբ նրանք հասան ավանին, մարեց վեր- ջին ճրագը—բոլորն արդեն քնած էյին: Յերեք յեկվորները կանգ առան գիշերելու տան առաջ և զգուշությամբ բաղ- խեցին: Դուռն խկույն ևեթ չբացվեց, և տիրուհին վա- խով նայեց անծանոթներին. այդպիսի ուշ ժամանակ քչերն են փողոցում լինում: Անժամանակ հյուրերը, շոշափելով իրենց դրապանների սակալաթիւ գոլարները (նրանք իրենց հետ ուրիշ մոջինչ չունեյին, անգամ կապոց), սկսեցին հոր- դորել տիրուհուն, վոր գիշերելու տեղ տա նրանց: Վերջա- պէս տիրուհին ներս թողեց յեկվորներին ու գնաց թեյ պատրաստելու:

Անծանոթները միմյանց հետ քիչ էյին խոսում: Նրանք հոգնած սեղան նստեցին, սպասելով թեյին: Տիրուհին, վոր մուգ կապույտ չոր եր հագել ու մազերին բամբուկէ մեծ քո- բոց եր խրել, բերեց թեյամանն ու յերեք դալաթ: Յերբ նա թեյ եր լցնում, նրանք թեյամանի վրա սպիտակ ներկով արված նշան նկատեցին: Անծանոթներն իրար նայեցին, և նրանցից մեծը վոտըի կանգնեց ու քաղաքավարի ասաց.

— Դուք ներեցե՞ք մեզ, խնդրե՞մ, մեր ուշ այցելության համար, սակայն բացի ձեզնից հաղիւ թե մեկ ուրիշ ընդու- ներ մեզ այս ավանում: Ինձ թվում է, վոր մենք մեզ հար- կալոր հասցեյով ենք յեկել,— և նա պայմանական նշանն արալ:

Տիրուհին հասկացաւ և ուրախ պատասխանեց.

— Դուք... — նա չվերջացրեց խոսքը:

— Հա՛, հա՛, այո, այնտեղից... — կամացուկ պատաս- խանեց մեկը, և չորսով ել բարեկամաբար ու վստահու- թյամբ ժպտացին:

Տիրուհին արագ խոհանոց գնաց և չուտով բերեց բրնձի ողի, կանաչի և տրորած բակլա: Յեկվորները ուղեցին վճա- րել նրան: Նա քիչ զարմացաւ և մտածեց. «Տարրինակ է... չե վոր այժմ «այսպիսի» հյուրերից քչերն են, վոր փող ունեն...»:

Ի՞նչ ծաղկատար մարդը, վոր նստած եր սեղանի աջ կողմում, վորպէս թե կռահեց տիրուհու մտածմունքը և ժպտալով ասաց.

— Մի վարանք, մեղանից յուրաքանչյուրն ընդամենը յերեքական դուլար ունի՛: Բայց մեզ պատվիրված է վճարել:

Յերկար հորդորելուց հետո միայն տիրուհին վերցրեց հասանելիք գումարի կեսն, ասելով.

— Ձե՞ք վոր յես վորոշ ոժանդակություն եմ ստանում այնտեղից...

Ընթրիքից հետո տղամարդիկ անցան մյուս սենյակը, վոր պատրաստել եր տիրուհին, և պառկեցին լայն թախտի վրա: Յերկուսն խկույն քնեցին, իսկ յերրորդը, մեծը, կա- մացուկ դուրս յեկաւ սենյակից, կանչեց տիրուհուն և յեր- կար դրուցեց նրա հետ: Դրանից հետո միայն նա վերա- դարձաւ ընկերների մոտ և քնեց:

Լուսինը բարձր կանգնած եր աշնանային յերկնքում: Արեւմտյան քամին խշխշացնում եր դեղնած տերեւները: Արահետներով, յեղյամից խոնավացած քարերի վրայով գնում եր մուգ կապույտ զգեստով, մազերին բամբուկէ մեծ քորոց խրած տարիքավոր կինը: Նա հաճախ չորս կողմն եր նայում: Միջանի տուն մտնելուց հետո կինը տուն վերա- դարձաւ ու պառկեց: Բայց վատ քնեց, — հուզմունքը խան- դարում եր նրան: Ամբողջ գիշերը նա մտաբերում եր իր ամուսնուն և մեծ վորդուն: Ամուսնուն, վոր պարտիզան եր, սպանել էյին յապոնացիները մի ամիս առաջ, իսկ վորդին, վոր հանքափոր եր, այժմ ել գտնվում եր կրակի գծի վրա: Յերկար ժամանակ է, վոր նրանից լուր չկա: Յերեկ յեկած ընկերներն ել նրա մասին վոջինչ չգիտեն: Ինչպե՞ս կցան- կանար, վոր վորդին, վորով նա այնքան հպարտանում եր, իմանար, վոր իր մայրն ել է ախատում ընդհանուր գործի համար:

Տիրուհին վաղ առավոտյան վեր կացաւ: Հյուրերը դեռ քնած էյին: Աչխատելով, վոր աղմուկ չբարձրանա, նա սկսեց իր տնային գործերով զբաղվել և հաճախ հոգատա- րությամբ նայում եր հյուրերի սենյակը՝ չի դարթեցրել ար- դյոք նրանց: Ահա՛ և թեյը պատրաստ է: Տրորած բակլան

վոր հատկապես տալարված եր պղպեղով հյութերի համար, ամբողջ սենյակը լցրել եր յուրահասուով հաճելի հոտով: Տրորած բակլան թավալով դրված եր տաք ջրի վրա: Տիրուհին խնամքով սրբել եր հողե հատակը և հյութերի համար լվացվելու տաք ջուր եր պատրաստել:

Տան դռները բաց են: Սկսեցին մտնել հանքափորները: Տիրուհին նրանց բոլորին հյուրասիրեց թեյով և տաք «մանտոույով», վոր բերել եր հարևան ճաշարանից: Մարդիկ դալիս, դնում եյին: Առավոտյան հերթափոխի ժամանակն եր: Իսկ հյութերը դեռ քնած եյին:

Հարևան դռնից վազեվազ յեկավ մի յերեսայ և հայտնեց, թե ճանապարհով յապոնական յերեք գինիոր են դալիս: Ամբողջ գիշերը նրանք հարբած թրե եյին դալիս շըրջակայքում, իսկ այժմ դալիս են Մինտոուգուու:

Տիրուհին շտապ դարձեցրեց հյութերին և պատմեց նրանց այդ բանը: Յերկուսն իսկույն վերցրին ատրճանակները, բայց նա հետ պահեց նրանց ու ասաց.

— Դուք մի՛ անհանդստացեք, յես իսկույն ձեզ կտանեմ բանջարանոց, այնտեղ կթաղնվեք, մինչև ձեզ կանչեմ:

Ավազը հարցրեց.

— Իսկ դուք ի՞նչ պիտի անեք նրանց:

— Յես նրանց հախից կդա՛մ, կարիք չկա, վոր դուք խառնվեք այս դորժին և ոխակի յենթարիկեք ձեզ, դուք ավելի կարեւոր դորժեր ունեք:

Յերեք ընկերները դնացին բանջարանոց և թաղնվեցին ծղոտի մեջ: Տիրուհին վերադարձավ և, վորպես թե վոչինչ չի պատահել, խոհանոցում շարունակեց զբաղվել իր դորժով: Հանքափորները դնացին աշխատանքի:

Շուտով կրակոցներ լսվեցին, հաջեցին շները, դեռ ու դեն նետվեցին հավերը—յերեւացին յապոնական յերեք գինի—վոր, վորոնք հագնվ եյին կարողանում վոտքի վրա կանգնել:

Յապոնացիներն ուղղակի յեկան գիշերելու տունը, աղմուկով սեղան նստեցին և պահանջեցին թեյ ու ողի: Տիրուհին նրանց համար տաքացրեց բրնձի թուխ ողի և սեղանի վրա դրեց աղած, մանր կոտորած շաղպամ: Յապոնա-

ցիները խմում, աղմկում եյին և ձեռք չեյին քաշում տիրուհուց:

— Իսկ աղջիկ ունե՞ս: Մեզ աղջիկ տուր:

Տիրուհին նրանց տոնն ընդորինակելով կոտրտված չինարենով պատասխանեց.

— Աղջիկ ունեմ: Խմե՛ք, խմե՛ք, հիմա կգա:

Նա շարունակ ողի յեր տալիս նրանց, ժամանակ առ ժամանակ նայում եր լուսամուտից: Ավանը համարյա դատարկվել եր. բոլորը վախենում եյին յապոնական գինիորներից և թաղնվել եյին:

Յապոնացիները խմում եյին, սպասելով տիրուհու աղջկան: Վերջապես նրանք ձանձրացան աղջկան սպասելուց, և սկսեցին կաշել մորը.

— Աղջիկդ չկա՛, դու ի՛նքդ:

Տիրուհին աշխատեց կոկետաբար ժպտալ և ասաց.

— Լա՛վ, իսկույն,— և շարժումներով հասկացրեց նրանց, վոր դնում ե ձեռքերը լվանալու և իրեն կարգի բերելու:

Արագ դնաց նա խոհանոց, յերկու բուռ թղացած պղպեղ վերցրեց և վերադառնալով գինիորների մոտ, նրանց յերեսին շարտեց պղպեղը: Յապոնացիները դողդոջացին ցավից, ցած գեցեցին հրացանները և սկսեցին ձմեռել իրենց աչքերը: Սակայն յերկուսը, իսկույն գլխի ընկնելով, վերցրին հրացանները և անկանոն կրակ բաց արին: Հարմար վայրկյանին տիրուհին վերցրեց հատակի վրա ընկած յերրորդ հրացանը և փախավ տնից, աղաղակելով.

— Ողնեցե՛ք, ողնեցե՛ք, ողնության յեկե՛ք:

Անկյունից դուրս թռավ հարևանի տղան ու վազեց փողոցով, ժողովրդին կանչելով: Նրա դուռնից մարդիկ դուրս յեկան առաջինն այն տներից, վորտեղ մտել եր տիրուհին գիշերը: Նրանք վազեցին դեպի գիշերելու տունը: Մինչ այդ տիրուհին դնաց բանջարանոց և կանչեց.

— Ընկերներ՛ր, բնկերներ՛ր, դուրս յեկե՛ք:

Յերեք թաղնվածները դուրս թռան ծղոտի միջից և վազեցին դեպի տուն: Մեկը տիրուհու ձեռքից խլեց հրացանը, իսկ յերկուսը հանեցին ատրճանակները: Յապոնա-

ցիւները՝ զգաստանալով, դռան մոտ սեղաններից, աթոռներից և կրնկահան արված դռներից բարիկադ սարքեցին։ Միջանի բոլոր շարունակվեց հրաձգությունը։ Պաշարողներին ոգնության՝ յեկան բանվորական ավանի բնակիչները։ Ընդհանուր ուժերով յապոնացիները, վերջապես, դիմաթափ արվեցին և կապոտվեցին։

Ավանի բոլոր տներից, հանքահորերից հազարավոր մարդիկ հավաքվեցին հրապարակում։ Ավան յեկածներից ավագը բարձրացավ նստարանի վրա և բաց արավ միտինգը։ Նա կոչ արեց հանքավորներին և գյուղացիներին պարտիզանական ջոկատները մտնել և, միանալով, ինքնապաշտպանության ջոկատ կազմակերպել։ Նա ասում եր, թե չպետք է վախենալ յապոնացիներից, թե կոխվել կարելի չէ սկսել նաև դատարկ ձեռքերով, դենք կճարվի։ Վորպես որինակ նա բերեց տիրուհու հերոսական վարմունքը։

Հավաքվածները ծախահարեցին արիասիրտ կնոջը և խնդրեցին պատմել, թե բանն ինչպես յեղավ։

Նա, ծանր շունչ քաշելով, ասաց.

— ... Ի՞նչ եմ արել յես, ընդամենը միայն յերեքին ոգնեցի վերցնելու... Ա՛յ, յերբ դուք կզնաք այս ընկերների հետ, տեսե՛ք, յապոնացի շատ սատանանք ջարդեցեք։ — Դառնալով յեկվորներից մեծին, նա ասաց— յերբ կտեսնեք իմ վորդուն, պատմեցեք, թե յես ինչպես կարողանում եմ, վրեժխնդիր եմ լինում և վրեժխնդիր կլինեմ նրա հոր մահվան համար։

Ավագը պատասխանեց նրան.

— Լա՛վ, բայց դուք շուտով ինքներդ կտեսնեք ձեր վորդուն։

Միտինգից հետո մոտ հինգ հարյուր հանքավոր և գյուղացի ցանկություն հայտնեցին պարտիզանական ջոկատը մտնելու։

Յերեք կոմունիստները դուրս յեկան ավանից ջոկատի անցած։ Նրանց ուղեկցելիս. իրար կողքի դնում էյին մուգ-կապույտ զգեստով կինը և մահակով դիմաթափ յերեխան։

Վերջին տներն անցնելուց հետո, կինը հրաժեշտ տվեց

ջոկատին և հանցանք դործածի տոնով ասաց, դառնալով մեծին.

— Յես կանչել էյի ժողովրդին, վոր ձեզ հետ հանդիպեն յերեկոյան, բայց ավելի շուտ դուրս յեկավ։

ՄԱՐՏԻԿ ՊՐՈՖԵՍՈՐԸ

Րոֆեսոր Յան Սյուլինն ավելի քան հիսուն տարեկան է։ Հայտնի դիտնյա-կան լինելով, նա յերկար տարիներ

գասախոսություններ և կարդացել Բեյպլինի համալսարանում, վաղելի և ուսանողների խորը հարգանքն ու սերը։

Յապոնացիները խուժեցին Տյանցզին և Բեյպլին։ Ինտերվենտներն առաջին հերթին տակնուվրա արին կուլտուրական հիմնարկությունները։ Տյանցզինում հռչակավոր Նանկայան համալսարանն ավերակի վերածվեց։ Բեյպլինի համալսարանները քարուքանդ արվեցին կամ յապոնական դինվորների զորանոցներ դարձվեցին։ Վո՛չ-լրիվ հաշիվներով, յապոնացիները Չինաստանում ավերել են քանհինգ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ։ Հենց վոր յապոնացիները Բեյպլին խուժեցին, նրանք ձերբակալեցին և դնդակահարեցին յերկու հարյուր ժուռնալիստ, ուսանող, ու պրոֆեսոր։ Պրոֆեսոր Յան Սյուլինին հաջողվեց թաղնավել։ Նա ասաց իրեն.

— Յերկրի ծաղկման կամ կորստի համար պատասխանատվություն է կրում ամեն մի չինացի։ Ժամանակն է դործի անցնելու։

Յեվ Յան Սյուլինը Բեյպլինի ու Տյանցզինի ուսանողներից հիսուն հոգի հավաքեց ու կազմակերպեց Արևմտյան-Խերեյի պարտիզանական ջոկատը։

Պարտիզանները կյանքը շատ ծանր էր: Որական յերկու անգամ ուտում էին մատուցված բրինձ, հազնում էին դուր զույնի կսշտ դործվածքից պատրաստված դեկետ, որբլով չէին կարողանում լվացվել և մոչ մի որ չէին կարողանում հանգիստ քնել: Բայց սրտֆեստրն ու ուսանողները չէին մհատում: Նրանք դեռ նոր էին միայն սկսել իրենց կռիվը հանուն հայրենիքի, ազատության և անկախության: Յապոնացիները չարժվեցին դեպի հարավ: Յան Սյուլինը տարավ իր ջոկատը Ֆլինցվլինի միջով և շուրջանց արեց թշնամու թևից: Ճանապարհին ջոկատը մեծ աշխատանք կատարեց թշնամուն հակահարված տալու համար ժողովրդական ուժերը կազմակերպելու ասպարեզում: Պինչանում Յան Սյուլինը տեղական բնակչուժյունից յերկորդ պարտիզանական ջոկատ կազմակերպեց: Նյանյենդուն ուղեկալի մոտ նա չինական նահանջող ղինվորներից յերկորդ ջոկատը կազմակերպեց: Այդ ժամանակ Լինչանում գտնվում էին առանձին պարտիզանական խմբեր. Յան Սյուլինը դրանցից կազմեց չորրորդ ջոկատը: Նեյցյույում նա կազմակերպեց հինգերորդ ջոկատը և Գաուլոթենում տեղավորեց իր չտարը: Շուտով պարտիզանական այդ ջոկատներն սկսեցին կռիվել յապոնացիների դեմ...

Լինչանում տեղափոխած էր յապոնական մի զորամաս ,
իսկ չորրորդ ջոկատի համարյա բոլոր սրարտիկանները Լին-
չանի բնիկներ էյին : Նրանք Յան Սյուլինիյ թույլտվություն
խնդրեցին մաքրելու իրենց հայրենի քաղաքը յապոնական
զավթողներից : Յան Սյուլինը համաձայնեց :

Պարտիզաններն անհատելի կերպով կիս մոտեցան քաղաքի պարիսպներին և Արեմոյան դարպասից հասուուն թափով դրոհ տվին : Յապոնացիները խուճապի մատնված վախան Արեւելյան դարպասով և քաղաքից յերեսուն լի՝ հեռացան : Պարտիզանները պարենի մեծ պաշար վերցրին և իրենց հայրենակիցներին ազատեցին յապոնական ճշռովից :

Գաղութեանից հիսուն լի դեպի հյուսիս Դունաուույում
կանգնած էր յապոնական կայազորը: Մի դիշերովա մեջ

Յան Սյուլիսը յերեք անգամ դու՛ռ տվեց նրա վրա, սպանեց
չառ յապոնացիներ և խեց մեծ քանակությամբ ուղմա-
մթերք։

Միտերը:
Յապոնական յերեք հարյուր զինվոր շրջապատեցին Յան Սյուլինի ջոկատները: Յան Սյուլինը քաշվեց սարերը, իր հետ տանելով գլուղի բոլոր բնակիչներին: Յապոնացիներն այրեցին գլուղի բոլոր տները: Առաջնության ժամը 4-ին Յան Սյուլինը պարտիկանների և բնակիչներին հետ անսպասելի վերադարձավ: Յերեք հարյուր հոգուց բաղկացած ավանդաբլուր հարձակվեց յապոնացիներին վրա: Սկսվեց ձեռնամարտը: Հակառակորդը խուճապի մատնված լիտխալ, թոզնելով ավելի քան քսան հոգի սպանված: Յան Սյուլինի ջոկատը խրեց յերկու թնդանոթ, շատ արկ և յապոնական քառասուն հրացան: Կռվեց հետո մարտիկներն իրենց ուժերը վերականգնեցին թշնամուց խլած «միկադո» յապոնական թխվածքով:

Յազարայիցիները կաշառեցին չին հարուստներ Զօան յեղբայրներին, և դրանք «ի արատիվ Յան Սյուլինի» մեծ խնձույք կազմակերպեցին: Դավաճաններն ուղղում ելին խնձույքի ժամանակ կենդանի բռնել «վազը» Յան Սյուլինին: Բայց նա կուսհեց նրանց մտադրությունները: Նա խնձույքի յեկավ միջանի մարտիկներին հետ: Յերբ նրա համար յերբորդ անդամ պինի լցրին, նա բարձրացրեց բաժակը, ազդանշան տալով իր մարտիկներին: Զօան յեղբայրները կապտալեցին: Այն պիւլամ մարդիկ, վորոնց հանձնարարված եր բռնել Յան Սյուլինին, անցան նրա կողմը:

Յան Սյուլինի ջոկատներն են մտնում ամսական յերեք հարյուրից—հինգ հարյուր հոգի: 1938 թ. փետրվարի վերջին նա ուներ արդեն ութը ջոկատ՝ բաղկացած ավելի քան յերկու հազար մարտիկից: Բացի դրանից, նա կազմակերպեց մի քանի հարյուրական հոգուց բաղկացած վարժական յերեք գումու: Արևմտյան Խերեյի պարտիզանական ջոկատներին շտաբն իր մոտ կազմակերպեց բանվորական բրիգադներ, մոտոց 110 անդամներն աշխատում են պարտիզանների գործողութայան շրջաններում և դյուղացիութայան մեջ ադիւտացիոն—պրոպագանդիստական ու կազմակերպական աշխատանքները:

1. Լիճն Կէս Կիլոմէտր Լ :

տանք¹¹ են կատարում: Բոլոր գյուղերում ու շրջաններում կազմակերպված են յերկրի վերելթյան հակադատողական միություններ:

Միանի բնակչությունը Յան Սյուլինի ջոկատներին ողնելու համար հանդանակեց յերկու հազար դուլար և մեծ քանակությամբ ռազմական հանդերձանք, զգեստ ու սպիտակեղեն: Քսան յերիտասարդներ, այդ թվում չորս աղջիկ՝ արևմտյան ինքեյի պարտիզանական շրջաններում աշխատանք տանող բրիգադը, միացավ Յան Սյուլինի ջոկատին: Նրանք Յերիտասարդության ռազմական ժամանակվա դասընթացների ունեցիկներն էին, Միանի ժամանակավոր համալսարանի և ուսումնական այլ հաստատությունների ուսանողներ էին: Թիեկունքն ոգնում է Յան Սյուլինին փողով, ռազմամթերքով, հանդերձանքով և մարդկանցով:

Չինական «Մինխուափեյաո» թերթը գրում է.

«Պրոֆեսոր Յան Սյուլինը, այդ խաղաղ քաղաքացին և ֆիզիկական թույլ մարդը, այսօր մարտիկ, հայրենիքի պաշտպան և դարձել»:

ՄԻԹԵ ԴՈՒՔ ՅԵՐԿԱԹՅԱ ՅԵՔ

ո Յունիսներ Շանսի—Չախար—Խեբեյ սահմանամերձ շրջանից յեկավ VIII բանակի շտաբը:

Միքանի սմիս նրան աշատեղ չեյին տեսել: Գիտեյին միայն, վոր նա, շատ ընկերների հետ, մնացել է յապոնացիների դրամած տերիտորիայում և համառ կռիվ է մղում զավթողների դեմ: Նրանք հետ եյին խրել անլեյի քան տասը զավառ, ամբողջյուններ պայթեցրել, կտրել էյին հաղորդակցության գծերը չորս ճանապարհների վրա... կարծեք թե

գործ ունեյին ինչ—վոր գիտական եքսպեդիցիայի պետի հետ, ախպես եյին մանրամասն հարցաքննում Լո Յունիսներին ամեն բանի մասին՝ ռազմաքաղաքական դրության, թշնամու հարձակման և նահանջի, մարտերի մանրամասնությունների, ընկերների առողջության մասին... Զրույցը քանի դնում ավելի հետաքրքիր եր դառնում: Լո Յունիսներ պատմեց հետևյալը.

«Յերբ յապոնացիները դրավեցին Շիցզյաչժուանը, յես մնացի Ֆոպլինում: Ճակատից մեր բանակը նահանջում եր: Զինվորները բավականաչափ կարգապահ չեյին, վոմանք վորսում եյին կուլիններ—բեռնակիրներ և դրանով խրտնեցրին ռազմական նախապատրաստություն անցնող կամավորների ջոկատներին. կամավորները ցրվեցին: Նահանջող զինվորները ժողովրդի մեջ պարտվողական տրամադրություններ եյին տարածում: Դուք գիտեք, նահանջող զինվորը շարունակ չափազանցում է հակառակորդի ուժերը, վորպեսզի արդարացնի իրեն: Նրանք ասում եյին մեզ. «Յերբ յապոնացիները հարձակվում են, վոչ վոք չի կարող նրանց կանգնեցնել: Մի՞թե դուք, VIII բանակը, յերկաթի՞ց եք»:

Չնայած այդ բոլորին, մենք մնացինք, կարգ հաստատեցինք, համոզեցինք բնակչությանը, վոր տուն վերադառնա: Չե՞ վոր դա մեզ համար անհրաժեշտ եր անգամ ռազմական տեսակետով. մեզ հարկավոր են ուղեցույցներ, յերբ մեր ջոկատները մի վայրից մյուսն են շարժվում:

Ֆոպլինի բնակիչներն սկզբում կարծում եյին, վոր մենք ել կնահանջենք: Բայց մենք վճռեցինք մնալ պարտիզանական կռիվ մղելու համար: Մյուս զորամասերը նահանջեցին: Ժողովուրդը, վախենալով անկարգություններից, թազնվեց լեռներում: Տեսնելով, վոր զորամասերը գնացին, և սպասելով, վոր դրանց հետևից կդան յապոնացիները, բնակիչները վճռեցին վորեւե մնացած զորամաս գտնել, նրանից ոգնություն և պաշտպանություն ստանալու համար: Յեվ յերբ նրանք տեսան, վոր մենք մնացինք, տուն վերադարձան և զխեցին մեզ, վոր մի խորհուրդ տանք:

Բարեբախտաբար մեզ հետ վորոշ գումար փող եյինք վերցրել. դա մեզ հնարավորություն տվեց գյուղացիներին

վճարեց նա հանջող զինվորների պարտքերը: Հիշում եք, յերբ մենք մեծ արշավանք կատարեցինք, հետեւից յեկող զորամասերը յերբեմն վճարում եյին առաջից անցած այն զորամասի պարտքերը, վորը չէր կարողացել այդ վճարումը կատարել: Այս անգամ ել մենք այդպես արինք, վորպեսզի պահպանենք մեր ամբողջ բանակի հեղինակութիւնը:

Մենք բանկեախ հրապիրեցինք տեղական հարուստներին՝ չենչիներին, պատմեցինք նրանց յերկրի ծանր վիճակի մասին և խնդրեցինք, վոր նրանք ոգնեն պարտիզանների մատակարարմանն ու սպասադիմանք: Դուք զիտեք, վոր ինքեյ նահանգի ժողովուրդը շատ հրացան ունի: Տեղական շատ չենչինեք իսկապես վոր առատաձեռն դուրս յեկան: Նրանք պարտիզանների համար հրացաններ բերեցին և տափեցին. «Այս դեներով դուք կքչեք թշնամիներին, պետք չէ վոր դա մեր տանը սրտոված մնա և ժանգոտի»: Մյուսները բաց արին ցորենի շտամարանները և առացին. «Պարտիզանների համար վոչ մի բան չենք խնայի, վերցրեք բոլորը»: Սակայն այնպիսիներն ել կային, վոր վոչինչ չէին տալիս, բայց դրանց թիվը շատ քիչ էր:

Հետո մենք հասարակական կադմակերպութիւններ հետ միասին վորոշեցինք, թե ինչ պիտի անել Ֆոպինի պաշտպանութեան համար: Կադմակերպվեց պարտիզանական մի խումբ, վոր կամավորներին ջոկատ կոչվեց:

Ֆոպինը ճակատ դարձավ, դրա համար ել մենք յեկամային տուրքի պլան մշակեցինք, վոր հաստատել էր դեներալ Յան Սի-չանը:

Ֆոպինում մենք հրատարակում եյինք մի փոքրիկ թերթ, տեղեկութիւններ տալով տեղական բնակչութեանը մեր յերկրի և աշխարհի նորութիւններին մասին: Հեկտոգրաֆովոյ այդ թերթը մեծ հաջողութիւն ունեցավ. լույսը բացվելուն պես եքսպլոզիւիայի դռանը շատ ժողովուրդ էր խոնավում:

Մեկ չարախօս վարժութիւնից հետո պարտիզանական ջոկատը, մեր հեծյալ զորամասի հետ միասին, գրավեց Յոլյանը: Այդտեղ գտնվում եյին յապոնացիների ռազմա-

կան պահեստները: Մենք հսկայական քանակով թխվածք ու մսի կոնսերվներ ձեռք բերինք: Դրանց մի մասը բաժանեցինք Յոլյանի տեղական բնակչութեանը: Հազարից ավելի արկղ ել մնաց: Մոտ հազար մարդ ոգնեցին մեկ դրանք Ֆոպին հասցնելու, և այստեղ մենք դա բաժանեցինք տեղական ժողովրդին:

Պարտիզանների առաջին հարձակումը հաջող էր: Յերկրորդ անգամ նրանք, արդեն ինքնուրույն գործելով, Վանդույում հարձակվեցին յապոնացիների վրա: Բանը յերեկոյան կատարվեց: Յապոնացիները գործի դեցեցին գնդացիները: Չնայած դրան, նրանցից յերեք հոգի սպանվեց, իսկ պարտիզանները կորցրին միայն մեկ մարտիկ: Դա ել հաղթութիւն էր:

Սպանված պարտիզանը մի հին պարտիզանի յեղբայրն էր, վոր մահապատժի յեր յենթարկվել գյուղացիական ապստամբութեանը մասնակցելու համար: Նա պահում էր իր կույր մորը: Ֆոպինում մեծ միտինգ կազմակերպեցինք, վոր նախկինում էր յերիտասարդ պարտիզանի հիշատակին: Միտինգում մենք շատ փող հավաքեցինք՝ նրա մոր համար: Պարտիզաններից մեկը իր վորդուն տվեց պառավին, վորպես թոռ, վոր նա հոգ տանի պառավի համար և շարունակի նրա սերունդը: Միտինգում վորոշում ընդունվեց, վոր ոգնեն հակայապոնական մարտիկների և հրամանատարների ընտանիքներին: Յերիտասարդ պարտիզանի մահը խթան ծառայեց ամբողջ գավառը միացնելու և հակայապոնական տրամադրութիւնը բարձրացնելու համար: Ժողովուրդը կամավոր կերպով մտնում էր պարտիզանական ջոկատները: Յերբ յես հեռանում եյի այնտեղից, միքանի նոր մեծ ջոկատներ զինվորական վարժութիւն եյին անցնում: Պարտիզանների գործունեութիւնը ավելի ու ավելի լայն ու հարձակ է դառնում, ավելի ու ավելի մեծ սպառնալիք է դառնում յապոնական զորքերի համար: Յապոնացիները վախենում են թողնել գրաված քաղաքները, վորովհետեւ գյուղական վայրերում գրութեան տերը փաստորեն պարտիզաններն են»:

րա ամուսնական աղջանունը ԶԺառ յե, բայց նա սիրում է, վոր իրեն կանչեն աղջիկ ժամանակվա աղջանունով՝ Ֆին Վենդո:

Այժմ նա ալիւի քան 60 տարեկան է: Նրա մազերը սպիտակել են, դեմքը ծածկվել է խորը կնճիւղներով, բայց աչքերը փայլում են առաջվա պես: Նա բնիկ լյաոնինցի յե (Մանջուրիա): Յերբ յապոնացիները դավթեցին Մանջուրիան, խլեցին ԶԺառի հողը: Այդ ժամանակ նրանց բազմադամ ընտանիքն ամեն տեսակ զրկանք կրեց: Այդ բանը նրանց մեջ անջնջելի ատելութուն առաջ բերեց դեպի յապոնական դավթողները:

Ֆին Վենդոյի վորդին, ԶԺառ Տունը և վերջինիս տասն ընկերները, Մյաո Կեսյուն և մյուսները պարտիզանների փոքրիկ ջոկատ կազմեցին: Ֆին Վենդոն ոգնում էր նրանց: Նա ծախեց իր վերջին կահկարասիները և փողը տվեց վորդուն՝ ջոկատի կարիքների համար: Յերկու տարի շարունակ ԶԺառ Տունի և Մյաո Կեսյոյի ջոկատը ծանր պայմաններում կռվում էր յապոնացիների դեմ Լյաոնինցի դեպի հյուսիս: Յերիտասարդ ԶԺառ Տունը մտալ կոմունիստական կուսակցության մեջ: Պարտիզանները թաքնվում էին անտառներում և լեռնային վայրերում: Մատնիչի ցուցմունքով յապոնացիները պատժիչ երսպեղիցիա կազմակերպեցին «բանդիտներին վոչնչացնելու համար»: ԶԺառի տունը այրեցին, և ամբողջ ընտանիքը անողոր հալածանքի յենթարկվեց: Մայրը յերեխաների և ծեր ամուսնու հետ փոխադրվեց Չախար և Շանտի նահանգների սահմանը: Այդտեղ, Վայսյան դավառում, ընտանիքը նորից սկսեց հողագործությամբ զբաղվել: Ֆին Վենդոն կարծում էր, թե այդտեղ նա իր ծերունի ամուսնու հետ հանդիստ կերպով կկարողանա անցկացնել իր վերջին օրերը:

Յերեք անգամ բերք հավաքեցին: Հետո այդտեղ ել յե-

կան յապոնացիները և նորից նրանց բռնեցին իրենց վորդու մեկի հողամասից: Բայց վոչ մի զրկանք չկարողացաւ ընկճել Ֆին Վենդոյի վորդին: Նա ուղևորվեց Բեյպին, վոր այնտեղ ողնություն ստանա: Սակայն չուտով յապոնական թեղանութները վորոտացին Լյուկուուցյաոյում, և Բեյպինը խլեցին յապոնացիները: Կոմունիստական կուսակցությունը ԶԺառ Տունին ուղարկեց Մինտուդու: Այնտեղ ԶԺառ Տունը, իր ընտանիքի և հյուսիս-արևելյան նահանգների իր հայրենակիցների հետ, կազմակերպեց Մինտուդուուի հանքափորներին և Բեյպինի ուսումնական հաստատությունների դպրոցականներին և ուսանողներին: Դրանց հարեց XXIX բանակի զինվորների մի մասը, վորոնք գնեց ունեյին: ԶԺառ Տունը կապվեց կանոնավոր բանակի հետ և արդեն լայն կազմակերպված կռիվ սկսեց ընդդեմ ինտերվենտների: Ֆին Վենդոն ընտանեկան խորհուրդ գումարեց: Նա ասաց ամուսնուն.

— Այժմ ի՞նչ պետք է կորցնենք: Մեր վորդին կռվում է Մինտուդուույում: Մինչև վոր յապոնացիներին չբռնեն Ձի-նաստանից, մեզինց վոչ մեկը չի կարող հանդիստ լինել:— Սպա նա դարձավ աղջիկներին.— Մտաբերեցեք Լյաոնինի օրերը, յերբ մենք բոլորս պարտիզաններ էյինք, հիշեցեք Հյուսիս-արևելյան հակայապոնական «Յերկաթի և արյան» բանակը, ձեր յեղբայր ԶԺառ Տունին, վորն այդ բանակի դեկավարն է: Գնանք նրա մոտ:

Նա ծախեց իր վերջին շորերը, ծախեց մինչև անգամ միքանի վոսկե մատանիները, ընտանիքի այդ նվիրական նշանները: Առանց ժամանակ կորցնելու, պարտիզաններին ողնություն ցույց տալով, նա կապվեց քաղաքի աղջային-հայրենասիրական շատ կազմակերպությունների հետ: Աշխատանքը յեռում էր նրա ձեռքերում: Մոր հետ տեսնվելու համար ԶԺառ Տունը մի անգամ դյուղացու շորեր հագավ և բանջարեղենի մի սալլակի հետ Բեյպին յեկավ: Մայրը նրան հանձնեց հավաքված փողն ու գնեց: ԶԺառ Տունը զրանք Բեյպինից դուրս տարավ բանջարեղենի տակ թաղցրած:

Ի՞նչպես աճեց և սպառազինվեց ԶԺառ Տունի ջոկատը:

Բեյալինը գրավել են յապոնացիները: Քաղաքի դարպասները պինդ փակված են: Քաղաքում քառս ե, անկարգություն, վայրագություն: Յապոնացիները փորձում են տիկնիկային աղմինխտրացիա ստեղծել: Դավաճանները, միքանի վաճառված պաշտոնյաներ, համաձայնում են դրան...

Մուլթ գիշեր ե: Քաղաքի խուլ փողոցներից մեկում հավաքվել են մի խումբ հայրենասերներ: Քաղաքում և դրա պարիսպներից դուրս անընդհատ հրաձգություն ե լսվում, լուսարձակները նայում են բոլոր ճեղքերը: Ի՞նչպես ծլկվել, Չժաո Տունի մոտ գնալ: Յեղքը գտնված ե:

Ամբոցի պարսպի հյուսիս-արևմտյան անկյունում կեղտաջրի անցք կա, վոր դուրս ե գալիս արտաքին փոսը: Քսանչորս հոգի մեկը մյուսի հետևից սողալով դուրս են գալիս այդ կեղտոտ անցքով: Դա լայն չե, և միքանի «հաստլիկները» դժվարությամբ են առաջ շարժվում այդ նեղ անցքով:

Գիշերը մուլթ ե: Խիղախները շոշափելով սողում են ձորակներով, գետակների հուններով: Տեղ-տեղ նրանց ձեռքը գնեք ե ընկնում, վոր գցել են XXIX բանակի նահանջող զինվորները:

Աքաղաղները կանչում են: Շուտով առափնյայի ժամի չորսը կլինի: Չժաո Տունը սպասում ե նրանց «Յերկարակեցության» տաճարի հետևում: Վատ կլինի, յեթե նրանք մինչև լուսարաց չկարողանան թագնվել: Կարճ սուլոց: Քսանչորս խիղախներն ի մի յեն խմբվում և շատերը պարծենում են.

— Յես գտա՛:

— Յես ե՛լ:

— Իսկ յես յերկո՛ւսը գտա:

Բնդամենը գտել էյին տասնհինգ հրացան և յերկուս ատրճանակ: Պակաս բարեբախտներին առաջարկում են շարունակել փնտռումները: Այդպես Չժաո Տունի մարտական ջոկատը լրացվում ե քսանչորս հոգի՝ զինված մարտիկներով, վորոնք դեռ յերեկ վոչնչով չեյին տարբերվում մյուս խաղաղ քաղաքացիներից...

Չժաո Տունի ջոկատից քառասուն ընտիր քաջեր գիշերն ուղևորվեցին դեպի յերկրորդ բանտը, վոր գտնվում ե քա-

ղաքից դուրս, հյուսիս-արևմտյան դարպասի մոտ: Նրանցից մեկը յապոնացու զգեստ ե հագել: Նա շատ լավ ե յապոներեն խոսում: Ընկերները կատակ են անում:

— Իսկական յապոնի ճո՛ւտ: Յեվ ծիծաղելով դռչում են.— կորչե՛ն յապոնական խմպերիախսները:

Տասնհինգ տարեկան մի տղա ցույց ե տալիս ճանապարհը:

Աչուն ե: Խիստ քամին պոկում ե ծառերից դեղնած, թաց տերևները: Դաշտերում սպիտակին ե տալիս արծաթափայլ յեղյամբ աստղերի առկայծող լույսի տակ: Քառասուն խիղախները առաջ են շարժվում դաշտերով, անտառային արահետներով, խուսափելով մեծ ճանապարհից: Նրանց չորերը թացացել են:

Ահա՛ և բանտի ճրագները: Պարտիզան տղան մոտենում ե դարպասին, բաղխում ե և գոռում յերեսայի ձայնով.

— Բա՛ց արեք: Յես Ռժան դյուղից եմ: Յապոնական զինվորներն ուղում են ձեզ մոտ հանգստանալ...

Ժամապահները դանդաղում են: Դարպասին ե մոտենում զգեստը փոխած պարտիզանը: Նա ել ե բաղխում և հայհոյում ե: Լսելով յապոնական թունդ և տիրական հայհոյանքը, ժամապահները իրենցից մեկին ուղարկում են բանտապետի մոտ: Պեան ասում ե.

— Յապոնացիներին պետք ե ներս թողնել:

Նա տոնախան համազգեստ ե հագնում և շտապում ե դեպի դարպասը: Նա այստեղ վողջույններ ե փոխանակում ծպտյալ յապոնացու հետ, դարպասը բացվում ե... և պարտիզանները ներխուժում են բանտի բակը: Նրանք չրջապատում են պահակատունը, վորտեղ քնած են վոստիկանները: Ծպտյալ յապոնացին սկսում ե չինարեն խոսել:

— Վեր կենալու նեղություն մի կրեք,— ասում ե նա,— հանդիստ պառկեցեք, չինացիները չեն սպանում չինացիներին: Ձենք մենք ինքներս ել կվերցնենք:

Մոտ հիսուն հրացան արդեն պարտիզանների ձեռքումն են: Հեռախոսի լարերը կտրտված են: Կամերաների բանալիները գտնված են, կամերաները բացված, կանդալներն ու շղթաները ջարդված: Հինգ հարյուր ութսունյոթ բան-

տարեկաններ, փորոնցից հարյուրը քաղաքական են, ազատ-
վեցին:

Սուլոյ: Բոլոր բանտարկյալները դուրս են գալիս բան-
տից պարտիզաններին հետ միասին: Նրանք անցնում են մոտ
տասը լի և կանգ են առնում դաշտում: Ասաղերի լույսի
տակ բացվում է միախնդր: Բանտի պաշտոնյաներին ազա-
տում են ուղեկցող պահակներից: Նրանցից մեկը, փոր հատ-
կապես աչքի յեր ընկել գեպի բանտարկյալներն ունեցած իր
անդուլթ մերարեմունքով, գնդակահարվում է, մնացածնե-
րին առաջարկում են գնալ, ուր փոր ուղում են, յեթե կա-
մենում են: Բոլորը, բացի ծերունիներից և հիվանդներից,
մտնում են Չժաո Տուենի ջոկատը: Ջոկատի մարդկանց թիվը
գերանից հետո հասնում է չորս հարյուր հոգու, հրացաննե-
րի թիվը՝ հարյուր հիսունի:

Խեյչանխուի կովում, Բեյյալինի մոտ, ջոկատը քառա-
սուն հրացան ել ձեռք բերեց: Մի ամսում խրվեց մոտ չորս
հարյուր հրացան: Բեյյալինում պարտիզանները գնեցին յեր-
կու թեթև գնդացի: Սեպտեմբերի վերջին արդեն ավելի
քան հինգ հարյուր հրացան և մինչև ութ հարյուր մարտիկ
ունեն ջոկատը: Չժաո Տուենը աստիճանաբար միացրեց այդ-
չըջանում դործող պարտիզանական բոլոր մասը խմբերը:
Հոկտեմբերին ջոկատն արդեն ուներ հազար ութ հարյուր
մարտիկ, հազար չորս հարյուր հրացան, քառասունմեկ
թեթև և յերկու ծանր գնդացի:

Քաղաքից լուր հասավ, թե յապոնացիները «պատժիչ
երապեղիցիա» յեն կազմակերպում: Վեց հազար զինվոր և
մի քանի ինքնաթիռ պատրաստվում են ջարդել Չժաո Տուենի
ջոկատը: Յապոնացիները յերեք գործայունով արդեն դուրս
են գալիս Բեյյալինից:

Բեյյալինի արևմտյան շրջանի պարտիզանները խորհրդ-
դակցության հաւաքվեցին: Լեռան ստորոտում, փոքրիկ
խրճիթում նավթի լամպի լույսի տակ ջոկատների ներկա-
յացուցիչները նստած են սեղանի շուրջը: Նրանք համաձայ-
նություն են կնքում փոխադարձ ոգնության մասին:

Յուրաքանչյուր սարի վրա, յուրաքանչյուր ուղեկալի
մոտ մարտիկների փոքր խումբ է գրվում, փոր թշնամին

չկարողանա դադարաւար կազմել նրանց թվի մասին: Ուղե-
կալները միջև սերտ կապ է հաստատվում: Հրամանատա-
րությունը միասնական է, բայց յուրաքանչյուր խումբը
սեռ է ինքնուրույն կերպով վարի ռազմական գործողու-
թյունները:

Դուռում են ինքնաթիռները, դղրդում են բեռնատար
մեքենաները: Յապոնացիները առաջ են շարժվում պարալի-
զաններին փնտռելու: Բայ-ան գետի մոտ, մեծ լեռան ստո-
րոտից մեկ և կես կիլոմետրի վրա, բեռնատար մեքենաները
կանգ են առնում: Տկտկում են գնդացիները; սկսվում է
հրացանների կրակոցը: Սակայն յապոնացիները վոչինչ
յերեսան չեն բերում: Դուրս է գալիս, փոր նրանք իցուր են
կրակել: Այդպես նրանք «գլխարձացան» յերեք անգամ: Վեր-
ջապես, յերեք կես կիլոմետր եր մնացել պարտիզաններին
հասնելու, իրենց հարմար թվացող տեղ ընտրելով, նրանք
սկսեցին խրամատներ փորել: Խմբից յերկու կրակոց, — և
յերկու յապոնացիներ ընկան: Յապոնացիները խուճապի
մատնվեցին և նահանջեցին:

Յուրաքանչյուր ուղեկալի մոտ նույն պատկերն էր:
Իսկ ինքնաթիռները կուրորեն դողում էյին կիրճերի և ան-
տառների վրա, կատաղի ուժակոծում էյին, առանց վորեւ
մեկին վնաս հասցնելու:

Յապոնացիներն ըստ յերեութին հասկացան, փոր արագ
հարձակամար հնարավոր չէ վոչնչացնել Չժաո Տուենին:
Նրանք սկսեցին նեղել պարտիզաններին շուրջանց շարժ-
մամբ: Անընդհատ մահաբեր բեռ էյին գցում ուժակիրները
և վորոտում էյին թնդանութները:

Անհավասար կռիվը յերկու շարաթ տեկց: Պարտիզան-
ները կազմակերպված կերպով հետ էյին քաշվում, իսկ յա-
պոնացիները վոչինչ չնկատելով, շարունակում էյին «չըջա-
պատել» հակառակորդին: Վերջապես նրանք փակեցին ընդ-
գրկման ողակը, բայց ողակի մեջ արդեն վոչ մի պարտի-
զան չկա՛ր: Յերեք «պատժիչ երապեղիցիան» Բեյյալին վերա-
դարձավ, պարտիզանները գրավեցին իրենց նախկին գեր-
բերը: Ճանապարհին նրանք գյուղացիներից ստացան մի
թնդանութ, փոր թողել էյին XXIX բանակի գործառասերը նա-

հանձնելու ժամանակ: Դժբախտաբար ուժարկըղում ընդամենը յոթն արկ եր մնացել:

— Սա ել մի բա՛ն ե, — ծիծաղելով ասացին պարտիզանները:

Այդպես աճեց և կոխվեց մարտերում Չժաո Տուճի ջուհատը: Աստիճանաբար, մեկը մյուսի հետևից, այդ ջուհատի մեջ սկսեցին հավաքվել տեղական գյուղացիները: Դա հաջողվեց Ֆին Վենգոյի ողնությամբ:

Բեյալինի անկումից հետո յապոնացիներին կողմից կաշառված դավաճանները կազմակերպեցին այսպես կոչված «դադոուններին» ջուհատը խուլիդաններից, կուլակներից, գողերից և բանդիտներից: Այս խումբը շրջում էր գյուղերը, կողոպտում և ծեծում էր գյուղացիներին: Այդ ժամանակաշրջանում գյուղական բնակչությունը վոչ մի աջակցություն չէր ցույց տալիս Չժաո Տուճի պարտիզանական ջուհատին, վորովհետև նա լավ չգիտեր: Թե ով և ինչի համար է կոչվում: Այն ժամանակ ջուհատը Ֆին Վենգոյին ուղարկեց գյուղերը: Նա շրջում էր խրճիթից խրճիթ և պատմում էր հյուսիս-արևելյան նահանգների ժողովրդի տառապանքների մասին, յապոնացիներին դադանություններին մասին, վորոնք կոտորում են հազարավոր խաղաղ բնակիչներ, խլում են հողը, հրկիզում են ամերը և բռնաբարում են կանանց:

— Ժողովրդի լավագույն զավակները, — ասում էր Ֆին Վենգոն, — չեն ցանկանում հլու ստրուկ լինել և պաշտպան են կանգնում իրենց հայրերին, մայրերին, կանանց ու յերեխաներին:

Նա պատմում էր նաև իր վորդի Չժաո Տուճի մասին:

— Բանի դեռ յապոնացիները չեն վանդվել Չինաստանից, մենք հանդիստ չենք ունենա, — ասում էր նա: — Մենք, պարտիզաններս, պաշտպանում ենք ձեզ, և դուք պետք է մեզ ողնեք...

Դյուղացիները, լսելով նրան, գլխով ելին անում և ասում:

— Ողնել՝ ձեզ — նշանակում է հենց մեզ ողնել:

Ֆին Վենգոն վոչ միայն նոր մարտիկներ էր ներգրավում վորդու ջուհատը, այլև նրան հաջողվում էր նաև ուղ-

մամթերք խլել թշնամուց: Ամեն անգամ, յերբ Ֆին Վենգոն նկատում էր առանձնացած յապոնական ջուհատ կամ թշնամու տրանսպորտ, նա արագ կերպով հաղորդում էր այդ բանը պարտիզանական ջուհատին և ընտիր մարտիկների հետ ընդառաջ էր դնում թշնամիներին: Պարտիզանները թագնեղվում էին հարմար վայրերում և, յապոնական ջուհատը կամ բեռնատար մեքենան յերեալիս, դարանից անսպասելի հարձակվում էին նրանց վրա: Ֆին Վենգոն դա «այցելություն» է անվանում:

Ֆին Վենգոն չորերի մեջ, կոֆտայի տակ շարունակ յերկու ատրճանակ է կրում: Ասում են, վոր նա կարողանում է դիպուկ կրակել և՛ աջ, և՛ ձախ ձեռքով:

Մեկ անգամ, յերբ նա ագիտացիա յեր անում գյուղացիների մեջ Ծանսիի հյուսիսային մասի գյուղերից մեկում, մեկը անփութորեն նրան ուղղակի տվեց.

— Ե՛յ, պառավ, քո ի՞նչ գործն է պատերազմը:

Նրա ի՞նչ գործն է: Ֆին Վենգոն չլիճեց: Դա յերևկոյան էր: Նա կանչեց գյուղացիներին գյուղից դուրս: Այնտեղ բլուրի վրա գտնվում էր յապոնական ձիավոր ուղեկալը: Ֆին Վենգոն հանեց ատրճանակները և կրակեց յապոնացիների վրա: Յերկու հեծյալ գլորվեցին ձիուց, իսկ յերբորդը փախավ առանց հետ նայելու:

Այդ գյուղից ավելի քան յերկու հարյուր գյուղացի միացան նրա վորդու ջուհատին:

Չժաո Տուճի ջուհատը շարունակում էր իր հարձակումները յապոնացիների վրա, վորոնք արդեն վախենում էին քաղաքներից միջանի լի հեռու դնալ:

1937 թվի նոյեմբերին Չժաո Տուճի ջուհատն ուներ վեց հազար մարտիկ: Այն գյուղերը, շրջանները, վորտեղ գործում էին պարտիզանները, կառավարում էր չինական ադմինիստրացիան, առանց յապոնական գործակալների: Կադմակերպվեց Հյուսիսային Չինաստանի ժողովրդական հա-կա յապոնական ուղմա-քաղաքական խորհուրդ, և ձևավորվեց Հյուսիսային-չինական ժողովրդական հակա յապոնական միացյալ բանակ:

Ներկայումս Չժաո Տուճի ջուհատն ունի 20 հազար մար-

տիկ: Չժառ Տունը կապ է հաստատել ժողովրդական-հեղա-
փոխական բանակի հրամանատարութեան հետ: Չոկատում
կուրսեր են բացվել ռազմա-քաղաքական կադրեր սրտ-
բաստելու համար, կուրսերի համար դասատուներ են հրա-
վերված Բեյլիկից: Ֆին վենգոն, վոր լայն ժողովրդակա-
նություն է նվաճել, տեղական բնակչութեան մեջ վառվռուն
ազդեցիկա յե անում Չոկատների մեջ մտնելու համար և
անխոնջ կերպով միջոցներ և հալածում պարտիզաններին
ողնելու համար...

Միքանի խոսք Լի-ժենի մասին: Նա Չժառ Տունի
բույրն է: Նա տանձնեկ տարեկան էր, յերբ յապոնացիները
զբաղեցին Մանջուրիան:

Մեկ անգամ Չժառ Լի-ժենը ընկերուհիների հետ միա-
սին ճանապարհ էր դնում պարտիզանների մի խմբի, վո-
րոնք գնում էին միանալու իր յեղբոր Չոկատին: Ճանա-
պարհին վրա հասան յապոնացիները: Յերեկո յեր: Գնդա-
պարհին վրա հասան յապոնացիները: Փոշին ու
ցիւրներն և թնդանոթների հրաձգություն սկսվեց: Փոշին ու
ծուխը ամեն ինչ ծածկեցին: Խմբի հրամանատարը, յերկու
մահացու վերք ստանալով, ընկավ Լի-ժենի մոտ: Այն ժա-
մանակ Լի-ժենը նրա ձեռքից վերցրեց հրացանը և սկսեց
կրակել: Շուրջը մեկը մյուսի հետևից ընկնում էին սպան-
ված պարտիզանները: Փոշու և ծխի ամպերի միջից դուրս
ված յապոնացի, տեսնելով հրացան կրակող աղջկան,
պրծած մի յապոնացի, տեսնելով հրացան կրակող աղջկան,
ուզում էր սլինհարել նրան: Բայց Լի-ժենը խուսափեց
նրա ափնից և վրա բերած հրացանակոթից ու վազեց: Վա-
զելիս նա՝ ձեռքը հետև պահած՝ կրակում էր ատրճառակով:
Յապոնացիները չկարողացան նրան հասնել: Հետո նա տե-
սավ, վոր իր շորերի փեշերը յերկու տեղից ծակել և դնդա-
կը: Նա վազեց այնքան, մինչև վոր հասավ յեղբոր ընկեր-
ներին, վորից հետո արդեն միասին վազեցին: Յապոնացի-
ները դեռ չարունակում էին կրակել: Հանկարծ մոտերքում
նույն ընկավ: Ճարպիկ աղջիկը ցատկից դետակի մեջ և
ազատվեց: Գետնին փռված պարտիզանները կորցրին
նրան: Տուն վերադառնալով, նրանք հայտնեցին, վոր Չժառ
Լի-ժենը սպանվել է: Այն դպրոցում, վորտեղ սովորում էր
Լի-ժենը, սգո միտինգ կազմակերպեցին: Բայց ինչքան մեծ

յեղով հալածվածների ուրախությունը, յերբ աղջիկն ան-
վնաս դպրոց վերադարձավ: Սգո միտինգը հանդիպման
ցնծութեան միտինգ դարձավ:

Լի-ժենը չարունակ մտքումն է պահում մոր խոսքերը.
«Ձիւնացի կանայք, յեթե նրանք չեն ուղում յապոնական
բռնավորների դոհը լինել, պետք է զենք վերցնեն ու պաշա-
պանեն իրենց, իրենց մայրերին ու քույրերին»:

ՉԻՆԱԿԱՆ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԸ ՀԱԿԱՅԱՊՈՆԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ԱՎԱՆԳԱՐԴՆ ԵՆ

յան վենիսուն քսանյերեք տարեկան է:
Վերջերս նա աշխատում էր Չժենգին-Տա-
յուան յերկաթգծի «Կաթսա» դործարանում,
իսկ յերեխա ժամանակ շատ տարիներ աշխատել է Իլի
հանքերում: Յերբ յապոնական ինտերվենտները զբաղեցին
Իլի և Չժուենիտ հանքերը, Տյան վենիսուն անցավ Իլի:

— Ձենք թույլ տա, վոր յապոնացիները դառնան մեր
հանքերի տեր ու տնօրեն,—ասաց Տյան վենիսուն իր հին
բարեկամ հանքափորներին, հալածելով նրանց զապտի ժո-
ղով:

Նրանք սկսեցին ծածուկ ջարդել սարքավորումը, շա-
քից հանել մեքենաները, բայց Տյան վենիսուն ափսոսում
էր, վոր փչանում են մեքենաները, և նա իր ընկերների հետ
միասին վորոշեց ամենաթանկարժեք սարքավորումն ու մե-
քենաների մի մասը թիկունք փոխադրել: Նորադույն ամե-
րիկյան դադգյահները և մեծ մեքենաների հիմնական մա-
սերը բարձեցին 60 դրաստի վրա, գիշերով անցկացրին սա-
հակադոտուց և հասցրին Ն դափառը: Այդտեղ տեղավոր-
ված բանակային զորամասը հանդիսավոր հանդիպում կադ-

մակերազմեց Հերոսներին: Բայց Տյան Վենիսուան դրանով չհանգստացալ:

Հետևյալ ուրը նա, արդեն բանակի շտաբի հրամանով, տաներեք բանվորներին դլուխն անցած, հետ դարձալ խերեյ մեկ գումարտակ կանոնավոր բանակի հետ միաժամանակ: Յերկրորդ անգամ Տյան Վենիսուան մտալ հանքերը, փորպեսզի մնացած գույքից դուրս տանի, ինչ հնարավոր է և ջարդի մնացածները: Այս անգամ էլ նա Ուզալտուր հասցրեց մի մեծ տրանսպորտ՝ մոտորներ, դադդյաճաներ, բենզին, պայթուցիկ նյութեր, յերկաթ: 40 հազար կիլոգրամ բեռն արժեք 20 հազար չինական դոլար...

Դա յեղակի դեպք է: Չինական բանվորներն ամենակտրով մասնակցութիւն են ունենում յապոնական բարբարոսների դեմ մղվող պայքարում:

Դեռ 1937 թվականին, յերբ բռնկվեցին Լյուկոուցդյաոյի դեպքերը (1937 թվի հուլիսի 7-ին) և պատերազմական գործողութիւններ սկսվեցին Շանհայում (1937 թվի ոգոստոսի 13-ին) Շանհայի յապոնական ձեռնարկութիւնների միջանի հարյուր հազար բանվորներ դործադուլ հայտարարեցին: Յապոնական առևտրական տների ծառայողներն ու յապոնական տների սպասավորներն անգամ հրաժարվեցին թըշնամիների համար աշխատելուց: Չինական նավորդները յեռանդով պայքարում էին յապոնական մարտանկառութիւնի դեմ: Նրանք ձգձգում էին Չինաստանում յապոնացիների և կորեյացիների դնած պարենի ու յերկաթի ուղարկումը: Այդ շարժումն աջակցութիւն դտալ ամբողջ աշխարհում: Հոնկոնգում կանոնաւոր տարերկրյա շատ նավերի նավորդները հրաժարվեցին յապոնական ապրանքներ փոխադրելուց:

Տեքստիլ և մետաքսամանական ֆաբրիկաների բանվորուհիները ստեղծում էին սանիտարական ջոկատներ, սպիտակեղեն և մուճակներ էին կարում մարտիկների համար... Շանհայում բանվորական զինված ջոկատներ էին կազմակերպվել դեռ 1937 թվականի հուլիսին: Նրանք քանդում էին յապոնական ձեռնարկութիւնները, մետաքսամանարանները, նավահանգստի պահեստները: Նրանք ոգնում էին ռազմական նշանակութիւն ունեցող շինարար-

թութիւն ամրապնդմանը Բանչանում, Դաչանում և Նանսյանում:

Արեւմտյան ճակատում յերկու հազար յերկաթուղայիններ անընդհատ ուժակոծման տակ ստանարյուն ու ճարպկորեն շարունակում էին աշխատել: Վերավորվածներ ու սպանվածներ յեղան, բայց դա չկոտրեց նրանց վողին: Նրանք կարողացան մինչև յապոնացիների դալը քանդել յերկաթգիծը և կամուրջները: Վաթսուկից ալելի չոգեքարչ թիկունք տարան: Վոչ մի սարքին չոգեքարչ թշնամու ձեռքը չընկալ: Գնացքները չէին դնում: Յերկաթուղայինները մտան «յերկաթուղայինների ինքնապաշտպանութիւնի զինված ջոկատի» մեջ և սլարտիզանական կռիւ սկսեցին թշնամու դեմ: Այդ ջոկատն անխնայ կերպով մերկացնում էր դավաճաններին և միջանի տանյակ հողի վոճրագործներ ձերբակալեց:

Դառնում-Յինիսուաչեն յերկաթուղու յերկաթուղայինները պարտիզանական ջոկատների մեջ են մտնում, մարտի 6-ի գիշերը մոտ տասնհինգ յերկաթուղայիններ միջանի բոպե ինչ-վոր բան էին անում յերկաթգիծի մոտ: Թողնելով ռելսերը չալաների վրա, նրանք աննկատելի կերպով հանում ու դեն էին գցում պտուտակներն ու բեռները: Առաջին հայացքից վորպես թե վոչինչ չի պատահել, բայց յապոնական զինվորների եչելոն փոխադրող գնացքը շուտով խորտակվեց, չըջապատվեց չինական կանոնավոր բանակի դորամասերի կողմից և ամբողջովին վոչնչացվեց:

Մարտի 11-ին նույն յեղանակով յերկաթգիծը քանդեցին Լի-Սեյի և Դայլանի միջև: Նույն ամսի 12-ին յապոնական զինվորներ փոխադրող գնացքն անցավ այդ ուղեմասով, և չորս վագոն կամրջից վայր ընկալ...

Մինտոուդուի, Տյանչանի, Կայլանի, Յինդաոյի, Բոչանի և այլ ածխահանքերի բաղամհազար հանքավորներ պարտիզանական և ինքնապաշտպանութիւն ջոկատներ կազմակերպեցին:

1938 թվականի մարտի սկզբին կազմակերպվեցին Յոյաոչֆու-Յոյինան յերկաթուղու բանվորների ու ծառայողների հակայապոնական միութիւնը և Յոյաոչֆուուի ածխա-

Հանքերի հակադասական միութիւնը: Յղյառչժողունի անկումից հետո ամէլի քան յերեք հազար հանքաւորներ, Չժան Փուլինի, Շեն Չունչենի և մյուսները ղեկավարութեամբ, պարտիզանական ջոկատ կազմակերպեցին և կռիվ սկսեցին յապոնացիների դեմ: Պրոֆմիութիւնները կոմիտեն աշխատողների մի մեծ խումբ ուղարկեց զանազան շրջաններ՝ պարտիզանական ջոկատները բանւորները ռադիկալան դործողութիւնները ղեկավարելու համար...

Մեծ ժողովրդականութիւն և վայելում «Ճակատին սպասարկող աշխատավոր կանանց խումբը» Կենտրոնական Չինաստանում: Յապոնացիների կողմից Շանհայը գրավելուց հետո կին գրող Սու Լանչին կազմակերպեց «Ճակատին սպասարկող աշխատավոր կանանց խումբը»: Այդ խմբի մեջ են մտնում մոտ յերեսուն դեռատի կանայք և աղջիկներ, վորոնց մեծ մասը Շանհայի շուկայի և գուլպայագործ բանւորներ են: Այդ խմբի ամենախիտը անդամը տասնեկէ տարեկան Լի Յաֆինն է: Կանայք սկզբում անմիջականորեն Շանհայ-Նանկինի շրջանի ճակատներում ելին աշխատում, գծավորութիւններ և զրկանքներ կրելով, իրենց կյանքը վտանգի յենթարկելով: Խումբն աչքի յերկնում արտասովոր դյուրաշարժութեամբ, նա զարմանալի արագութեամբ և իսկապէս վոր հերոսական անվեհերութեամբ ճակատից ճակատ և փոխադրւում, հաճախ աշխատանք տանելով հակառակորդի թիկունքում: Կանայք իրենք չալակում տանում են նախկինը գետերն անցնելու համար, քարչ են տալիս հանդերձանքով բեռնավորված ծանր նավակները: Նրանք վրտքով կտրել են ամէլի քան հազար հինգ հարյուր կիլոմետր, շատ անգամ դնացել են դիշերային ուղային ռաբակոծութեան ժամանակ, վորպէս լուսավորութիւն ոգտագործելով... տեղական դյուրերն ու որմբակոծող յապոնական ուղանալիքի լուսարձակները: Նրանք ոգնում են դյուրացիներին հավաքելու բամբակի և բրնձի բերքը, պարտիզանների հետ միասին քանդում են խճուղիները, փախստական կանանցից անվեհեր հետախույզները խմբեր են կազմակերպում, կապ հաստատելով դրանց և չինական բանակի դորամասերի միջև:

Կանանց այդ խումբը վերաւորների համար միքանի ներկայացումներ ամէլ. ամեն ուր ներկայացումներն ունենում ելին ամէլի քան յերեք հազար հանդիսականներ: Այդ ներկայացումները հակադասական հաջողութիւն ունեցին: Շատ հանդիսականներ լալիս ելին, պահանջում ելին վորքան կարելի յի շուտ իրենց ճակատ վերադարձնել: Ճակատին ոգնութիւն ցույց տալով՝ Նանչանի քաղաքային կոմիտեյի նախագահն անձամբ ներկայացաւ խմբին իր խորին շնորհակալութիւնը հայտնելու համար:

Մի անգամ արեւելյան ճակատում չինական բանակը չղիմացաւ յապոնացիների դրոշին և սախալից նահանջել: Նահանջն անկանոն եր. գլխաւորույս ճակատի գծից սեյալի նման հետ եր սլանում չորս հազար զինւոր: Կանանց խումբը գիտեր, վոր ձախ թեւում չինական զինւորները հերոսաբար դիմադրում են յապոնացիների հարձակմանը, և վորոնց ոգնել նրանց: Տասնինը դեռատի հայրենասիրութիւններ Սու Լանչի գլխավորութեամբ յելան բարձունքի վրա և սկսեցին բարձր դուռալ նահանջող զինւորներին, վոր նրանք հետ չիախչեն, այլ դնան դեպի ձախ թեւ: Զինւորները ձախ դարձան և մյուս դորամասի հետ միասին կանգնեցին յապոնացիների առաջնադասում...

Յապոնացիների գրաված շրջաններում բանւորներն անասելի ծանր պայմաններում շարունակում են պայքարել զաւթիւնների դեմ, զաւթանքների՝ յապոնացիների կազմակերպած տիկնիկային կառավարութիւնների դեմ: Շանհայում, յերբ յապոնացիներն ուղում ելին տիկնիկային կառավարութիւն կազմել, բանւորները նշված թեկնածուներին միքանի անգամ նախադուշացումներ ելին ուղարկում, վոր նրանք ծառայութեան չմտնեն յապոնացիների մոտ, հակառակ դեպքում սպառնում ելին տեղորի տալ: Իրանից հետո շատ թեկնածուներ պաշտոնապէս, մամուլի միջոցով հայտարարում ելին, թե հրաժարվում են մասնակցել տիկնիկային կառավարութիւնների աշխատանքին:

Բեյպինի յերկաթգծի յերկաթուղայիները հրաժարվեցին յապոնական զինւորներ փոխադրելուց, քայքայում ելին յապոնական ռազմական տրանսպորտը:

Բեյալին-Պանկոու յերկաթուղու յերկաթուղայիններէ ախտիւթյունն այն աստիճանի յե հասնում, վոր Շիցզյա-չժուանից մինչև Բաոդին ձգվող տերիտորիայի վրա գտնվող գաղառների «պետերը» թագցնելով իրենց նշանակման հրամանները, յերկար ժամանակ նստած եյին մնում Բաոդինում, վախենալով իրենց պոստերը մեկնելուց:

Յապոնական դավթողները շարունակ փնտռում, ձերբախլում և գնդակահարում են առաջավոր բանլորներին:

Շանհայում մնացած բանլորներից վոմանը իրենց և իրենց ընտանիքը կերակրելու համար, ստիպված են աշխատել յապոնական Փարբիկաներում: Յապոնացիները բանլորներին փակում են Փարբիկայի շենքերում: Պաշտոնապես նրանց թույլատրվում է չաբաթական մեկ անգամ այցելել ընտանիքին, բայց Փարբիկայից դուրս դալու համար պետք է անցադրի տեղ ծառայող տախտակի կտոր ստանալ, իսկ ամբողջ Փարբիկայում դրանցից 10—15 հատ կա: Հարկ է լինում յերկար սպասել, մինչև հերթը գա: Փարբիկա մտնելիս բանլորները սխտի շարք կանգնեն և ձեռքերին յապոնական գլխարկ սլահեն: Փարբիկայի դարպասի վրա մեծ ցուցանակ է կախված հետևյալ մակագրությամբ՝ «Յապոնական կայսրության Փարբիկա»: Աշխատավարձն զգալիորեն իջեցված է, աշխատանքի սլայմանները ծայր աստիճան ծանր են, սնունդը խայտառակ է, մի խոսքով՝ յապոնական Փարբիկաներում չինական բանլորները պարզապես ստրուկ են:

Բայց չնայած այդ ամենին, չինական բանլորները Շանհայում վոչ մի բոսկ չեն դադարեցնում իրենց պայքարն ընդդէմ դավթողների: Նրանք համառ սլայքար մղեցին այսպես կոչված Բադաքացիների ասոցիացիայի դէմ, վոր ստեղծել են յապոնացիները և հայրենիքի դավաճանները, յապոնական դավթողներին փոստն ու մաքսատները հանձնելու դէմ, այսպես կոչված «պրոֆիտությունների» դէմ, վոր կազմակերպում են ամեն տեսակի դավաճան տարրերը: Վերջերս Շանհայի բեռնողները հրաժարվեցին բեռնաթափել յապոնական ապրանքները...

Քիչ չե արտասահմանում աշխատող այն չին բանլորների թիվը, վորոնք յեկել են հայրենիք յապոնական դավ-

թողների դէմ մղվող կռիւն մասնակցելու համար: 1938 թվականի ապրիլի սկզբին Սինդապուրի մոտ յապոնական յերկաթահանքում աշխատող հինգ հազար չինացի բանլորներ թողեցին աշխատանքը և Չինաստան վերադարձան: Մայիսի 13-ին Մալայան կղզիների յապոնական յերկաթահանքերում աշխատող յերեք հանքափորներ Չինաստան յեկան: Դա իններորդ խումբն էր, վոր վերադառնում էր Մալայան կղզիներից: Այդ հանքը յապոնացիներին տարեկան տալիս է 900 հազար տոնն յերկաթի հանքաքար: Վերջին ժամանակներս հանուլթը ալելացել ու հասել է յերեք միլիոն տոննի: Հանքերում աշխատում էր ալելի քան յերկու հազար չինացի: Յապոնացիները չին բանլորներին որական միայն 30—40 ցենտ եյին վճարում, արգելում եյին թերթ ու գիրք կարդալ և պետական գործերի մասին խոսել: Վերջերս յապոնացիները սկսեցին չինացիներին որական յերկու-յերեք դոլար տալ, վորպեսզի բանլորները չհեռանան: Բայց չինացիները թողին աշխատանքը և հայրենիք վերադարձան: Հարեան մյուս յերկու հանքերի չին բանլորներն էլ հետևեցին իրենց յեղբայրակիցներին որինակին: Չինական բանլորները պարտիզանական ջոկատներէ կմախքն են կազմում. նրանք հայրենիքի փրկության անվհեր, անձնազոհ մարտիկներն են: Ինչպես ճակատներում, այսպես էլ թիկունքում չինական բանլոր դասակարգը չինական մեծ ժողովրդի հակայապոնական ուժերի ալանդարդն է այն սլատմական կռիւմ, վոր նա մղում է իր անկախության և ազատության համար:

ՀԱՅՐԵՆԱՍՆԵՐ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԸ

ինական այն յերեխաները, վորոնք վողջ են պրծնում այն անընդհատ բարբարոսական ուժակոծումից, վորին յենթարկում են յապոնական գիշատիչները խաղաղ քաղաքները, հաճախ են

վորը, անապատան մնում, մի կտոր հացից դուրկ: Յապոնական բռնախախտը դրախմած շրջաններից հազարավոր չինական յերեխաներ են տանում Յապոնիա, Փորձողա կղզի, Կորեյա և Մանջուրիա: Այստեղ նրանց ստիպում են աշխատանքներ են տալիս: Այս յերեխաներին փորձում են ռազմական դործը սովորեցնել, ներշնչել, վոր նրանք պետք է մոռանան իրենց հայրենիքը, իրենց բնությունը: Յապոնական խմբերի խմբերը ուղղում են նրանց իրենց ստորուկը, յապոնական բանակի յենիչերները դարձնել: «Չինաստանի յերեխաների որը» ամբողջ յերկրում յերեխաները ցույցեր են անում յապոնական դադանությունների դեմ, հանուն իրենց փոքր յեղբայրների և քույրերի փրկության: Յերեխաները հանգանակություններ են անում: Թմբուկներով ու դոնդուրով նրանք խումբ-խումբ շրջում են փողոցներում, կանգ են առնում հրապարակներում և խաչմերուկներում, յերգում են «Փախստականների յերգը», խաղում են «Վողջ կրոններ յապոնական տատանային» կոմեդիան: Հիվանդանոցներում, նախահանգիստներում ամենուրեք լսվում են հակայապոնական յերգեր յերգող յերեխաների ձայները:

Շանհայի ապաստարաններում շատ փախստականներ, վորոնց թվում և յերեխաներ են կուտակվել: Յերեխաները վճռեցին մասնակցել հակայապոնական ընդհանուր կամպանիային: Նրանք մյուս յերեխաների հետ սկսեցին սովորել հայրենասիրական յերգեր, շատերն սկսեցին գրագիտություն սովորել: Յերիտասարդ ուսուցիչ Վու Նոկեց մի խումբ յերեխա և այդ շարժման նախաձեռնող յերեխաների յոթնյակի հետ թատերական ակումբ կազմակերպեց: Շանհայի թատերադերերը, դերասանները, կինո ռեժիսյորները անվճար դասեր ելին տալիս այդտեղ: Կազմվեց յերեխաների թատերական խումբ, վորը չուտով կարողացավ արդեն յեղույթ ունենալ: Խմբի ծրագիրը կազմված էր հայրենասիրական գրգռածներից: Նրա անդամների թիվն աստիճանաբար հասավ քսանի, ընդվորում ամենամեծը աստիճանաբար հասավ քսանի, ընդվորում ամենամեծը տասնինը տարեկան էր—նա խմբի ղեկավարն էր, իսկ ամենափոքրը ինը տարեկան էր: Յերբ յապոնացիները գրա-

վեցին Շանհայը, թատերախումբը ղեկաց Չինաստանի ներքին շրջանները: Շանհայից մեկնելուց առաջ պատանի դերասանները հանդես յեկան միկրոֆոնի առաջ, բացատրելով ժողովրդին իրենց խնդիրները: Նրանց համար միջոցների հանգանակություն արվեց: Յերբ փախստականներ փոխադրող նալը դուրս յեկավ դեպի Ուսունկուու ծոցը, թատերախումբը բաժան-բաժան յեղավ և փախստականների յերեխաների անվան տակ հասակավորների հետ մեկնեց Շանհայից: Մեկ անգամ նրանք հարկադրվեցին վտառով գնալ յերեսուն կիլոմետր, իրենց հետ տանելով զգեստներն ու այլ ռեկվիզիտը: Մի այլ անգամ նրանք քիչ էր մնում ընկնեյին դնդակոծության տակ, բայց չինական մարտիկները նրանց ժամանակին ցույց տվին, թե վոր կողմը պետք է շեղվել:

Ահա յերեխա դերասաններից մի քանիսի կենսագրությունը:

Փու Չեն-մուն, տասնհինգ տարեկան է, ծնվել է Յոյանսույում, ծնողների հետ ապրել է Յանգիպույում, դպրոցում սովորել է վեց տարի: Ծնողները բանվոր են: Ինքը Փու Չեն-մուն յեղել է խանութի աշկերտ, լրագրավաճառ, յեղել է Փոքր ուսուցիչների բանակի անդամ: Թատերախմբի մեջ Փու Չեն-մուն հանդես է գալիս վորպես հոստոթ, կարդում է կենդանի լրագիր և այլն:

Վան Յե-ինը տասնչորս տարեկան է, ծնվել է Մուկ-դենում: Յապոնացիների կողմից այդ քաղաքը գրավելուց հետո նա յեղել է Բեյպինում, ապա ծնողների հետ յեկել է Շանհայ, սովորել է դպրոցում:

Վու Պեյին ինը տարեկան է, ծնվել է Անխոյում, ծնողների հետ յեկել է Շանհայ: Այդտեղ ռազմական դործողություններն սկսվելուց հետո յերեխան խնդրեց ծնողներին, վոր թույլ տան թատերախմբի մեջ մտնել:

Մյուս Լիպինը տասնհինգ տարեկան է, ծնվել է Յան-չոույում: Սովորել է Յանգիպուի դպրոցում: Հայրը դերձակ է, մայրը և մեծ քույրն աշխատում են տեքստիլ ֆաբրիկայում: Շանհայում պատերազմական դործողություններն սկսվելուց հետո նա ընկավ փախստականների

ճամբարը: Ծնողները վերադարձան Յանչժոու, փորը նույն-
պես չուտով դրավեցին յապոնացիները:

Չժան ինը տասնվեց տարեկան է, ծնվել է Յզյանի-
նում, ծնողների հետ յեկել է Շանհայ սովորելու համար:
Յապոնական թնդանոթները քանդեցին նրանց դպրոցն ու
տունը: Չժան ինն ընկավ ապաստարան:

Լին Լիտյանը ծնվել է Հնդկաչինում: Հայրը Փուցզյան-
ցի յե, մայրը՝ կանտոնցի: Անցյալ տարի նրանք վերա-
դարձան հայրենիք՝ Շանհայ, յերեխան վեց ամիս սովորեց
դպրոցում:

Չժան խուանցինը տասնութ տարեկան աղջիկ է, ծը-
վել է Յզյանինում, յերկու տարի սովորել է, ապա սկսել է
աշխատել ֆաբրիկայում: Պատերազմն սկսվելուց հետո
մտավ թատերախմբի մեջ:

Սյու Չժիպինը տասնհինգ տարեկան է, ծնվել է
Բաոչանում, չքավոր գյուղացու վորդի յե, Շանհայի
«Ուսման և աշխատանքի միության» հին անդամ է: Շան-
հայում յերեխան մտավ պարտիզանական ջոկատը, ապա՝
66-րդ զինվորային կից ճակատի սպասարկման խմբի մեջ:
Ճակատից Շանհայ վերադառնալով, մտավ յերեխաների
թատերախմբի մեջ:

Յերեխաների թատերախմբի մեջ շատ սիչուանցիներ,
խուրեյցիներ և այլ նահանգներում ծնվածներ կան:

ՄԻՔԱՆԻ ՄԻՋԱԴԵՊԵՐ

Երոսնական շատ սխրագործություններ է
անում չին ժողովուրդն ամեն ուր, անձնա-
դոհաբար կռվելով յապոնական զավթողնե-
րի դեմ: Ահա լրագրերից վերցված մի քանի փաստ:

Նանկին—Ուխու շրջանում վաթսուհամյա մի նախկա-

վար գետով անց էր կացնում յապոնական քսան պինդոր:
Գետի մեջտեղում ձերուհին չուռ տվեց նախկը, և բոլոր
յապոնացիները խեղդվեցին: Իսկ ինքը ձերուկը վողջ պըր-
ծավ, և նույնիսկ մի քանի հրացան խլեց:

Նույն այդ շրջանում մի քանի գյուղացիներ դատարկ
ձեռքերով խլեցին յապոնացիներից մեկ թնդանոթ և մի քա-
նի արկղ արկ:

Մեկ ուրիշ անգամ մի քանի գյուղացիներ յերեք մար-
տական ու մեկ ինքնագործ հրացանով հարձակվեցին քսան
նախկների վրա, վորոնցով յապոնացիները ուղղամթերք
էյին փոխադրում: Բոլոր յապոնացիներն սպանվեցին, իսկ
ուղղամթերքն ընկավ խիղախների ձեռքը:

Տենսյան դավառում Սիչժոուի մոտ գտնվող Պաստու-
դյուլի տանուները, խու Տինցյան ազգանունով վաթ-
սուհամյա մի ձերուհի, իր դյուլի բնակիչներից պարտիզա-
նական ջոկատ կազմակերպեց:

Վաթսուհամյա պատկառելի Չժան Յունփին, Լուխոյի
դավառից, ղեկավարելով յերեք հազար գյուղացիների,
յապոնական դավթողներից հետ խլեց դավառական Լուխո
քաղաքը:

Սանյիզայում յապոնական հափշտակիչները ձերբակա-
լեցին ուշանցի Չեն Զիլան անունով չինուհուն: Նա քսան-
մեկ տարեկան էր, ավարտել էր Նանկինի համալսարանը:
Յերբ յապոնացիներն իրենց ուժերը կենտրոնացրին Սանյի-
զայում, պատրաստվելով հարձակում գործել կայֆինի
վրա, Չենը չքավոր գեղջիկուհու չորեր հազավ և որական
յերեք, յերեմն էլ չորս անգամ վորպես մուրացիկ մտնում
էր յապոնական ճամբարը: Սկզբում յապոնացիները վոչինչ
չէյին նկատում, բայց մեկ անգամ նա ինչ-վոր մի բանով
յապոնացիների մեջ կասկած առաջ բերեց, և սպան հրա-
մայեց ձերբակալել նրան: Դիմադրելով, Չենը հանեց
ատրճանակը և կրակեց յապոնացիների վրա: Բայց նրանք
չըջապատեցին Չենին և կապեցին նրա ձեռքերը: Չենը բա-
ցականչեց:

ճամբարը: Ծնողները վերադարձան Յանչժոու, փորը նույն-
պես շուտով դրավեցին յապոնացիները:

Զժան Ինը տասնվեց տարեկան է, ծնվել է Յոյանի-
նում, ծնողների հետ յեկել է Շանհայ սովորելու համար:
Յապոնական թնդանոթները քանդեցին նրանց դպրոցն ու
տունը: Զժան Ինն ընկավ ապաստարան:

Լին Լիոյանը ծնվել է Հնդկաչինում: Հայրը ֆուլգլան-
ցի յե, մայրը՝ կանտոնցի: Անցյալ տարի նրանք վերա-
դարձան հայրենիք՝ Շանհայ, յերեխան վեց ամիս սովորեց
դպրոցում:

Զժան Խուանցինը տասնութ տարեկան աղջիկ է, ծըն-
վել է Յոյանինում, յերկու տարի սովորել է, ապա սկսել է
աշխատել ֆաբրիկայում: Պատերազմն սկսվելուց հետո
մտավ թատերախմբի մեջ:

Սյու Զժիալինը տասնհինգ տարեկան է, ծնվել է
Բաոչանում, չքավոր գյուղացու վորդի յե, Շանհայի
«Ուսման և աշխատանքի միության» հին անդամ է: Շան-
հայում յերեխան մտավ պարտիզանական ջոկատը, ապա՝
66-րդ դիվիզիային կից ճակատի սպասարկման խմբի մեջ:
Ճակատից Շանհայ վերադառնալով, մտավ յերեխաների
թատերախմբի մեջ:

Յերեխաների թատերախմբի մեջ շատ սիջուանցիներ,
խուբեյցիներ և այլ նահանգներում ծնվածներ կան:

ՄԻՔԱՆԻ ՄԻՋԱԴԵՊԵՐ

Երոսական շատ սխրագործություններ է
անում չին ժողովուրդն թամեն որ, անձնա-
դոհարար կռվելով յապոնական զավթողնե-
րի դեմ: Ահա լրագրերից վերցված մի քանի փաստ:

Նանկին—Ուխու շրջանում վաթսուներեք մի նախակա-

վար գետով անց եր կացնում յապոնական քսան պինդոր:
Գետի մեջտեղում ձերուներն շուռ ավեց նախակը, և բոլոր
յապոնացիները խեղդվեցին: Իսկ ինքը ձերուկը վողջ պըր-
ծավ, և նույնիսկ մի քանի հրացան խլեց:

Նույն ալդ շրջանում մի քանի գյուղացիներ դատարկ
ձեռքերով խլեցին յապոնացիները մեկ թնդանոթ և մի քա-
նի արկղ արկ:

Մեկ ուրիշ անգամ մի քանի գյուղացիներ յերեք մար-
տական ու մեկ ինքնազոր ձրացանով հարձակվեցին քսան
նախակների վրա, վորոնցով յապոնացիները ուղմամթերք
եյին փոխադրում: Բոլոր յապոնացիներն սպանվեցին, իսկ
սաղմամթերքն ընկավ խիզախների ձեռքը:

Տենսյան դավառում Սիչժոուի մոտ գտնվող Պաստու-
դյուղի տանուտերը, Խու Տինցյան աղանուծով վաթ-
սուներեք մի ձերուկի, իր գյուղի բնակիչները պարտիզա-
նական ջոկատ կազմակերպեց:

Վաթսուներեք պատկառելի Զժան Յունժին, Լուխոյի
գավառից, ղեկավարելով յերեք հազար գյուղացիների,
յապոնական զավթողներից հետ խլեց դավառական Լուխո
քաղաքը:

Սանյիզայում յապոնական հափշտակիչները ձերբակա-
լեցին ուշանցի Չեն Զիլան անունով չինուհուն: Նա քսան-
մեկ տարեկան էր, ավարտել էր Նանկինի համալսարանը:
Յերբ յապոնացիներն իրենց ուժերը կենտրոնացրին Սանյի-
զայում, պատրաստվելով հարձակում գործել Կայֆինի
վրա, Չենը չքավոր գեղջիկուհու չորեր հազավ և որական
յերեք, յերբեմն ել չորս անգամ վորպես մուրացիկ մտնում
էր յապոնական ճամբարը: Սկզբում յապոնացիները վոչինչ
չեյին նկատում, բայց մեկ անգամ նա ինչ-վոր մի բանով
յապոնացիների մեջ կասկած առաջ բերեց, և սպան հրա-
մայեց ձերբակալել նրան: Դիմադրելով, Չենը հանեց
սուրճանակը և կրակեց յապոնացիների վրա: Բայց նրանք
չըջապատեցին Չենին և կապեցին նրա ձեռքերը: Չենը բա-
ցականչեց:

— Դուք կարող եք ինձ սպանել, բայց վաղ մի հարցի
չեմ պատասխանի:

Նա առաջ միայն, վոր իր ամուսինը լեյտենանտ է և
դոմայում է ճակատում:

Ոգոստոսի 5-ի լուսաբացին Չենը բանտում վերջ ալեց
իր կյանքին: Կամերայի սրտի վրա նա գրել էր. «Մինչև
վերջը դիմադրենք յապոնական զավթողներին»:

«ԿԱՐՄԻՐ ՆԻՋԱԿՆԵՐ»

անկինը դրամելուց հետո յապոնացիներն
անցան Յանցզի գետը և Տյանցզին—Պու-
կուու յերկաթգծով ուղղվեցին գետի հյու-
սիս, հասնելով մինչև Ֆին-Յան:

Մեկ անգամ յերեկոյան յապոնացիները դրամելցին մի
գյուղ և, ինչպես ամենուրեք, այստեղ ել կոտորեցին բազ-
մաթիվ խաղաղ բնակիչներ և սկսեցին բռնաբարել կանանց:
Մութ գիշերին տեղական գյուղացիները, վերցնելով իրենց
հեռ կերոսին, խուլվ, հրացան ու դանակ, թաղնվեցին
գյուղի շուրջը ու վորտեղ կարող էր: Հարձար. բռնեցին,
յերբ յապոնացիները թուրացրին պահակութիւնը, նրանք
թմբուկի ու գոնգի ազդանշանով գյուղ ներխուժեցին: Մի-
թանի տասնյակ յապոնացիներ ստանվեցին, և միայն փոք-
րաթիվ մի խմբի հաջողվեց դուրս պրծնել ողակից ու
փախչել: Չին գյուղացիները հաղթեցին: Բոլորը հուզված
էին: Սկսեցին հաշվել ախարն ու իրենց մարտիկներին:
Պարզվեց, վոր միքանի մարտիկ վերադարձան են, մեկ պա-
տանի անհետ կորել է: Նրան փնտռեցին, բայց չգտան:
Միայն լուսաբացին, որորվելով, նա գյուղ վերադարձավ:
Նրա մեջքին կախված էր զուլաների մի կապոց: Պարզվեց,

վոր նա հետամնշել և փախչող թշնամիների խմբին և վո-
չընչացրել և նրանց ամբողջովին:

«Կարմիր նիզակներ» ընկերութեան անդամները կարո-
ղանում են առանձին-առանձին կուլել: Նրանք մարտն սկը-
սում են այն ժամանակ միայն, յերբ թշնամին կիս մոտե-
նում է: Յերբ մոտենում է թշնամու տանիք, «Կարմիր նի-
զակները» կայծակի արագութեամբ վազում են դեպի նա՝
կողքերից, մազլցում են կտուրի վրա, բայց են անում կա-
փարիչը և նիզակներով խողխողում են այդտեղ նստողնե-
րին: Տանկը կանգ է առնում: Նրանք ղա անվանում են
«կրյա սպանել»: Դա «Կարմիր նիզակների» սիրած յեղա-
նակն է:

Տյանցզին—Պուկուու յերկաթուղու հարավային մասի
շրջանում, արմական գործողութիւնների ժամանակ,
«Կարմիր նիզակներ» ոգնեցին չինական բանակին յապոնա-
կան բազմաթիվ տանկեր շարքից հանելու...

Յապոնական հետախույնների մի խումբ ներխուժեց
Դինյուան գավառի փոքրիկ մի բնակավայր: Հոգնած յա-
պոնացիները վախենում էին առաջ շարժվել և մնացին
այդտեղ հանդատանալու: Արդեն մթնում էր: Տեղական մեկ
բնակիչ, վոր չգիտեր, թե յապոնացիները յեկել են, հան-
դիտ դնաց գյուղ կերոսին գնելու: Յերբ նա հասավ գյու-
ղի ծայրին, յապոնացիները հարձակվեցին նրա վրա, սաս-
տիկ ձեծեցին, պոկեցին նրա վրայի շորերը և փողոց դուրս
գցեցին: Նա վերադարձավ իր գյուղը և վորտեղ միքանի
մարդ համաքել, վերադառնալ ու վրեժխնդիր լինել յապո-
նացիներից: Համադուլացիները փորձեցին հեռ պահել
նրան այդ մտադրութիւնից: Նա չլսեց նրանց, տեից վերց-
րեց թագըրած մեծ ժանդոտած դանակը և վազեց հարեան
գյուղը իր բարեկամների մոտ: Վերջիններս վերցնելով դա-
նակներն ու նիզակները, դնացին նրա հետ միասին: Այն
ժամանակ համադուլացիները, հատկանալով, վոր նա մե-
նակ չի կարող գործը գյուղս բերել, վորտեղցին ոգնել
նրան: Մոտ քառասուն մարդ, վերցնելով վառելանյութ,
նիզակներ և դանակներ, վազեցին, վոր նրան հասնեն:
Չգտնելով իրենց համադուլացուն այն գյուղում, վորտեղ

կանգնած էյին յապոնացիները, նրանք իրենք հարձակվեցին յապոնացիներին վրա: Յերբ դժուրացիները գլուղ վերադարձան և խորհրդի նստեցին, թե հետո ինչ անեն, ժանգոտած դանակով մարդը և նրա բարեկամները վերադարձան, մեջքերի վրա բերելով յապոնացիների գլուխները: Պարզվեց, Վոր արահետներով գլուղին մոտենալով, նրանք մի հին տաճարի մեջ յապոնական ջուլատ են տեսել: Նրանք սպանել են պահակին և ներխուժել են տաճարը: Յապոնացիները խորը քնած էյին: Նրանցից չատերին հենց տեղնուտեղը սպանել են:

Այս դեպքերից հետո շրջակա գլուղերի գլուղացիների գլուխները շատ բարդացավ: Հաշվի առնելով ստեղծված կացութունը, յերկու խմբերն էլ խելույն միացան չինական բանակի կանոնադր գործառնին: Տեղեկանալով, Վոր իրենց ջուլատները վոչնչացվել են, յապոնացիները մյուս ուրը պատժիչ արշավանք կազմակերպեցին, բայց չինական բանակային գործառնները, զինված բնակչության հետ միասին, ջախջախիչ հարված հասցրին յապոնացիներին:

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒՄԻՑ ՀԵՏՈ

Հանի շրջակայքն արդեն լուսավորում է դարնանային արևը: Արևի ջերմությունն ուժեղացնում է արյան հոտը: Ճանապարհի յերկու կողմում մենավոր գլուղական խրճիթներ են կանգնած: Կիսամերկ յերկնամերձ խոճկորների հետ թավալում են ցեխի մեջ: Մարդկային բնակարանները խողի փարախից չեն տարբերի: Ճանապարհի մոտ գրուցում են յերկու կին: Մեկը, հառաչելով, ասում է.

— Լավ կլինեք, յեթե մեռնեք, վոչ կենդանի յե, վոչ մեռած:

Յերևում են յերեք մեծ ձագարածե փոսեր՝ թշնամու արկերի հետքերը:

Նեղ, կիսաբանդ փայտե կամբջով լալով անցնում են յերկու պառավ: Նրանք ցույց են տալիս միմյանց իրենց խրճիթների սվեթակները, վորոնք դեռ ծխում են քիչ ատաջ տեղի ունեցած հրդեհից: Ավելի հեռու անմշատ են մնացել միջանի խրճիթներ, իսկ այստեղ յերևում է միայն մոխիր, կալի ամանեղենի կտորտանք, այրված չորեղենի ծվեններ: Այրված շունն ընկած է ջարդոտված կղմինդրի վրա: Լճի մոտ միջանի դագաղներ են դրված: Դրանց մոտիկ կանգնած մարդիկ վերհիշում են.

— Բանջարանոցատերն է: Լսեց ինքնաթիռի ձայնը և վազեց ձկնորսի մոտ: Յերկուսին էլ սպանեց արկի կտորտանքը:

— Այս կինը—նա կարծես Հանկուսից է—գնում է ծամում է շաքարեղեղն: Արկն ընկնում է: Դրանից հետո նա պառկած գոռում է. «Տարե՛ք ինձ հիվանդանոց, շուտ տարեք: Յես ձեզ հինգ դոլար կտամ»: Բայց չուրջը բոլորը փախչում են, վոչ վոք չկար, վոր նրան ոգներ:

Յեվ մարդիկ յերկար ու ուշադիր նայում են արյան լճակին և շաքարեղեղնի կտորին:

Տեքստիլ գործարանի պահեստից մնացել է պատի մի մասը միայն: Այդտեղ թափված են բամբակի պատառուտված հակերը և յերկաթե գուռերը:

Պահակը պատմում է.

— Դա յուղի գուռն է: Յուղը բռնկվեց, իսկ յես դիտելի, վոր հարևան բաժնում դեռ շատ գուռ է մնացել: Բեռնակիրներ յես քիչ ունեմ, չեն կարողանա գուռս տանել, վախենում էլ են մոտենալ: Յես էլ ասում եմ նրանց. «Սա պետական սեփականություն է. յեթե գուռս տանեք գուռերը, մենք ծառայություն կմատուցեք յերկրին»: Միայն միջանի աշակերտներ հանձն առան ոգներու: Յերկուսը վաճառեցին դպրոց, և շուտով դպրոցականների մի բազմություն վազեց—յեկավ: Նրանք իրենց գցեցին ծխի, կրակի մեջ և վազեց—յեկավ: Նրանք իրենց գցեցին ծխի, կրակի մեջ և վազեցին ուժերով սկսեցին դուրս բերել այնտեղից գուռերը: Նրանց հետևելով՝ տարեքավորներն էլ սկսեցին ոգները: Նեղ և ազատեցին հարյուրավոր գուռեր...

Յուրաքանչյուրն իր ցավն ունի:—Ասում ե ճանապարհների վարչության ծառայողը:

— Այս գյուղում մոտ հարյուր տուն կար: Դրանցից ավելի քան ութսունն այրվեց: Բնակիչներն մեծ մասը յերկաթուղային բանվորներ էին: Այժմ մենք ոթեան չունենք: Դեռնախորհրդ սարքենք, ինչ է:

Խրճիթներից մեկում նստած ե մեկ ծեր յերկաթուղային՝ վերալոր ձեռքը կապած: Նրա տունը հիմնահատակ այրվել է: Ծերունու ձեռքն այրվածք ստացավ, յերր ոգնում եր գուռերը դուրս բերելու:

Մի կին պատմում ե, վոր նրա ամուսինն այրվել է: Նա յերեխայի հետ ժամանակավորապես տեղավորվել ե հարևանների մոտ:

Յոթնամյա մի աղջիկ վորը ե մնացել, նրա հայրն ու մայրը սպանվել են:

Անվնաս մնացած միակ զգեստը հագած, սրտամկն ասում ե.

— Մեր տունն այրվեց, վոչինչ չկարողացանք դուրս հանել, անգամ՝ յերեխաների սպիտակեղենը:

Չաղուկների պես նրան են հավում լղարիկ յերեխաները, վորոնք դողում են ցրտից:

Ամենուրեք լավում ե անեծք յապոնական դիշատիչների հասցեյին, լաց, տնքոց:

ՉԻՆԱԿԱՆ ՈՒՄԱԶՈՒՆԵՐԸ

Թվականի ապրիլի 29-ին յապոնական ինքնաթիռները Թուան դեպի Ուխան: Չինական հերոս ողաչունները բարձրա-

ցան թշնամուն ընդառաջելու: Ողային կատաղի կռվում չինական ողաչունները վայր գցեցին թշնամու քսանմեկ ինքնաթիռ: Նրանք փառավոր եջ գրեցին համաշխարհային ավիացիայի պատմության մեջ...

Չինական հերոս ողաչու Ու Դինչենը թեթե վերալորված ե: Ապրիլի 29-ին Մյուլդոյապունի վրա Ու Դինչենին չրջապատեց թշնամու չորս ինքնաթիռ: Ու Դինչենը չարունակում եր հերոսաբար կռվել: Հանկարծ զնդակը ծակեց վառերանյութի ամանը, և ինքնաթիռը կրակով բռնկվեց: Ու Դինչենը պարաշյուտով արագորեն ցած նետվեց բրնձի արտի վրա: Նրա յերեսը խանձված եր, բայց մարտական վոգին չեր ընկձված: Այն հիվանդանոցը, վորտեղ պտուկած եր նա, այցելության յեկան զանազան կազմակերպությունների ներկայացուցիչները, վորոնց թվում նաե ՎՊՊ Բանակի ներկայացուցիչներ Չոու Ենլայը, Յին Բոդուն. նրանք իրենց հիացմունքն արտահայտեցին ողաչուի հերոսական վարքի առթիվ և նվերներ տվին նրան...

Եսկադրիլայի պես Լյույ Տյանլունը ապրիլի 10-ին կռվում եր Տայերչուանի վրա և վերալորվել եր Գույոնյուն: Թշնամու ինքնաթիռները չրջապատեցին Լյույ Տյանլունին: Չույած վոր զնդակը ծակել եր նրա աջ ձեռքը, նա մեծ տոկունությամբ ինքնաթիռին ուղղություն տվեց ձախ ձեռքով և պատուեց թշնամու ողակը: Կռիվը տասը րոպե տևեց: Լյույը բարեհաջող կերպով վայր իջավ:

Մարտին մասնակցում էին չինական տասնութ ինքնաթիռ և յապոնական ավելի քան յերեսուն ինքնաթիռ: Ողային տաք մարտից հետո յապոնացիները կորցրին յոթն ինքնաթիռ, իսկ չինացիները՝ յերկու: Յապոնական հայտնի ողաչու մայոր Կումատոտոն սպանվեց մարտում: Կռիվից հետո չինացիները յապոնական սպանված ողաչունների մոտ որոգրեր դտան, վորոնք լի էին հոռետեսությամբ և վախով: Ողաչուններից մեկը գրում ե. «Մենք հիմնովին սխալվել ենք չինական ավիացիայի ուժերը գնահատելիս: Յեթե մենք ուզում ենք համարձակ թռչել չինական ողում, ապա մեզ անհրաժեշտ ե ունենալ մայոր Կումատոտոյի պես հազարավոր ողաչուններ»:

Ահրողորմում հավաքվել էին միքանի հազար մարդ: Բոլորը նայում էին կապույտ, ջինզ յերկնքին, սպասելով

ողի ութը հերոսներին: Առավոտյան ճիշտ ժամը 11-ին մեկը մյուսի հետևից վայր իջան ինքնաթիռները: Աերողը մում, թնդացին ծախահարությունների վորոտը, վոր չեր դադարում տասնհինգ բույե շարունակ, և վողջույնի բացականչությունները: Ութ ամրապինդ, փթթած առողջություն ունեցող մարդիկ, վերև բարձրացնելով սեղմած բուռնքները, ժպտալով դուրս յեկան մեքենաներից: Նվազեց որկեստը, վազվզեցին Փոտո ուսուրացողները: Գործադիր յուանի նախագահ Կուն Սյանսին, ղինվորական մենխատր Խո Ինցինը, ուղմա-ողային ուժերի պետ Նյան Դացդյունը և աչքի ընկնող այլ գործիչներ ամուր սեղմեցին հերոսների ձեռքերը: Ժուռնալիստները, հատվածներ վորտալով խոսակցություններից, գրի էյին առնում բրդնոտների մեջ: Միքանիսը՝ ալիկի բարեբախտները, կարողացան վերցնել հերոսների ավտոգրաֆներն իրենց թերթերի համար:

Դա չինական ալիացիայի առաջին հեռավոր թռիչքի՝ Դեղին ծովով յապոնական կղզիների վրա և հետ կատարված անվայրենք թռիչքի՝ Ֆինիչն է:

1938 թվականի մայիսի 19-ի լույս 20-ի գիշերը չինական ինքնաթիռների եսկադրիլյան յերկրորդ անգամ անվայրենք հեռավոր թռիչքի գնաց Յապոնիայի սրտի վրա: Եսկադրիլյայի պետ Սյուեյ Խուանը ստարտից առաջ Չան Կայ-չիին հետևյալ հեռագիրն ուղարկեց. «... Եսկադրիլյայի ամբողջ կազմի հետ մխասին սրտագին վողջույն ենք ուղարկում գերագույն առաջնորդ Չան Կայ-չիին և ամբողջ բարձր հրամանատարությանը: Հպարտ ու յերջանիկ ենք մեր վրա գրած հանձնարարությամբ: Յերգվում ենք, վոր մեր բոլոր ուժերը կնվիրենք սրտասխանատու առաջադրանքը կատարելուն»:

Եսկադրիլյան, առժամանակ հրաժեշտ տալով հայրենիքին, գնաց նշված կուրսով, ովկիանոսի վրայով: Մայիսի 20-ի գիշերը ժամը 1-ին ուղիորդի ստացվեց ինքնաթիռից. «Ամպամածությունը բարձր է: Լուսինը չենք տեսնում: Գնում ենք կույր թռիչքով»: Կես ժամից հետո նոր ուղիորդի. «Եսկադրիլյան թռչում է կանոնավոր շարքով:

Ամենայն ինչ կարգին է»: Ժամը յերկուսին՝ յերրորդ ուղիորդի. «Թռչում ենք Յապոնիայի վրայով: Սկսում ենք թռուցիկներ գցել»:

Ժամը յերկուսից անց եսկադրիլյան թռչում էր Նազամակիի վրայով, տեսնվում էյին քաղաքի փողոցների լապտերները և Ֆունտաու լեռան ստորոտի լույսերը, քաղաքից արևելք: Բնակիչները քնած էյին: Փողոցները լուռ էյին: Եսկադրիլյան բաղմաթիվ թռուցիկներ գցեց և, թռչելով շատ քաղաքների վրայով, յերեսց Ֆուլուոկայի վրա: Բաղաքի վրա միքանի չրջան կատարելով, ուղաչուները թռիչք կատարեցին Յապոնիայի հյուսիսային մասի վրա, ցած գցելով թռուցիկների և բրոշյուրների վերջին պաշարն արդեն: Դրանից հետո նրանք գեպի արևմուտք ուղղվեցին: Լուսաբացին եսկադրիլյան նորից տեսավ հայրենիքի ափերը և բարեհաջող հասավ սահմանամերձ գոտուն:

Հերոսական այդ հեռավոր թռիչքը կատարվեց ամբողջ չին ժողովրդի և աղբեսիայի գեմ պայքարող յապոնա-չինական լիգայի ցանկությամբ: Վայր գցած միլիոնավոր թռուցիկներն ու բրոշյուրներն ասում են, թե դրանց փոխարեն անհրաժեշտ դեպքում կարելի յե գցել հազարավոր ումբեր: Բայց չինական ուղաչուները չեն ուզում նմանվել յապոնական գավթողներին: Թռուցիկները և բրոշյուրները կողմեն յապոնական ժողովրդին հասկանալու, թե ո՛վ է նրա իսկական թշնամին: Յապոնական ժողովուրդն ինքը պիտի ընտրի իր ճանապարհը:

Թռիչքին, բացի եսկադրիլյայի պետ Սյուեյ Խուանցնից և նրա ողնական Դուն Իրոյից, մասնակցում էյին հետևյալ ուղաչուները՝ Սու Շուանխուան, Լյու Նիդուանը, Լույ Տանչունը, Ու Եզիչուն, Չեն Գուանդուուն, Յոյան Շաոյուին, Սն Սիցզյուն, Մեյ Յուան-բայը: Յերբ եսկադրիլյան մոտեցավ կղզիներին, ինքնաթիռները ցածրացան ծովի վրա՝ հետախուզություն կատարելու համար: Միքանի յապոնական նավեր փորձեցին լուսավորել նրանց լուսարձակներով, բայց դա նրանց չհաջողվեց: Եսկադրիլյան հեռուությամբ բարձրացավ վերև և հասավ նպատակին: Այսուհե եսկադրիլյայի պետ Սյույը չրջան արավ, ծանոթա-

նախով վայրի հետ, և դրանից հետո մնացած ինքնաթիռներին հրաման տվեց, վոր վայր դցեն իրենց թղթի բեռը: Յերբ եսկադրելյան թողեց քաղաքը, ուղղվելով գետի արևմուտք, ողաչունները, յեթե հետ նայեյին, կտեսնեյին, թե ինչպես հանկարծ հանդան քաղաքի լույսերը, իսկ լուսարձակը թափառում եր յերկնքում՝ փնտռելով չինական ինքնաթիռները: Վերադարձին Յապոնական ծովի վրա նրանք հանդիպեցին նավերի վրա դրված զենիթային թընդանոթների համադարկերին: Հերոս ողաչունները չչփոթվեցին և, դուրս գալով այն սահմաններից, վորտեղ կարող եյին հասնել արկերը, ծիծաղում եյին յապոնական նավերում իշխող խուճապի վրա:

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳԱՀԼԻՃՈՒՄ

յս դեպքը սլատահել է 1938 թվի մարտի 27-ին: Յանչույ գետի վրա նոր շինած կամրջի վրայով անընդհատ գնում եր ժողովուրդը՝ դույզ-դույզ, փոքր ու մեծ խմբերով...

Հյուսիսային Շենսիի կոլեջի հրապարակում արդեն հավաքվել եյին շատ սպասողներ: Ժողովրդական հակալուսնական Ռազմա-քաղաքական ակադեմիայի և Հյուսիսային Շենսիի կոլեջի ուսանողները կանգնած են տողաններով՝ յերեսները դեպի ամբիոն դարձրած. նրանք բռնում են հրապարակի ամբիոն քան կեսը: Դժվար եր կանգնելու տեղ գտնել: Հատուկ բաժնի գումարտակի հրամանատարն անձամբ է ղեկավարում շարժման կարգավորումը և հսկում է կարգին: Նա քափ ու քրտնքի մեջ է:

Դատաւորների ամբիոնը շատ հասարակ է չինական. մի-քանի յերկար, մահուղով ծածկված սեղաններ կիսաշրջան

են կազմում: Մեջտեղում դատարանի նախագահի տեղն է: Յերկու կողմում վեց տեղ հատկացված է դատական ատենակալներին, յերկու տեղ՝ քարտուղարներին: Դատախազի տեղը ամբիոնի աջ անկյունումն է, դրանից ներքև վիաների տեղերն են: Չախ անկյունում տեղ է հատկացված հռետորին և մի շարք տեղեր՝ ժուռնալիստներին: Հրապարակի մեջտեղում կանգնած է յերեք զենիթային թնդանոթ. յապոնական ինքնաթիռների հանկարծակի հարձակումը չպիտի չփոթություն առաջացնի:

Դա դատական նիստ է և միաժամանակ նաև ժողովրդական լայն միախնդ: Դատում են դատաւորները, դատում է նաև ժողովուրդը:

Դեռ վաղ է: Մեղադրյալին դեռ չեն բերել, բայց ժողովրդի հուզմունքն ու զայրույթը ծայր աստիճանի յե հասել:

— Կորչե՛ն դավաճանները: Կորչե՛ն դավաճանները...

— Յեթե չմաքրվեն մեր շարքերը, չի կարելի փրկել յերկիրը:

— Մա՛հ դավաճաններին...

Հաղաբալոր ձայներ միանում, մի անեղ գոչյուն եյին կազմում:

Հայտնի կին գրող Տին Լինը, հուզմունքից ամբողջովին կարմրած, յերեսաց հրապարակի անկյունում: Նրան խկույն նկատեցին:

— Խնդրում ենք Տին Լինին յերգի՛ր:

Տին Լինին բարձրացրին և ամբոխի վրայով բերեցին ամբիոնի մոտ:

Նա ասաց, թե այս բաղմուխյունը նրա համար մեծ ուրախալի ընտանիք է, թե ինքը յերջանիկ է, բայց յերգել չի կարող:

— Գանի վոր տուն ես յեկել, յերգի՛ր:

— Տանը չպե՛տք է քաշվես:

Տին Լինը կանչեց մի ընկերոջ և նրա հետ միասին յերգեց «Հարված» յերգը: Հենց վոր յերգը դադարեց, հայտարարեցին, վոր դատն սկսվում է:

Դատաւորները բռնեցին իրենց տեղերը: Դատարանի

նախագահը Հատուկ շրջանի դատախազ Լույ Յվինտյանն է։ Դատական ատենակալներն են Չեն Ֆան-ուեն, Մո Վենխու-ան և Ջինլորական ակադեմիայի ու կոլեջի ներկայացուցիչները։ Դատարանի դահլիճի մթնոլորտը միանգամից լարվեց։

Դատարանի նախագահը հայտարարեց.

«Այսօր մենք դատում ենք հայրենիքի դավաճան Կի Սիդունին, վորը յապոնական Հատուկ բաժնի առաջադրանքով սողոսկել է մեզ մոտ քաջքայիչ, լրտեսական աշխատանք կատարելու, չին ժողովրդի դիմադրությունը կոտրելու, հակալազոնական ազգային միասնական ճակատը վիժեցնելու, գլխավոր հրամանատար Չան-Կայ չիի հեղինակությունը խախտելու համար... Նրա վոճադործությունների համար այսօր պետք է նրան դատի ինքը ժողովուրդը... Այստեղ բերեցեք մեղադրյալին»։

Դավաճանին բերեցին մեղադրյալների նստարանի մոտ։

Հրապարակը շարժվեց, բոլորը ցանկանում են տեսնել, թե ինչ կերպարանք ունի ստոր դավաճանը։ Յերեւում է, վոր նրա տերը լավ է հազցրել ու կերակրել նրան։ Նա նստած է անշարժ, ամոթի կամ վախի վոչ մի նշան չկա նրա դեմքին, կարծես չի լսում անեծքի ու ատելություն ալն բացականցությունները, վոր լսվում են հրապարակի բոլոր ծայրերից։ Նա «բարձր վորակի աշխատող է», նա դուրկ է խղճի զգացմունքից։

Դատախազն սկսեց իր մեղադրական ճառը։ Բառ բառի հետևից, նախագատություն նախագատության հետևից նա բաց եր անում Կի Սիդունի վոճադործությունների դավաճանական կծիկը և պատմում եր, թե ինչպես է բռնվել նա։

Կի Սիդունը, նույն ինքը Կի Երաին, նույն ինքը Մա Կեչժին, ծնվել է Շենսիում, քսանչորս տարեկան է։ 1935 թվականին նա ավարտել է բժշկական դպրոցը, աշխատել է Շենսիի սանիտարական բաժնում, բայց արձակվել է վատ վարքի և կաշառակերության համար։ Սակայն նա, իրեն դեռ անվանելով այդ հիմնարկության տեխնոլոգ, շարունակում եր գրադվել զանազան աֆյուրաներով։ Շուտով

նա խցկվել է տեղական հիվանդանոցը և ախտի հախչում-կել է քույրերից մեկին։ Նրա անունը Մա Կեչժի յեր։ Դուրը անհետ կորավ, իսկ Կի Սիդունը իր վրա առավ նրա անունը։

1936 թվականին նա քիմիայի դասատու յեր Տունչժո-ույի մանկավարժական սեմինարիայում, բայց շուտով արձակեցին նրան։ Նույն տարվա սեպտեմբերին նրան վարձեց յապոնական շտաբի Հատուկ բաժինը, նա սողոսկեց Միան, մտավ «Տայ-խո» միության մեջ (յապոնական լրտեսական կազմակերպություն) և սկսեց իր դավաճանական գործունեությունը։ Սիանի դեպքերից՝ 1936 թվի դեկտեմբերի 12-ից հետո, նա խցկվեց XXVII բանակը և սկսեց աշխատել բանակի բժշկական անձնակազմի մեջ։ Կես տարուց հետո նա թողեց բանակը։ 1937 թվականի հուլիսին նա Տուն-գունում «Ժողովրդական բուժարան» բաց արավ, բայց շուտով փակեց դա։ Այդ ժամանակ սկսվեց չինական ամբողջ ժողովրդի մոբիլիզացիան յապոնացիներին հակահարված տալու համար։ Յապոնական շտաբի Հատուկ բաժնին ուժեղացրեց իր գործունեությունը Չինաստանի բոլոր շրջաններում։ Կի Սիդունը վերադարձավ Միան։ Տոկիոյի աշակցությունը նա մտավ Չինական աշխարհադրական դե-տական ընկերություն մեջ և ախտից դավաճանական լըր-տեսական ու քաջքայիչ աշխատանք տարավ մինչև իր ձերբակալվելը Վեյնանիում (1938 թ. հունվարի 27-ին) և Յանյան քաղաքը բերվելը։

1937 թվականի դեկտեմբերի 25-ին Բեյյալինից յերկու ուսանողուհի (մեկն անխոյցի՝ Կուն աղանունով, քան տարեկան, մյուսը խերլյի՝ Չժան աղանունով, քսանչորս տարեկան) յեկան Միան։ Նրանք կայարանից ուղղակի մտան VIII բանակի ներկայացուցչության չինքը և ներկայացուցչությանը խնդրեցին ընդունել իրենց Հյուսիսային Շենսիի կոլեջը։ Կոլեջի ընդունելությունն արդեն վերջացել եր։ Ներկայացուցչության աշխատողները վորոշեցին ուղարկել նրանց պրոպագանդիստների կուրսերը՝ Պուչեն։ Աղջիկներին անկետա տվեցին։

Անկետան լրացնելու ժամանակ աղջիկների մոտ կանգ-

նած եք բաժնի հազնված մի յերիտասարդ, վորը կարծես թե ուզում եր նրանց հետ ծանոթանալ, բայց, խեթ-խեթ նա- յելով նրանց վրա, հեռացավ, առանց վորեւե բան ասելու:

Աղջիկները դուրս յեկան ներկայացուցչության շենքից, իրենց ծանրոցները հյուրանոց տարան, չնկատելով, վոր նրանց հետեւում ե ինչ-վոր մեկը: Յերեկվա ժամը 5-ին աղջիկներին հեռախոսի մոտ կանչեցին, և անձնոթ մի ձայն ասաց, թե խոսում ե VIII բանակի քաղաքանի աշխա- տող Մա Կեչիկին: Նա հաղորդեց, թե աղջիկները դեռ կա- րող են կոլեջ մտնել, բայց թե պետք ե բանավոր քննու- թյուններ տան, և խնդրեց իրեն սպասեն հյուրանոցում:

Յերեկոյան հյուրանոց յեկավ յեմբրոպական տարազով հազնված մի յերիտասարդ: Նա հանեց ինքնահոս գրիչը և նրանց միքանի հարցեր տվեց, պատասխանները գրելով բլոկնոտի մեջ: Յերիտասարդը հետաքրքրվեց, թե արդյոք աղջիկները «Ազգային ավանդարդ» ջոկատի անդամ են, մասնակցե՞լ են արդյոք «Յերկրի փրկության» վորեւե կազ- մակերպության մեջ, վորտեղ են աշխատել և սովորել, թեորիական ինչ գրքեր են կարդացել, ինչ կարծիք ունեն նրանք ներկա կացության մասին: Յերկու վառվռուն հայ- րենասերները, կյանքի վոչ մի փորձ չունենալով, անկեղ- ծորեն պատասխանեցին բոլոր հարցերին:

— Այսօր կանանց միջնակարգ դպրոցում յերեկույթ և ներկայացում կա, ինձ խնդրել են ներկա լինել և կարծիք հայտնել: Յեթե դուք ժամանակ ունեք, գնանք միասին, — առաջարկեց «քաղաքանի աշխատողը» «բանավոր քննու- թյունից» հետո:

Չժանը և Կունը գնացին նրա հետ:

Կանանց դպրոցում ներկայացում, չկար, բայց «քաղ- րաքանի աշխատողը» կարողի դերեկտորին յերկտող թողեց, ցույց տալով, թե ինքը ծանոթ ե նրա հետ:

Նա ասաց, վոր ուզում ե աղջիկներին այլ բնակարա- նում տեղավորել: Ծանապարհին նա մտավ VIII բանակի ներկայացուցչություն, բայց չուտ դուրս յեկավ այնտեղից և ասաց, թե այստեղ ազատ սենյակ չկա:

Վերջապես, նրանք յեկան «Հինգ լեռների» հյուրանոցը,

մտան 28-րդ համարը, վորտեղ ապրում եր ինքը, VIII բա- նակի «քաղաքանի աշխատողը»: — Ձեր ապրած հյուրանոցը աղմկոտ ե և հասարակությունն ել խայտարդեա, ինձ հա- մար հարմար չե հաճախ այնտեղ գնալ: Ավելի լավ ե տե- դավոխվեք այստեղ, իմ համարի հենց կողքին ազատ սե- նյակ կա, այստեղ ավելի հարմար ե քննություններ ու դրույցներ անցկացնելը... Յես վաղուց չե, վոր յեկել եմ Յանյանից, այնքան ել առողջ չեմ, և Մառ Յգե-դունը, դտնելով, վոր ինձ համար վնասակար ե Յանյանում մնա- լը, ինձ հատկապես Սիան ուղարկեց, վորպեսզի զբաղվեմ Ձինվորական ակադեմիայի և կոլեջի համար ուսանողներ հավաքադրելով, — դրա համար ել բոլոր նրանք, ովքեր ցանկանում են մտնել Յանյանի դպրոցներից վորեւե մեկը, պետք ե ինձ դիմեն:

Աղջիկները ստիպված եյին հնազանդել ու փոխադրվել «Հինգ լեռների» հյուրանոցը և ապրել «քաղաքանի աշխա- տողի» հարևան սենյակում:

Դեկտեմբերի 26-ին յերեքով գնացին տեսնելու քաղա- քի դիտելու արժանի հուշարձանները և այն վայրերը, վորտեղ գտնվում են Կարմիր բանակի զորամասերը: Յեքը նրանք բարձրացան «Մեծ վայրի սաղի» աշտարակը և հիանում եյին շրջակայքով, հանկարծ սկսեց դռուլ յերեք ողանալ: «Քաղաքանի աշխատողը» գրպանից հանեց սպի- տակ թաշկինակը և ողում թափահարեց: Նայելով, նա դժգոհութամբ ասաց.

— Դրանք հո չինակա՞ն ինքնաթիռներ են:

Հյուրանոց վերադառնալով, նա աղջիկներին շարա- գրություններ գրելու առաջադրանք տվեց. Չժանի թեման եր՝ «Նամակ չինական կառավարությանն այն մասին, վոր նա բոլոր աշխատող-պրոպագանդիստներին հրաման տա կազմակերպելու ժողովրդական մասսաները՝ խնդրել կա- տարելու համար», Կունի թեման եր՝ «Պատերազմի հեռա- նկարների բազմակողմանի ուսումնասիրությունը թշնամուն հակահարված տալու համար»: Յերկուն ել սկսեցին դրել շարադրությունը, արագ վերջացրին և տվին նրան: Նա կարդաց և ասաց, թե աշխատանքը բավարար ե: Բայց թե

ԶԺանի առողջութիւնը թույլ է, նա չի կարող մաստաշահան աշխատանք կատարել, դրա համար եւ վորոշված է Կունին ուղարկել Յասոյան դաւաւը, վորտեղ նա կաշխատի կապի գծով, իսկ ԶԺանը կմնա քաղաքանի պրոպագանդայի սեկցիայի քարտուղարի աշխատանքում:

Միաժամանակ «քաղաքանի պրոպագանդայի սեկցիայի վարիչը», ինչպես անվանում էր նա իրեն, առաջարկեց աղջիկներին կոմունիստական կուսակցութեան մեջ մտնել: Աղջիկներն իրենց անպատրաստ էլին համարում, բայց նա հանգստացրեց նրանց, ասելով.

— Ձե՞վոր կուէջը կոմունիստական կուսակցութեան դպրոցն է, միեւնոյն է՝ դուք կմտնեք կուսակցութեան մեջ, ուրեմն ամէլի լավ չե՞՞ դա անեք հենց այժմ, ամէլի շուտ:

Աղջիկները նրա մատի վրա վոսկէ մատանի նկատեցին: Մատանու ներսի կողմում փորագրված էր «դ, 5-1934 թ.» նշանը: Նրա ասելով, դա կոմկուսակցութեան նշանն էր՝ «դ» նշանակում է «լավ», «5» նշանակում է «կուսակցութեան անդամ», «1934 թ.» — կուսակցութեան մեջ մտնելու տարեթիւնն է: Աղջիկները յերկուսն էլ մատանի ունեյին: Նա առաջարկեց իրեն տալ մատանիները, վորպէսզի դրանց վրա ել փորագրել տա «կուսակցութեան մեջ մտնելու» տարեթիւնը:

Մյուս ուրը (դեկտեմբերի 28-ի) առաւոտյան նա հյուրանոցի բոյին հանձնարարեց զանգահարել VIII բանակի ներկայացուցչութիւն և հարցնել, թե արդէոք այսօր մեքենա գնում է դեպի հյուսիս: Պատասխանեցին. «Մեքենա չկա»: Դրանից հետո նույն առաւոտյան նա Կունին հանձնարարական դրեց, կառապան վարձեց և նրան ուղարկեց Յասոյան:

Այդ ուրը ԶԺանն ուզում էր այցելել իր յեղբորը, վորը սովորում էր Սիւնիի ժամանակավոր համալսարանում: Կի Սիւնիւնը նրան չթողեց, վորովհետեւ, նրա ասելով, ԶԺանն արդեն կոմունիստական կուսակցութեան անդամ է և պետք է զգուշ լինի ու յենթարկի կուսակցական ղեկցիւղինային: Նա ինքն էլ միշտ գլխարկն աչքերին է քաշում, վոր իրեն չճանաչեն, — դա կոնսպիրատիւ աշխատանքի կանոններից մեկն է:

Այդ ժամանակ Կի Սիւնիւնը հաստատ տեղեկութիւններ ստացավ, վոր թշնամու բանակն արդեն անցել է Վեյիս գետը, չինական բանակը նահանջում է Խուան-Սե գետով և Սիւնիին վտանգ է սպառնում: Անհրաժեշտ է վորքան կարելի յե շուտ հեռանալ Սիւնից:

Նա իր հետ վերցրեց քարտուղար ԶԺանին և կառքով ուղևորվեց Սանյուան:

Այն ամենը, ինչ նրանք տեսան ճանապարհին, հաստատում էր նրա ստացած տեղեկութիւնները: Յերկրորդ բրիգադը բռնատար մեքենաներով գնում էր ճակատ, իսկ Սիւնիւնն ասաց ԶԺանին, թե դա VIII բանակն է նահանջում: Յերկուսարդ պրոպագանդիստների կուրսերը տեղափոխում էլին մի այլ շենք, իսկ նա ասաց ԶԺանին, թե դրութիւնը վատթարանում է, կուրսերը դոմինդանի կարգադրութեամբ արձակվում են: Յերբ ուժեղ ժեստիկուլացիայով նա այս բոլորը պատմում էր աղջկան, Սանյուանի մոտ ողային տազնապի ազդանշաններ տրվեցին: Նա նորից հանեց սպիտակ թաշկինակը և թափահարեց ողում: Բայց ինքնաթիռները չեկան, և Սիւնիւնը նորից դրպանը դրեց սպիտակ թաշկինակը:

Սանյուանում յերկար չապրեցին: Շուտով ամէլի հեռու, դեպի Գաոլին ուղևորվեցին: Ճանապարհին նա ուշադրութեամբ գնում էր վայրը և աղջկան մանրամասն պատմում էր ռազմական դրժերի մասին: Դեկտեմբերի 31-ին նրանք հասան Գաոլին: Այդտեղից նա յերեք նամակ ուղարկեց: Յերեկոյան նա պատմեց իր ուղեկցութիւն, թե Հատուկ շրջանում կանայք և տղամարդիկ շատ ազատ հարարերութիւնների մեջ են, գուշում աշխատանք կատարելիս տղամարդիկ և կանայք միշտ ապրում են միեւնոյն սենյակում: Յեւ այս սենյակն էլ, ասաց նա ԶԺանին, ինձ համար իր պատմութիւնն է ունեցել: Նա պատմեց, թե յերբ ինքը կռվելիս է յեղել ճակատում Կարմիր բանակի շարքերում և փրաւորվել է, նա այստեղ ապրել է լին Բյաոյի հետ միասին: լին Բյաոն շատ լավ է խնամել նրան:

Այդ բոլոր հերոսական պատմութիւններից հետո, նա ԶԺանին հայտնեց, թե սիրում է նրան և այլևս առանց

գործը ձգձգելու նրան առաջարկ արավ: Ձժանից մերժում ստացավ:

Նույն յերեկոյան նրանք գիշերեցին մի փոքրիկ գյուղում, և այդտեղ «պրոպագանդայի սեկցիայի վարիչը», ոգտվելով Ձժանի խորը քնից, տիրացավ նրան:

1938 թվականի հունվարի 2-ին նա յեկավ Սինչժուժեն, 4-ին՝ Փուլին: Ամբողջ ճանապարհին նա վայրերի հատակադժերն եր նկարում, ասելով, թե դա անում ե այդ շքրջանների ժողովրդական մասսաներին կազմակերպելու համար:

Փուլինում նա նամակ ստացավ և ասաց, թե Մաո Յզե-դունից է: Հունվարի 16-ին յերիտասարդության Արևմտյան միությունը Հանկոույում համագումար ե հրավիրում և իրր նրան առաջարկում ե դալ աշտեղ: Նրա հետ միասին աշտեղ են դնալու Մաո Յզե-դունը, Տին Լինը, Լին Բյաոն, Յին Բանսյանը և ուրիշները: Կի Սիզու-նը Ձժանին հանձնեց հյուրանոցի անձնակազմին, իսկ ինքը հունվարի 8-ին, խիստ փոխելով իր արտաքինը, մեկնեց... Մեկնելուց առաջ նա խնդրեց Ձժանին նամակ գրել յեղբորը, Սիանսիի ժամանակալոր համալսարան, վոր նա փողով ոգնի Կի Սիզունին:

Չորս օրից Կի Սիզունը վերադարձավ: Ձժանը դարձացավ, բայց նա բացատրեց.

— Տունդուան ժամանելով, յես յերկտող ստացա և հանդիպեցի Տին Լինին, Լին Բյաոյին և ուրիշներին, վորոնք ինձ պատմեցին, թե Չան Կայ-չին VIII բանակի ներկայացուցչության անունից իմ մորը կանչել ե Հանկոու և աշտեղ ձերբակալել ե նրան: Մյուս կողմից, Չան Կայ-չին տալիս ե ինձ լեյտենանտի կոչում և նշանակում ե ինձ Յերիտասարդության հարավ-արևմտյան միության Գործկոմի անդամ, բայց յես պետք ե անցնեմ գոմինդանի կողմը: Դա ինձ վրդովեցրեց, յես պատուեցի մանդատը և հետ դարձա:

— Իսկ ինչո՞ւ դու չես ցանկանում նշանակում ստանալ Չան Կայ-չիից:

— Անցյալ տարի, յերբ Չան Կայ-չին մեզ հրահանգավորում եր Լուչանում, յես դեռ ոյն ժամանակ գտնում

եյի, վոր նրա քաղաքական հայացքները ճիշտ չեն, և վեճի բռնվեցի նրա հետ, անգամ պատուեցի նրա նկարը, վոր նվիրել եր ինձ: Այդպես ել հեռացա, առանց հրահանգավորման կուրսերն ալարտելու: Տեսնո՞ւմ ես, անգամ այն ժամանակ յես չեյի վխենում, իսկ հիմա հո բոլորովին չեմ վխենա,—պատասխանեց հպարտությամբ Կի Սիզունը:

Փուլինից նրանք գնացին Վեյնան: Հունվարի 19-ին նա Վեյնանից նամակ ուղարկեց Տոկիո, Կայսերական համալսարան, Ու Տինմյաոյին. նամակի մեջ ասված եր. «Հունվարի աշխատանքը վերջացած ե: Այլևս անհնարին ե Չինաստանում մնալ: Անհապաղ փոխադրեցեք յերեք հարյուր դոլար Սանչժուժ՝ արտասահման մեկնելու համար»: Այդ նամակը նա ցույց տվեց Ձժանին և ասաց, թե իրեն առատորեն միջոցներ են մատակարարում:

Յերիտասարդ դույզը յեղավ Վեյնանում, խուսիսում և այլ վայրերում: Սիզունը ամեն տեղ արտանկարում եր վայրերի հատակադժերն ու դժադրերը, կազմում եր բոլոր փոստային կայանների ցուցակը: Հունվարի 27-ին «քաղաքային պրոպագանդայի սեկցիայի վարիչը» հանկարծակի ձերբակալեց Վեյնանում:

Գործը հետևյալ ընթացքն եր ստացել: Ձժանի ընկերուհի Կունը «վարիչի» հանձնարարականով գնացել եր Յաոսյան և աշտեղ չեը դտել Տանին, վորի հասցեյով նամակ եր բերել: Նա վերադարձել եր Սիան, ներկայացել եր VIII բանակի և Սիանի շտաբի ներկայացուցչություն ու ամեն բան պատմել: Շտաբը հաղորդել եր Հատուկ բաժնի ղեկաւին, վորն սկսել եր փնտուել թարմ հետքերով և, վերջապես, Կի Սիզունին գտել եր Վեյնանում: Դրանից քիչ առաջ «վարիչը» հեռադրել եր Յաոսյան՝ Կունին, թե Տանը փոխադրվել ե Իցզյուն և թե նա կարող ե դնալ աշտեղ: Սիզունն աշխատում եր աղջկան վորքան կարելի յե դեպի հյուսիս ուղարկել: Բայց, բարեբախտաբար, Կունը հեռադրել չեը ստացել:

Վեյնանում, հասարակական կարգի բյուրոյում, վորտեղ Սիզունը հսկողության տակ եր գտնվում, նա փորձեց

դեռ փախչել: Սխանիում նա խոստովանեց միայն, վոր ինքը խարել է աղջկան, բայց բացասեց, վոր յապոնական լրտեսն է: Յերբ նրան բերին Յանան և բանտարկեցին, նա աշտեղ ել փախչելու փորձ արեց: Դա նրան չհաջողվեց: Վերջիվերջո նա խոստովանեց իր հանցանքները:

Տեղի ունեցածի մասին պատմելուց հետո, դատախազն սկսեց թվել Կի Սիգունի հանցանքները:

— Ամփոփելով նրա հանցագործությունները, մենք գրանք չորս խմբի յենք բաժանում:

Առաջին: Կի Սիգունը, յապոնական Հատուկ բաժնի անմիջական ղեկավարությամբ, դավաճանական, լրտեսական աշխատանք եր կատարում: Նախանցյալ տարվա ձմռանը, յերբ Սուլուանիում չինական բանակը հետ եր մղում յապոնացիների հարձակումները, յապոնական Հատուկ բաժինը նրան աշխատանքի ուղարկեց Սուլուան: Ընդամենն ութ հոգի յեր ուղարկվել: Նրանցից յոթին ձերբակալել եր զենեքալ Ֆու Յզո-ին, միայն մեկն ազատվել եր կալանքից հանցանչանի բացակայության պատճառով: Դա հենց Կի Սիգունն եր: Այն ժամանակ նա չեր բռնվել, վորովհետև նրա տեխնիկան մյուսներին տեխնիկայից ավելի բարձր եր: Նա ինքը պատմել է Ձմանին, վոր ուրիշները «գործի մեջ» անպատճառ գրություններ են գրում և գրա համար ել հեշտ են բռնվում ձերբակալվելիս: Իսկ ինքը, լավ հիշողության տեր լինելով, աղպես չի վարվում, և գրա համար ել նրա մոտ վոչ մի մերկացուցիչ նյութ չեն գտնում: Բացի գրանից, նա միքանի կոստյում ունի անձանոսչելի դառնալու համար՝ կանացի զգեստ, բանվորի և գյուղացու կոստյումներ և այլն: Նրա բոլոր շորերի վրա գրված է 24 համարը:

Դատախազը սեղանի վրայից վերցրեց շորը և ներկա յեղորդներին ցույց տվեց կարմիր փոքրիկ «24» համարը Կի Սիգունի գոտիների վրա:

— Յերրորդ: Կի Սիգունը ամեն բան արել է՝ հակա-յապոնական աղգային ճակատը քայքայելու համար: Ինքը Կի Սիգունը ասել է. «Սկզբից հենց Յապոնիան շարունակ փորձում է քայքայել միասնական ճակատը»: Կի Սիգունը ամեն ջանք դործ է դնում իր տիրոջ այս առաջադրանքը

կատարելու համար: Կի Սիգունը Սահմանամերձ շրջանը դիտամար խորհրդային իշխանություն և անվանում ու գրանով հենց դավաճանորեն փորձում է խախտել յերկրի միասնությունը: Նա լուրեր ե տարածում կոմկուսակցության ու գոմինդանի միջև հարաբերությունները խզելու մասին, այն բանի մասին, թե գոմինդանի իր փորձում է վոչնչացնել VIII բանակը, այն բանի մասին, թե Խորհրդային Միությունն իրը թե չի ուղում ոգնել Չինաստանին և այլն: Այդ բոլորն արվում է յապոնական ագրեսորների առաջադրանքներով:

— Յերրորդ: Կի Սիգունն ամեն կերպ զբաղարտում է չինական զինված ուժերի բարձրագույն հրամանատարությանը: Ռազմական խորհրդի նախագահ Չան Կայ-չին ղեկավարում է չինական ժողովրդի զինադրությունը յապոնական ագրեսորներին, նրան գրա համար ել ատում են յապոնական դավթողները: Կի Սիգունը, կատարելով յապոնական հետախուզության առաջադրանքները, ասում է, վոր թեև բոլորը, սկսած Չան Կայ-չինից մինչև հետին խաղաղ բնակիչը, հավատացած են, թե վերջնականապես կհաղթեն յապոնացիներին,—բայց թե դա ցնորք է, ինքնախաբեկություն: Նա հերյուրում է, թե Չան Կայ-չին ձերբակալել ե իր մորը, զիտավորյալ կերպով վարկաբեկելով Չան Կայ-չին, խախտելով նրա հեղինակությունը:

— Չորրորդ: Վորպեսզի Չինաստանին ստիպի անձնատուր լինել Յապոնիային, Կի Սիգունը կեղծ լուրեր ե տարածում: Անցյալ տարի դեկտեմբերի 27-ին նա լուր տարածեց, թե յապոնական բանակը անցել է վեյխե գետը, թե չինական բանակը նահանջում է Խուան-Սե գետով, թե Սխանը վտանդի մեջ է, VIII բանակի ներկայացուցչությունը ջախջախված է, նահանջող չինական զինվորները փախչում են Սխան, Յանանը ձեռքից դուրս է յեկել, կառավարությունը Սահմանամերձ շրջանից փոխադրվում է Տունխուա և այլն: Կի Սիգունն ինքը խոստովանում է. «Դեկտեմբերի 12-ի դեպքերից հետո յես, յապոնացիների դիրեկտիվներով, գաղտնի ագիտացիոն աշխատանք եյի կատարում, խաբելով Սխանի բնակչությանը: Յես հաճախ ասում եյի, թե պատե-

բաղձի մեջ Չինաստանն անպայման պարտություն կկրի և ալլին»։ Նա հաճախ գնում եր գանաղան դպրոցներ ու համալսարան՝ համոզելու սովորողներին ու ուսանողներին, վոր նրանք չտաքանան, չկտրվեն ուսումից, շարունակեն հանդիստ կերպով գլխությամբ զբաղվել։ Նա ուզում եր խանդարել յերկտասարդությանը գլուզում աղիտացիոն աշխատանք կադմալերակելուն։ Նա զրոքարտում եր VIII բանակին, վորպեսզի ողնի յպարնացիներին ներսից կադմալուծելու VIII բանակը և կոմկուսակցությունը։

Փոքր ընդմիջումից հետո դատախազը շարունակեց.

— Նենգ, ստոր դավաճանն ու մատնիչ Կի Սիդունը արդեն իսկ շատ բանով ե ողնել յապրնական դավթողներին... Վորպեսզի Սահմանամերձ շրջանի բնակչությունը և ամբողջ չինական ժողովուրդն իմանա Կի Սիդունի հանցադործությունները, մենք այսօր դատում ենք նրան։

Հրապարակի բոլոր ծայրերից բարձր ծախահարություններ և բացականչություններ լսվեցին.

— Պաշտպանո՞ւմ ենք դատախազի մեղադրականը։

Ամթխածորեն գլուխը կախած աղջիկն այժմ պետք ե հանդես դար վորպես մեղադրանքի վկա։ Դա Կունն եր։ Նա պատմեց, թե ինչպես խաբվեց և դնաց Յաոսյան։ Նա ասում եր, թե Կի Սիդունի ամեն մի խոսքն ըստ ելության զրպարտություն եր VIII բանակի և կոմկուսակցության հասցեյին։ Նա փորձում եր վիժեցնել հակադարձական աղբային ճակատը։ Նա ասում եր, թե գեկտեմբերի 12-ի դեպքերի ժամանակ կոմկուսակցությունը ձերբակալել ու գնդակահարել ե շատ դոմինդանականների, թե դոմինդանը ատում ե կոմկուսակցությանը և ալլին։

Նրա կողմին կանդնած եր Չժանը։ Այժմ հասավ նրա հերթը։ Չժանը չեր կարողանում խոսել, նա հազիվ եր զրապում իր հեկեկանքը։ Քիչ հանգստանալով, նա սկսեց տալ իր ցուցմունքը.

— Յես խաբվեցի, հիմարացա... Նա ողտվեց կուեջ մտնելու իմ ջերմ ցանկությունից։ Նրա նպատակն ինձ հավաքողներն եր։ Նա, պարզ ե, ուզում եր ինձ յենթարկել իրեն

և ուղարկել կուեջ կործանարար աշխատանք կատարելու համար, այնտեղ կադրերի պատրաստումը վիժեցնելու համար։ Նա կարող եր ինձ խաբել, վորովհետև խորամանկ եր ու նենգ։ Յերբեմն նա նման ե դինվորական մասնադետաշխատողի, յերբեմն քաղաքադետի, իսկ ըստ ելության նա ստոր սրիկա յե և դավաճան։ Նա կապված ե Շենսիի կենտրոնական մասի տեղական սրիկաների և բանդիտների հետ, նա շատ դավաճներում կապեր ունի։ Նա կարողացավ Սանյունից Վեյանն համարյա անվճար գնալ։ Ամեն մի փոստային կայանում նա ծանոթներ ունի, հյուրանոցների բոլոր բոյերը նրան ճանաչում են... Ամեն անգամ, յերբ յես փորձում եյի հեռանալ նրանից, նա ասում եր ինձ. «Դու տատանվում ես, չունես հաստատուն համոզմունքներ, սիրտը մաքուր չի»։ Նա շարունակ ինձ սպառնում եր կուսակցական տույժերով։ Նա յապրնական իմպերիալիզմի հավատարիմ շունն ե, չի յեղել մի որ, վոր նա չաշխատեր իր տիրոջ համար, — վերջացրեց Չժանը և ուժասարսու տեղը նստեց։

— Մեղադրյալ, ընդունո՞ւմ եք արդյոք այն ամենը, ինչ ցույց եք տվել նախնական հարցաքննության ժամանակ, — հարցնում ե դատարանի նախագահը Կի Սիդունին։

— Ընդունում եմ։

— Ծի՞շտ ե դատախազի մեղադրանքը։

— Ծի՞շտ ե։

— Ծի՞շտ են յերկու վկաների ցուցմունքները ձեր դավաճանական դործունեյության մասին։

— Ծի՞շտ են։

— Յե՞րբ եք մտել «Տայ-Սո» միության մեջ։

— Թե յերբ, չեմ հիշում, բայց մտել եմ։

— Անցե՞լ եք դուք հատուկ նախապատրաստություն լրտեսական դործունեյության համար։

— Այո՛, անցել եմ։ Դրա մասին յես արդեն հայտնել եմ իմ ցուցմունքներում։

Դատարանի նախագահը կարդաց մեղադրյալի այն ցուցմունքները, վոր նա տվել ե նախնական հետաքննության ժամանակ։

«Յես հատուկ նախապատրաստութիւն եմ անցել յապո-
նացիներէ մոտ Սիանում, ուսումնասիրել եմ դժադրեր և
հատակադժեր կազմելու... ստացված նյութը անհրաժեշտ
շեղծում քիմիական յեղանակով պահելու տեխնիկան...»

— Դուք կարողանում եք դժադրեր կազմել, — շարու-
նակեց հարցաքննութիւնը նախագահը:

— Կարողանում եմ: Սինչիսուչօենում և Սուաին տա-
հարում յես դժադրեր եմ կազմել:

— Ինչո՞ւ համար եյիք կազմում այդ դժադրերը:

— Յայոնիա ուղարկելու համար:

— Ի՞նչպիսի կապ ունեք դուք Յայոնիայի հետ:

— Դավաճանական կապ:

— Ի՞նչքան փող եյիք ստանում ամսական:

— Յերեք հարյուր դոլար:

— Ինչո՞ւ դուք VIII բանակի և կոմիտասաղցության
անունով խաբել եք այս յերկու աղջիկներին:

— Յես ուղեցի դավաճանական աշխատանքի մեջ ներ-
գրավել նրանց:

Բազմահարկ ամբոխը, լսելով դավաճանի անսրող,
անամոթ խոստովանութիւնները, հուզվեց: Հրապարակի
բոլոր կողմերից անեծքներ լսվեցին: Ժողովուրդը կտոր-
կտոր կաներ դավաճանին, յեթե հարզանք չտածեր դեպի
դատարանը:

Դատարանի նախագահը շարունակեց հարցաքննութիւ-
նը: Կի Սիդունը ամեն ինչ խոստովանեց:

— Ընկերներ և հայրենակիցներ, — բացականչեց Զինվո-
րական ակադեմիայի ներկայացուցիչը, — հակառակորդական
ժողովրդական զինվորա-քաղաքական ակադեմիայի յերկու
հազար վեց հարյուր ուսանողների և դասատուների անու-
նից յես հայտարարում եմ հետեյալը.

Առաջին, դավաճան Կի Սիդունի հանցագործութիւն-
ներն ապացուցված են: Մենք պահանջում ենք զնդակահա-
րել նրան: (Բոլորն ծափահարութիւններ): Յերրորդ, հրա-
հանգի համաձայն, դավաճանի գույքը պետք է կոնֆի-
կացիայի յենթարկվի: Յերրորդ, այս դատաւարութեան
մասին ինֆորմացիա տալ ամբողջ յերկրին, ամբողջ աշխար-

հին: Զորքորդ, մենք պահանջում ենք դերադույն առաջնորդ
Չան Կայ-չիից և ամբողջ յերկրի կառավարական մարմին-
ներից՝ ուժեղացնել պայքարն ընդդէմ դավաճանների:

Բոլորն ծափահարութիւններ լսել հետոն իջավ ամ-
բոնից:

Վոչ-բարձրահասակ մի կին՝ Կանանց ասոցիացիայի
ներկայացուցիչը, ամբոն բարձրացավ:

— Կի Սիդունը յապոնական զիշատիչների հալատարիմ
չունն է, մեր յերկրի բոլոր կանանց մահացու թշնամին է:
Չին ժողովուրդը չի ուզում իր միջավայրում աշպխի անձ-
նավորութիւն հանդուրժել, և նրա նախահայրերն էլ չեն
ուղենա աշպխի սերունդ ունենալ: Յես միանում եմ նա-
խորդ հետոքի կարծիքին և պահանջում եմ զնդակահա-
րել: Միաժամանակ յես կոչ եմ անում բոլոր կանանց, վոր
նրանք բարձրացնեն իրենց քաղաքական գիտութիւնը,
թույլ չտան, վոր իրենց խաբեն մեր հայրենիքի ստոր թըշ-
նամիները:

Ընդամենը յելույթ ունեցան վեց հետոք: Բոլորը պա-
հանջեցին զնդակահարել: Յերդայալ ատենակալը կարգաց
Ազգային ավանդարդի ջոկատների չտարի, Ազգային ավան-
դարդի Յանյանի տեղական ջոկատի նամակները, վորոնք
նույնպէս պահանջում էին զնդակահարել դավաճանին:

Հարցաքննութիւնից հետո դատական ատենակալները
հեռացան խորհրդակցելու: Յերր նիստը վերսկսվեց, դատա-
րանը հրապարակեց դատաւճիտը՝ զնդակահարել, վորն ըն-
դունվեց յերկարատե ծափահարութիւններով:

Հանցագործին տարան: Արդեն միջեւ եր: Սակայն ութ
հազար մարդ մնում էր հրապարակում: Դատական նիստը
վերածվեց միտինգի: Հետոքները խոսում էին յապոնա-
կան լրտեսների դավաճանական աշխատանքի մասին, ասա-
ցին, թե անհրաժեշտ է բարձրացնել ամբողջ ժողովրդի
գիտութիւնը, ոգնութիւն ցույց տալ կառավարութեան և
բանակի մարմիններին՝ ժողովրդի թշնամիներին յերեւան
բերելու և քրմատարիլ անելու գործում: Ծուտով ներկա-
յացավ զինվորականի համադրեստով մեկը և ժողովական-
ներին հաղորդեց, թե յապոնական լրտես Կի Սիդունի նկատ-

մամբ դաստիարակումն է կատար և անվան: Հրապարակը թընդաց բառն ծախահարությունից: Ժողովուրդն սկսեց ցրվել հայրենասիրական յերգեր յերգելով:

ՆՎԵՐԸ՝

ատիտը հառեց գետի բարակ կապույտ գիծը և կանգ առավ այնտեղ, վորտեղ սևին եր տալիս բլրակները դարձնապուշ գիծը:

Լեյտենանտը աչքը բարձրացրեց քարտեզից և նայեց շոֆերին:

— Այստեղ առանձնապես զբույշ յեղեք: Այս շրջանում պարտիզանների զգալի ուժեր են կենտրոնացած: Այս ժայռի մոտ դուք դեպի ձախ շուռ կղաք—ապաց նա:

— Լսում եմ, պարոն լեյտենանտ,—պատասխանեց շոֆերը:

Լեյտենանտը հայացքը հառեց շոֆերի յերիտասարդ, համարյա պատանեկական յերեսին:

— Հիշեցեք, դուք՝ ստացել եք հատուկ կարևորություն ունեցող առաջադրանք՝ փամփուշտ հասցնել մեր մի զորամասին, վոր մեծ հեռավորության վրա յե դտնվում, բայց մենք հավատացած ենք, վոր դուք կկատարեք ձեր պարտքը կայսեր հանդեպ:

Նայվթի լապտերի աղոտ լույսի տակ նա չեր կարող տեսնել շոֆերի դեմքի արտահայտությունը, բայց տված

¹ Այս դեպքը պատմել է Չինաստանի կոմկունալիզմի Ներկայացուցիչ Ընկ. Վան Մինը Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի VII Համաշխարհային կոնգրեսում:

պատասխանը, ինչպես թվաց լեյտենանտին, բավականաչափ հաստատուն եր հնչում:

— Յես կկատարեմ իմ պարտքը, պարոն լեյտենանտ:

— Կարող եք դնալ:

Շոֆերը դարձավ և լավ վարժեցված գինյորի հաստատուն քայլվածքով ուղղվեց դեպի դուռը:

Այդ պատանին, վորն անցյալում ինչ—վոր կասկածելի պատմություն և ունեցել այն ժամանակները, յերբ աշխատում եր «Տոկիո—Յոկոհամա» ավտոբուսային ընկերության մեջ, լեյտենանտի աչալուրջ հսկողության տակ ձեռք եր բերել «մանջուրական հերոսի» համար բոլոր անհրաժեշտ հատկությունները, և թվում եր, թե կենդանի ապացույցն եր հետևյալ ֆորմուլայի՝ «Բանակը վերածնում և սամուրայական վողին»:

Լեյտենանտը դոհ ժպտաց:

Մեքենան, ցնցվելով, ծանր սողում եր անհարթ խորդուբորդ ճանապարհով: Շոֆերը լարված նայում եր հեռուն:

Յերկինքը մթնում եր: Վերջալույսի բարակ կարմրադուշն չերտը մարեց: Յեղեկները մութ պատի պես սևին եյին տալիս ճանապարհի յերկարությամբ: Ճանապարհը մեկ յերեւում եր սպիտակավուն վոլորուն ժապավենի ձեով, մեկ ել կորչում եր ժայռերի լաբիրինթոսի մեջ:

Շոֆերը վստահորեն վարում եր մեքենան: Համարյա մեկ տարի նա թափառում եր այս խիստ դժվարին մանջուրական ճանապարհներով, և նրա աչքերը բացառիկ սրտեություն, իսկ ձեռքը—հաստատունություն և վստահություն եյին ձեռք բերել:

Բայց այս ճանապարհը բացառիկ դժվարություն ուներ: Շոֆերը հանեց քարտեզը, վերջալույսի աղոտ լույսի տակ գծերը և ներկերը խամրած եյին, և նա հաղիվ եր ջոկում դրանք: Նա վառեց էլեկտրական լապտերը, և յերբ լույսի սպիտակ շրջանն ընկավ քարտեզի վրա, պարզ ջոկվեց այն նշանը, վոր արված եր պարոն լեյտենանտի մատիտով:

«Այստեղ պարտիզանների զգալի ուժեր են կենտրոնացած: Այս ժայռի մոտ դուք աջ շուռ կգաք...» Ճիշտ այսպես ասաց լեյտենանտը:

Շոֆերը քարված նայեց ուղղակի քարտեզի սարգոստայնին, և հանկարծ հաղիմ նկատելի մի ժպիտ անցավ նրա շրթունքների վրայով:

«Յես կկատարեմ իմ պարտքը, պարոն լեյտենանտ»:
Նա իրեն գցեց նստատեղի վրա և կտրուկ, վստահ չարժուժով շուռ տվեց դեպի ձախ: Մեքենան ցնցվեց իր ամբողջ մասսիվ մարմնով և վերև բարձրացավ:

... Յերկնքի ծայրը լուսավորվեց: Ուր լցվեց փշատերևների և լուսադեմի խոնավության բուլբուլ: Շոֆերի կողմերը կարմրել էլին լարվածությունից: Ժամանակ առ ժամանակ նա կանգնեցնում էր մեքենան, դուրս էր գալիս կարինից և ուշադրությամբ դնում էր շրջակայքը: Արշալույսի աղոտ լույսի տակ, քարտեզի վրա արված նշանը պարզ տեսնվում էր նաև առանց լսարանների: Բայց ճանապարհն անսպասելի վրդուրաններ էր անում...

Շոֆերն ավելի ու ավելի հաճախ էր հանում քարտեզը և նայում դժադրի բարակ գծերին: Յերբեմն նրան թվում էր, թե նա բաց է արել այդ խճճված անիծյալ կծիկը, բայց մի նոր վրդուրան, և նա տեսնում էր, վոր դարձյալ սխալվում է:

Հանկարծ անտառը կարծես թե հետ քաշվեց: Շոֆերը կտրուկ կանգնեցրեց մեքենան: Նրա ժամացույցի ցիֆերբլատի վրա պարզ յերեացող սլաքը ցույց էր տալիս հինգը:

Նա դուրս յեկավ մեքենայից և միքանի քայլ արավ: Ներքեում խորը հովիտ կար: Առաջնորդ բարակ մշուշը թեթև սպիտակավուն պարուրով պատել էր հեռուն, մոտակա լանջերին սև կեանքով յերևում էլին գյուղերի խճիթները: Շուրջը խորը լուսթյուն էր տիրում: Շոֆերը ձեռքը ճակատը տարավ, նրա դեմքը սպրդեց: Մոլորվել էմ... Այժմ արդեն նա չէր կարող կասկածել դրանում: Նա լսողությունը սրեց: Լուսթյուն: Նրան թվաց, թե լսում է,

ինչպես է արյունը խլում քունքերում: Յեվ հանկարծ նա կրակոց լսեց: Կրակոցը պատուեց լուսթյունը և բլուրներն արձագանդեցին նրան:

Շոֆերը ցնցվեց և հետ քաշվեց: Մեկ, յերկու, յերեք: Կրակոցները մոտենում էլին: Այժմ արդեն պարզորոշ լսվում էր յապոնական զնդացրի բնորոշ տիտիոցը: Շոֆերը շուռ յեկավ և դնաց դեպի մեքենան: Նստելով դեկի առաջ՝ նա փակեց դուռը և հանեց բլոկնոտը: Մատիտը մի քիչ դողդողում էր նրա մատների մեջ: Ժամանակ առ ժամանակ շոֆերը բարձրացնում էր գլուխը և ականջ էր դնում: Վերջապես նա վերջացրեց և խնամքով ծալեց փոքրիկ թերթիկները...

Տաք դուրբջին բարձրանում էր դետնից: Կարինի ապակին ծածկված էր առավոտյան ցողի փայլուն կաթիլներով: Արեգակի առաջին ճառագայթը սողաց յեղենինների կատարներով: Շոֆերը ձեռքը մեկնեց և արձակեց ատրճառակի բունը...

Յապոնացիների հարձակումը հետ մղվեց: Մի խումբ պարտիզաններ սարն էլին բարձրանում: Մարդիկ հոգնել էլին անքուն զիչեր անցկացնելուց: Առավոտյան քամին դուլացրեց նրանց բորբոքված քրտիկերով ծածկված յերեսները: Պարտիզանները դանդաղ էլին շարժվում, ուշադրությամբ նայելով այս ու այն կողմ: Հանկարծ առաջից դնացող պատանին նախադուշական նշան արավ: Պարտիզաններն իրենց դեցեցին թվումների մեջ: Յերիտասարդ պարտիզանի սիրտն սկսեց արագ բարախել: Նա ականջ էր դնում: Լուսթյուն: Մինչդեռ նա հենց նոր պարզ կերպով յապոնական ուղղակի մի մեքենա տեսավ իրենից միքանի մետրի վրա... Նա չհամբերեց և ճյուղերը դես ու դեն տալով նայեց: Նրա կարմրաթուշ յերիտասարդ դեմքը հետաքրքրություն և խիզախություն էր արտահայտում:

— Զգու՛յճ, ո՞ւր այդպես... — ընկերը բռնեց նրա թևից:

Բայց յերիտասարդ պարտիզանը՝ հրեց նրան և ցատկեց ճանապարհի վրա: Նա մի անգամից տեսավ մեքենան:

Դա կանգնած եր ճանապարհին լայնակի, մի քիչ թեքված :
Պարզ եր, վոր մեքենան ծանր եր բեռնված :

Յերխասաարդ պարտիզանն զգուշ առաջ եր դնում
առաջնորդա ցողով թրջված, լպրծուն փշտերենների վրա-
յով : Պարտիզանները թիերի միջից հետևում էյին համար-
ձակ յերխասաարդին յուրաքանչյուր շարժման :

— Հետևեցե՛ք ինձ, — հանկարծ ցածրաձայն հրամայեց
հրամանատարը :

Պարտիզանները ճանապարհ դուրս յեկան : Հրացանները
հորիզոնաբար բռնած նրանք մոտեցան մեքենային : Յերխ-
ասաարդ պարտիզանն առաջինը տեսավ շոֆերին և լուս-
ցույց տվեց ընկերներին կարինը : Պարտիզանները պառկեցին
գետնին : Նրանք սողում էյին անձայն, չուռնչը հետ պահած :
Յերխասաարդ պարտիզանը աչքը չեթ հեռացնում շոֆերի
բաց դուռնի ծոծրակի շերտից, վոր յերևում եր նրա շինե-
լի մուգ ոձիքից վերև : Շոֆերը չեթ շարժվում : Համարձակ
պարտիզանը զգուշությամբ մոտեցավ կարինին, քիչ բարձ-
րացավ և ներս նայեց քրտնած ապակույց : Շոֆերը, յերևի,
նիրհել և :

— Կենդանի վերցնել, — չչնչաց յերխասաարդ պարտիզա-
նը դառնալով ընկերներին, և բաց արավ կարինի դռնակը :

— Սնձնատուր յեղի՛ր, — բացականչեց նա :

Սակայն նույն րոպեյին հետ քաշվեց և վայր թողեց
հրացանը : Շոֆերը նստած եր, մեջքը նստատեղին տված,
զլուխը տարորինակ չուռ տված : Նրա քունքի վրա սևին եր
տալիս վերքը :

★

Պարտիզանները մարմինը դրեցին խուփ վրա : Այդ մահն
անհասկանալի և տարորինակ եր, և մարդիկ տազնապով
նայում էյին յերխասաարդ սառած դեմքին, կարմրասև վեր-
քին՝ կապտավուն քունքի վրա :

Հրամանատարը կուցյավ, վոր խուզարկի մեռածին :

Նրա ուշադրությունը դրավեց խնամքով ծալված թղթի
փոքր թերթը : Դա նամակ եր, յապոնեբն գրած : Հրամա-
նատարն արագ աչքի անցկացրեց դա :

— Նամակը հասցեագրված ե մեզ, ընկերներ՛ր, — սաց
նա, բարձրացնելով հուզված դեմքը : Յես պետք ե թարգ-
մանեմ ձեզ :

Պարտիզանները շրջապատեցին հրամանատարին :

« Հակայադոնական ժողովրդական բանակի և հակայա-
պոնական պարտիզանական բոլոր շոխատների թանգադին
ընկերներ՛ր... — հնչեց հրամանատարի ձայնը առաջնորդա
մաքուր ուղի մեջ : — Յես ուղարկեցի ձեզ փոքրիկ նախը՝ վաթ-
սուն հազար փամփուշտ և ձեռքի շատ նոնակ ու ոտմբ :
Յես կցանկանայի անձամբ խոսել ձեզ հետ այն անսահման
սիրո, համերաշխության զգացմունքի և հարգանքի մասին,
վորով տոգորված ե Յապոնիայի կոմկուսակցությունը և
յապոնական աշխատավոր ժողովուրդը ձեր, ազգային հե-
րոսներիդ նկատմամբ, այն ամենի նկատմամբ, ինչ մոտիկ
ե մեզ և սիրելի՛ չինական ժողովրդի ու Չինաստանի փա-
ռապան՝ յեղբայրական կոմկուսակցության նկատմամբ, վո-
րը մեզ հետ միասին պայքարում ե յապոնական խմպերիա-
լիստական գիշատիչների դեմ... »

Պարտիզաններն ափելի մոտիկ յեկան : Նրանց դեմքերը
լարված և խիստ էյին : Հրամանատարը շարունակեց .

« ... Յես ձեզ յերկար սպասեցի, բայց դուք չեբեացիք :
Յես արդեն լսում էյի մոտեցող յապոնական զորքերի կրա-
կոցները : Ի՞նչ կարող էյի անել այդպիսի վիճակում : Վերա-
դառնալ յապոնական զորքերի մեջ յես չեմ ուզում և չեմ ել
կարող : Յես վորոշեցի անձնասպան լինել և թողնել ձեզ այս
փոքրիկ նախը : Բայց չգիտեմ, կստանա՞ք արդյոք դուք
այդ : Յանկամ, վոր դուք ստանաք : Պինդ սեղմում եմ
ձեր ձեռքը : Ընկերական բարեկներով : Ձեր յապոնացի ըն-
կեր-կոմունիստներից մեկը » :

Խորը լուռության մեջ պարտիզանները գլուխները բաց
արին :

★

Զգուշ, ինչպես իրենց սիրելի յեղբորը, պարտիզաննե-
րը գերեզման իջեցրին յապոնական աշխատավորների լա-

վազույն գրավակի, չինական ժողովրդի հավատարիմ բարեկամի մարմինը:

Հրամանատարը խոնարհեց դրոշը: Նա փայլիկեց արևի տակ, վերսկսեց կրակե լեզու, և տարածվեց գերեզմանի վրա:

ԳՆԴԱՊԵՏ Ի ԴՈՅԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ոկատը դանդաղ առաջ էր շարժվում դեպի ձյունով ծածկված քաղաքը:

Յուրաքանչյուր սաստիկանում էր: Գետինը զրնդում էր հողնած ձիերի սմբակների տակ:

Գնդապետ Իդոն ձեռնոց հաղած ձեռքը ավելի ու ավելի հաճախ տանում էր դեպի կապտած, ցրտահար այտերը, բայց մանջուրական թունդ ցուրտն անդամ չէր կարող փչացնել նրա շատ լավ տրամադրությունը:

Գնդապետն ըստ յերևութին լիակատար հիմք ուներ դուռ լինելու: Յերեսուն հազար յապոնացի Մանջուրիա վերաբնակեցնելու նրա ծրագրին սանկյիս յեր ավել ինքը կայսրը, և արդեն իրադրծվում է այն: Ճիշտ է, առաջին փորձը չէր կարելի հաջող համարել—հինգ հարյուր յապոնական վերաբնակիչներ անդադար յենթարկվում էին պարտիզանական ջոկատների հարձակումներին և, վերջապես, ստիպված յեղան քաղաք վերադառնալ: Բայց այժմ գնդապետն ինքը ձեռնամուխ յեղավ իր ծրագրի իրադրծմանը և հավատացած էր, զոր դա հաջողություն կունենա:

Ձուկատը մոտենում էր քաղաքի դարպասներին: Ճանապարհի յերկարությամբ վերսկսեց պատվալոր պահակ անշարժ շարժվել էին Մանջուրյի զինվորները:

Նվազախումբը թնդացրեց հիմքը: Մուշտակե խալաթի փեշերի մեջ խճճվելով, դարպասից գնդապետին ընդառաջ վազեց դավառապետը: Նրա ուռած գեմքը տալիակացավ

ստորաքարչ ժպտեց: Պետի հետևից շտապում էր չոր, ձգված յապոնական խորհրդականը: Տեսնելով գնդապետին, գալառապետն իննսուներասուսուներեք անկյուն կազմելով խոնարհվեց և անշարժ մնաց:

Մանջուրյի զինվորները վեր բարձրացրին հրացանները, վողջունելով գնդապետին: Գնդապետը բարեհաճորեն գլխով արավ դավառապետին և շարժվեց քաղաքի փողոցներով:

Գրոշակներով զարգարված յամինի¹ մոտ նա կանգ առավ: Այդտեղ նրան հանդիսավոր ճաշ էր տրվելու:

Ճաշն աչքի յեր ընկնում առատությամբ ու խորտիկներէ ջոկով լիությամբ, և գնդապետը դրանց բոլորից էլ ճաշակեց: Վերջապես, հանդիսավոր ճառեր փոխանակելուց հետո, գնդապետը ծանրորեն բարձրացավ և խոսեց կոտորումած չինարենով: Նրա ճառը կարճ, բայց բազմանշանակ էր:

— Մոտենում ե նոր տարին, բոլոր գլուղացիները պարտավոր են մինչև նոր տարի հանձնել նախ իրենց մոտ յեղած բոլոր զենքերը և առլա՝ հողի ոգտադրծման իրավունքի բոլոր փաստաթղթերը:

Սենյակը բռնել էյին ուխտումի ծխի կապույտ ալիքները: Գալառապետը գոհունակությամբ ձգվել էր մահճակալի վրա: Այն բոլորին, յերբ ուխտումն արդեն սկսել էր ներդրծել, դուռը բացվեց, և սենյակ մտավ յապոնական խորհրդականը: Վերջինս բարեկեց, ապա նստեց և սասաց զործարար տոնով:

— Դուք յերեկ գիտեք, զոր ձեր գլուղացիներն այնքան էլ սիրով չեն հանձնում իրենց հողի ոգտադրծման իրավունքի փաստաթղթերը, նույնպես և տրամադիր չեն իրենց մոտ թաղցրած զենքը վերադարձնելու, դրա համար էլ յեն խորհուրդ տվի գնդապետին, զոր նա ինքն ուղևորվի գլուղ: Բայց գնդապետը միջոցների կարիք ունի, նրան անհրաժեշտ է մթերք և փող,—դուք պետք է մատակարարեք նրան այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է:

¹ Յամին—չինարեն՝ կառավարողի քառանկյուն:

— Վո՞րքան, — անխտաճորեն հարցրեց գավառապետը :

— Տասը հազար դուլար :

Գավառապետը գլխով համաձայնութեան նշան արավ :
Խորհրդակիցները վտռելի յեկավ :

Գավառապետը հրամայեց կանչել քարտուղարին :

— Այսօր հենց կանչել քաղաքի բոլոր խանութատերե-
րին և դնել նրանց վրա . . . — գավառապետը մի սրահ մտած-
մունքի մեջ ընկավ : — . . . և դնել նրանց վրա տասներկու
հազար դուլար «արտակարգ հարկ բանդիտներին վճելու» —
հետո նա :

Քարտուղարը գլուխ տվեց և դուրս յեկավ :

Այդ ժամանակ սենյակում գտնվող մի կին դարձացած
նայեց գավառապետի վրա :

— Տասներկու հազար — հարցրեց նա :

Գավառապետը ծիծաղեց :

— Այ դու անխելք, մի՞թե կարծում ես, վոր յես
ձրիարար պիտի գլուխս տրաքացնե՞մ, — ասաց նա, խիկլով
կնոջ ուսին :

Գնդապետն ուղացավ քաղաքում : Հետևյալ առափոտյան
յապոնական յերեսուն զինվորի և Մանջուգոյի մի վաշտի
ուղեկցութեամբ նա ուղևորվեց մոտակա առևտրական
գյուղը :

Գավառի ամենաաշխույժ առևտուր ունեցող կենտրոննե-
րից մեկն էր այդ գյուղը, բայց այժմ փողոցներում լուռ-
թյուն էր տիրում : Գնդապետին հանդիպում էին գյուղա-
ցիների առանձին դեմքեր միայն, փորոնք շտապում էին
ծածկվել խրճիթներում : Փողոցի մեջտեղում բարձրանում
էր մեծ տաճարը : Ինչպես և քաղաքում յամենի վրա, այս-
տեղ էլ տաճարի վրա, ծածանվում էին յապոնական և Ման-
ջուգոյի դրոշակները : Գնդապետն ուղղվեց դեպի տաճարը,
վորտեղ մտադիր էր անցկացնել զիշերն իր շքամբի հետ :

Կուշտ ճաշից և հանգստից հետո գնդապետը դուրս յե-
կավ գյուղի հետ ծանոթանալու :

Մեկ էլ նրա կողքերը նեղացան և նա կանգ առավ : Նրա

ուղադրությունը դրավեց մի տուն՝ չրջապատված բարձր
պարսպով, վորի ներսից յերեսում էին ձյունով ծածկված
յեղեններ : Պարզ և, վոր դա ունեւոր գյուղացու տուն էր :
Դարպասի մոտ կանգնած էր մի աղջիկ : Մազերի յերկար
փայլուն հյուսք իջել էր դռուց ցածր : Աղջիկն ունեւ հա-
ճելի, անգամ հարուստ դեհատ :

Գնդապետը հանկարծ չուզեց ճանապարհորդել իր տի-
րապետութեան նոր վայրերում և դարձավ դեպի տաճար :

Տաճար դալով, նա իր մոտ կանչեց թարգմանին և
հրամայեց նրան՝ անմիջապես իր մոտ բերել այն աղջկան :

Առաստաղից կախված լամպը ազոտ լուսավորում էր
նախահայրերի անունները կրող աղյուսակները, սրբապատ-
կերը, և դավաթի վրա թեքված Վեյ Տույի լայն արեակեղ
դեմքը :

Ընտանիքը ճաշում էր : Սեղանի մոտ դեհ-դեհ էր ընկ-
նում իրենց տան : Նրա ճարպիկ ձեռքերը արագ կերպով
բրինձ էյին լցնում դատարկված դավաթների մեջ, զինի
էյին ածում ձենապակյա ըմպանների մեջ :

Հայրը և ծերունի պապը քնքարար նայում էին փոք-
րիկ ճարպիկ տնտեսուհուն :

Ընթրիքը վերջանալու մոտ էր, յերբ դուռը բացվեց և
մտավ թարգմանը :

— Դու բախտավորվեցիր . . . — ասաց նա, ժպտալով բա-
լակ խորամանկ չրթունքներով : — Գնդապետի դուրն և յեկել
քո աղջիկը : Ինձ հրամայված է, վոր նրան անմիջապես տա-
ճար տանեմ՝ գնդապետի մոտ :

Մի սրահ սենյակում լուռթյուն տիրեց :

— Բայց նա տասնհինգ տարեկան է միայն, — ասաց
ծերունին :

Թարգմանը քմծիծաղ տվեց :

— Վորքան ջահել, այնքան լավ, — պատասխանեց նա և
ձեռքն աղջկան մեկնեց :

Խոնխուռան վախից ճչաց :

Վեյ Տուն առաջ յեկավ և կանգնեց թարգմանի և իրեն-
խուսյի մեջտեղը :

— Լավ, դուք գնացե՛ք, իսկ յես կըմանամ նրան, կհագ-
ցնեմ, վոր արժանաւայել կերպով, ներկայանա գնդապե-
տին... Յես ինքս կըբերեմ նրան, —ասաց Վեյ Տուն խռպոտ:

— Լավ, —ասաց թարգմանը, մտածեց և ավելացրեց
սպառնալով:

— Միայն թե չուշանաս, իմացիր, վոր գնդապետը
հրամայել է նրան անմիջապէս բերել:

Վեյ Տուն կանգ առավ բակի մեջտեղում: Նրա վրտները
հանկարծ ծանրացան, վորպէս թե հաղարամլոր լի ճանապարհ
կտրած լինի: Նրան թվաց, թե ուժ չի ունենա իր տան
չեմքն անցնելու, և նա ծանրացած ընկավ նստարանի վրա:

Վեյ Տուն փակեց աչքերը... Ահա նրա առաջ ամբողջ իր
կյանքը՝ անկերջ արշավանքներ, պատահական դադարներ
դժուրեւում, հյուսիս-արեւելյան բանակի վաշտապետի
վտանգներով լի կյանքը:

Բայց իր տաղնապալի արշավային կյանքում ամեն տեղ,
բոլոր ճանապարհներում Վեյ Տուն յերազել էր այն բոլորն,
յերբ կվերադառնա հայրենի դժուրը, ընտանիքի մոտ, և
կկարողանա իր ցեղը ծաղկման հասցնել: Նա յերազում էր,
վոր յերբևիցէ իր հարգալից վորդիները փարթամ տիա-
ղոսներով կդրեն նրա անունը նախահայրերի աղյուսակի
վրա:

Կինը վախճանվել էր առանց այս յերջանիկ բոլորն տես-
նելու, բայց մնացին ծերունի հայրը, յերկու ջլապինդ վոր-
դիները և աղջիկը՝ Խունխուան:

Մկրդում Վեյ Տունի թվում էր, թե նրա կյանքի յերազն
իրազործելի յէ: Նա կարող է հանդստանալ զինվորական
կյանքի ծանրութիւններէ և տաղնապալի: Բայց չուտով
տեսավ, վոր սխալվել է: Յապոնացիները հանդիստ չեյին
տալիս. նրանք կողոպտում էյին դուղացիներին, տանում
էյին անասունը, բռնաբարում էյին կանանց, դուղացիները
սարերն էյին բարձրանում, պարտիզանական ջոկատներ էյին
կազմակերպում: Վեյ Տուն զինվորական մարդ էր: Պարտի-
զաններն այդպիսի մարդու կարիք էյին գլուխ և շատ ան-

գամ ոգնութիւն էյին խնդրել նրանից, առաջարկել էյին
պարտիզանական ջոկատի դուղան անցնել:

Բայց Վեյ Տուն համառորեն հրաժարվել էր: Նա դժու-
րում հարգանք վայելող մարդ էր, յապոնացիները ձեռք չե-
յին տալիս նրա ընտանիքին, նրա հողերին, իսկ նա ամենից
ավելի նվիրված էր իր ցեղին, իր հողին:

Այժմ յապոնացիները ներխուժում են նրա ընտանիքի մեջ,
խայտառկում են նրա ցեղը, խլում են նրա սիրասուն աղ-
ջկան՝ Խունխուային:

Վեյ Տուն ցավելու չափ սեղմեց բոլոր ցեղերը, — վո՛չ,
այդ նա չի կարող հանդուրժել: Բայց ի՞նչ անել: Այնտեղ,
առճարում, գնդապետն սպասում է նրա աղջկան:

Նա վեր կացավ և միքանի անվճռական քայլ արավ
դեպի տունը: Հանկարծ սարսափելի աղաղակն ատիպեց
նրան ցնցվել: Վեյ Տուն վաղեց դեպի տուն:

Խունխուայի սենյակը կիսախալար էր, բայց նա
խկույն տեսով աղջկան՝ նա պառկած էր հատակի վրա,
տարրիմակ մեկնված, կոտրած թևերի նմանող իր ձեռ-
քերը լայն տարածած: Նրա կողքին ընկած էր արյունաթա-
թախ մկրատը: Վեյ Տուն խոնարհվեց աղջկա մարմնի վրա:
Նրա դեռևս մանկական վզի վրա բացված էր խորը սարսա-
փելի վերքը:

Մի պահ Վեյ Տուն հանդիստ էր, մեջքը կռացրած,
կարծես թե նրա ուսերի վրա մեծ ծանրութիւն կար:

«Պետք է նախադուշացնել ծերունուն, — հանկարծ հի-
չեց Վեյ Տուն. — նա այնքան սիրում էր թոռնիկին...»:

Վեյ Տուն անցավ հարևան սենյակը:

— Հա՛յրիկ, հա՛յրիկ, — կամացուկ կանչեց նա, բայց
վո՛չ վո՛ք պատասխան չտվեց: — Հայրի՛կ, — մի անգամ ել
կրկնեց Վեյ Տուն:

Յերբ նա կպրեց լուցկին և թույլ բոցը լուսավորեց
սենյակը, նա տեսավ հոր մարմինը: Հենց վոր Վեյ Տուն
ձեռք տվեց մարմնին, վերջինս թեթևակի որորվեց: Պարանը
սեղմել էր կոկորդը, նրա մյուս ծայրը գցված էր առաստա-
ղին խիած կեռից:

Վեյ Տուն շուտ յեկավ դեպի նախահայրերի աղյուսակ-
ները:

— Յեւ անարժան հաջորդ եմ, չկարողացա պահպանել տոհմի պատիւը և նրան ծաղկման հասցնել: Բայց յես չեմ խայտառակի տոհմին. վո՛չ յես, վո՛չ ել եմ զաւակները ոտաբերկրացիներին ստրուկ չեն լինի:

Յերեխաները քնած եյին... Վեյ Տուն մի պահ նայեց նրանց թույլ լուսավորված յերեսներին:

Ծաղկատար Վանի աղքատ խրճիթը նեղվածք էր և ուղը հեղձուցիչ: Այդտեղ հավաքվել էյին ապստամբ ջոկատների առաջնորդները: Գյուղացիների զայրույթն որեցոր աճում էր: Ճիշտ և, զնդապետը լուրեր էր տարածում, թե հողատիրական փաստաթղթերը նրան պետք են միայն կնիք խփելու համար, բայց դրան վո՛չ վոք չէր հավատում. դյուղացիները գիտեյին, վոր յապոնական վերաբնակիչները փորձեցին գրավել մանջուրական դյուղացիներին պատկանող հողերը, և պարտիզանական ջոկատների ճնշման տակ միայն թողեցին զավթված հողերը:

Լամպն ազոտ լուսավորում էր դյուղացիների գրգռված քրտնած յերեսները: Անկյունում աչքի յեր զարնում գյուղական դպրոցի ուսուցչի դռնատ լղար դեմքը, սեղանի առաջ հին մաշված կապույտ կոստյումով մի ուսանող արագորեն տանում—բերում էր վրձինը թղթի կտորի վրայով, գործողություններն պլանը նշելով:

Ծաղկատար Վանի առաջարկը՝ հանել թաղցրած գեները և պահպանել հողը՝ գյուղացիները միաձայն ընդունեցին: Բայց Ծաղկատար Վանը, ուսուցիչը և ուսանողը գիտեյին, վոր նրանց հարկավոր է մեկը, վորը լավ ծանոթ լինի ռազմական գործին:

Յերը ուսուցիչը տվեց Վեյ Տույի անունը, Ծաղկատար Վանը տարակուսանքով գլուխը շարժեց: Բայց Վանը ժամանակ չունեցավ առարկելու ուսուցչին:

Դուռը բացվեց: Քամին ներս խուժեց սենյակը: Լամպի բոցը բարձրացավ և իջավ, սենյակ մտավ մի մարդ: Նրա ձեռքերը արյունոտ էյին:

— Վեյ Տու, ի՞նչ ե պատահել քեզ—կամացուկ հարցրեց Ծաղկատար Վանը:

Վեյ Տուն բոլորի վրա ծանր, սեւուռն հայացք դրեց:

— Յես ձեզ հետ եմ,—աբտասանեց նա հաստատորեն:

— Դա շատ լավ է, Վեյ Տու,—ասաց ուրախացած Վանը: —Մեզ շատ և հարկավոր այնպիսի մարդ, ինչպիսին դու յես:

Ուսուցիչը մոտեցավ Վեյ Տույին և իր փափուկ ծերուկային ձեռքը դրեց այդ ամբաղակամ մարդու ուսին, վորին, հավանաբար, մեծ դժբախտություն էր պատահել:

— Դու լավ վարվեցիր, Վեյ Տու,—ասաց նա կամացուկ և ամելացրեց.—բայց քո ընտանիքը, Վեյ Տու:

Վեյ Տուն ցնցվեց:

— Յես այլևս ընտանիք չունեմ, ուսուցիչ,—ասաց նա,—բայց այժմ մտածում եմ այլ բանի մասին՝ դանդաղել չի կարելի:

Գնդապետը զարթնեց վատ տրամադրությամբ. դժկամորեն ընացվեց, մի անգամ ևլ հայհոյեց թարգմանին, յերեք անգամ խոնարհվեց կայսեր պատկերի առաջ և հրամայեց կանչել տանուտերին:

Որը գորշ էր, ձմեռային տաղնապալի ամպերը ցած էյին իջել դետնի վրա: Գնդապետը թաղցնելով ծնոտը վերարկուի մորթու տակ, գալթիթ դուրս յեկավ: Տաճարի լայն բակը լեւի—լեցուն էր մարդկանցով: Գալթի յերկու կողմերում շարքով կանգնած էյին զնդապետի ջոկատը և Մանջուգոյի զինվորները: Դավթի առաջ կանգնած էր միքանի տանուտեր: Նրանք լուռ դլուխ տվին զնդապետին: Տանուտերերի հետևում խոնվել էյին դյուղացիները: Նրանց դեմքերը լարված ու մոռալ էյին:

Գնդապետը բարձրացրեց գլուխը: Դժվարությամբ խոսքեր ընտրելով և քամու դեմ լարելով ձայնը, նա սկսեց.

— Ինձ հայտնի յե, վոր դուք դենք եք թաղցրել...

Գնդապետը նախադասությունը չվերջացրեց: Հեվիհե, դռնատ բաները նրա մոտ վաղեց և պատիվ տվեց:

— Պարոն գնդապետ, անտառից գալիս ե բանդիտներին մի խումբ, — արտասանեց նա շնչակտուր:

Գնդապետի լիքը, ուռած դեմքը ցնցվեց: Նա հայացք դրեց բակի վրա: Տանուտերերը դեռ հանգիստ կանգնած էին, և նրանց դեմքը վռչկնչ չէր արտահայտում, բայց նրանց հետևում գնդապետը տեսավ գյուղացիների դայրացած դեմքերը, սեղմված բռունցքները, իսկ փողոցով շարժվում եր ամբոխը...

Թուրը բռնած, գնդապետի մոտ վազեց սպան:

— Կհրամայե՞ք կրակ բանալ, — հարցրեց նա հուզմունքից բեկբեկվող ձայնով:

— Հիմար, ալիքի վատ կլինի, — հանկարծ հայհոյեց գնդապետը:

Դարպասը ճռճուաց գյուղացիներին ամբալինդ մարմինների ճնշումից: Գյուղացիները, սարսափելի աղաղակով, նիզակները, հրացանները, կացինները ճռճելով բակ ներխուժեցին:

Ծաղկատար վանը կռվողներին առաջին շարքումն եր: Նրա հրացանակովը լավ եր գործում:

Գյուղացիները չքայտառեցին յապոնացիներին:

— Խիլի դրանց, կապի՛ր:

Գնդապետի ուռած դեմքը կապտեց, ապա թղթի պես սպիտակեց: Գյուղացիներին ամբալինդ ձեռքերը բռնեցին նրա փափուկ մարմինը:

— Կրյա՛:

— Տեսնենք, ինչպե՛ս ես խելու մեր հոգը:

— Մեզ սպանե՛ս, մեզ թալանե՛ս, մեր աղջիկներին բռնաբարե՛ս: Մի պահ գնդապետն իր առաջ տեսավ վեյ Տուլի ատելությունից լայնացած աչքերը: Սակայն դա վերջին բանն եր, վոր նա տեսավ:

Տարիքավոր գյուղացին բարձրացրեց հրացանը և վրա բերեց գնդապետի փոքրիկ ճարպակալած գլխին:

Հետևյալ որն առավոտյան պարտիզանները դեպի քաղաք շարժվեցին: Զոհատի առաջից ձիով գնում էին Ծաղկատար վանը և վեյ Տուն: Նրանց դեմքերը խիստ ու մտա-

հոգ էյին: Պարզ առավոտ եր: Բլուրները գաղաթները արեգակի ճառագայթների տակ ալ գուշն էյին ստացել:

ՏՅԱՆ ՑԶՈՄԻՆԸ ԼՈՒՌ ԵՐ

ալառապետը նայեց ժամացույցին: Սլաքը մոտենում եր տասներկուսին:

Տասներկուսին յամին պետք ե գային վոստիկանապետը և առևտրական պալատի նախագահը: Ոգտվելով յապոնական խորհրդականի հիվանդությունից, գալառապետը նրանց արտակարգ խորհրդակցության եր հրավիրել «բանդիտներին» դեմ կռվելու համար...

Գալառապետի լղար, յեռանդուն դեմքը մտահոգված եր: Փառասեր, յեվրոպական կրթություն ստացած և նախաձեռնությունից վոչ-դուրի մարդ լինելով, նա յերազում եր ժամանակակից Բաո Գունի¹ փառքի մասին, աշխատելով հին չինական կառավարողի հատկությունները միացնել ժամանակակից դործարարության հետ:

Իր կառավարման սկզբում նա աշխատում եր նախաձեռնություն հանդես բերել, ցանկանում եր բնակչության մեջ հեղինակություն նվաճել: Սակայն չուտով տեսավ, վոր իր բոլոր փորձերն իզուր են:

Նա կա՛մ պետք ե դրկվեր իր պոստից կա՛մ պետք ե խաղալիք դառնար յապոնական խորհրդականի ձեռքին: Որեցոր աճում եր բնակչության անխտահությունը դեպի նա: Իսկ վերջին որերս նրա դրությունն առանձնապես ծանրացավ: Ցապոնացիները բնակչությունը վերջնականապես քայքայող

¹Բաո Գունը — չինական լեգենդար կառավարող, իմաստուն և արդարաժող դատավոր ե:

նորանոր պահանջներ ելին ներկայացնում: Հակայարարողա-
կան շարժումն ուժեղանում եր:

Արդեն միքանի որ եր, վոր քաղաքում համառ լուրեր
եյին պատում, թե պարտիզանները խաղաղ բնակիչներին
կերարարանքով մտել են քաղաք և ղինլած յելույթ են նա-
խապատրաստում:

Դիշերը դալառապետը նահանգի կառավարչից նոր
հրահանգ ստացավ: Հրահանգի մեջ կառավարիչը պահան-
ջում եր ամենալճոական միջոցներ ձեռք առնել «բանդիտ-
ներին» դեմ:

Յամինում լուռթյուն ե տիրում: Լսվում ե ժամացույցի
չխլչխլոցը միայն: Գալառապետը լուսամուտից դուրս ե
նայում: Ամեն բոպե կարելի յե ահեղ զեպքեր սպասել:

Նա մըսում ու կծկվում ե: Հին սովորույթի համաձայն,
յամինի ճակատը դեպի հարավ ե նայում, դալառապետը
փաթաթվել ե բամբակով խալաթի մեջ, բայց, չնոյած
դրան, զգում ե լուսամուտի տակ սուլող քամու ցուրտ
չունչը:

Ժամանակը ձգվում ե վորպես յերկար, անվերջ դորշ
թել: Վերջապես բոյը բաց ե անում դուռը և զեկուցում ե.

— Առետրական պալատի պարոն նախագահը և պարոն
վրստիկանապետը:

Գալառապետը տեղից վեր ե կենում, բայց մինչդեռ
նրա շրթունքները սիրալիր ժպտի ձև են ընդունում, նրա
գլխում արագորեն անցնում են հետեյալ մտքերը. «Ի՞նչ
խորհուրդ կարող են տալ իր կուլեղաները, յերբ յարտնա-
ցիներին պահանջներն ավելի ու ավելի լարիչ են դառնում,
խակ պարտիզանական ջոկատներն աճում են, կարծես թե
հոգն ի՞նքն ե աճեցնում նրանց»:

Բոյն զգուշությամբ ծածկում ե դուռը:

«Բանդիտներին» դեմ պայքարելու խորհրդակցությունն
սկսվում ե:

Դեղնած տերեւները խշխշալով ընկնում են չոր, ճաք-
ճքած հողի վրա: Աշնանային քամին վերցնում ցրում ե
նրանց բակով մեկ:

Դարպասի մոտ ժամապահները հայհոյանքներ են փո-
խանակում և հորանջում են ձանձրույթից:

— Ճիշտն ասած՝ մեզ իզուր են պահում այս անիծյալ
քամու տակ: Վո՞ր հիմարը ներկայումս կղնա արդարու-
թյուն փնտուելու յամինում, — մրթմրթում ե յերիտասարդ
զինվորը, վոր գլուզացու ծաղկատար լայն դեմք ունի:

Տարիքավոր զինվորը չի պատասխանում — այս անիծյալ
քամին կարող ե ամեն միտք դուրս քշել մարդու գլխից:

Խշխշում են տերեւները: Մուլում ե քամին: Զինվորներին
կոպերը կպչում են: Մեկին թվում ե, թե իր ըն-
տանիքի մեջ ե, — տաք կանի վրա նստած են նրա կինը և
յերեխաները: Կինը նրան մոտեցնում ե դալաթը, և նրան
թվում ե, թե զգում ե տաք թեյի հաճելի բուրմունքը...

Յերիտասարդ զինվորը մտածում ե կնոջ տաք կանի
մասին:

Հանկարծ մի զիլ և սուր ձիչ խախտեց յամինի քնկոտ
խաղաղությունը:

Յերիտասարդ զինվորը վազեց դեպի դարպասը: Տարի-
քավորը հետեւեց նրան:

Բայց զինվորները դեռ դարպասին չհասած, բակ ներս
պրծավ մի կին լալով ու վողբալով: Սև մազերը ծածկում
եյին նրա դեմքը և յերկար խճճված հյուսերով թափվում
եյին կրծքի ու մեջքի վրա: Հին կապույտ կոֆտան հագնվ
եր պահվում նրա ուտերի վրա:

Զինվորները շրջապատեցին կնոջը:

— Ո՞ւր ես խցելվում, կորի՛ր, — կոպիտ բղավեց յերի-
տասարդ զինվորը:

Բայց կինը դեռին ընկավ և մրթմրթաց, արցունքներից
խեղդվելով:

— Յես պետք ե տեսնեմ դալառապետին: Յես անպայ-
ման պետք ե տեսնեմ նրան — յես մեծ վիշտ ունեմ: Բան-
դիտները սպանեցին իմ ամուսնուն:

Յերիտասարդ զինվորը շփոթված նայում եր կնոջը:

— Ինչ եք նազկտում այդ պոռնիկի հետ: Դուրս չալը-
տեք նրան դարպասից, — բղավեց յերկրորդ դարպասի պռաջ
կանգնած ուռած դեմքով հաստ զինվորը, դլանակի մնա-
ցորդը դեռին թքելով:

Յերիտասարդ ժամապահը բռնեց կնոջ ուսերից, բայց վերջինիս ձեռքերը, ծառի արմատների պես, կպան դեռնին, և թվում էր, թե վոչ մի ուժ չի կարող պոկել նրան պեանից։

Յամինի յերկրորդ դարպասի մոտ կանգնած ժամասրահները, վոր դիտում էին այդ տեսարանը, քրքջացին։

— Կնկա հախից ել չեն կարողանում դալ, ա՛յ քեզ քաջեր, — ծիծաղելով բղավեց հաստ յերիտասարդը և վրա պրծավ, վոր զոռով դուրս գցի կնոջը դարպասից։ Բայց այդ բոպեյին կինը բարձրացրեց գլուխը և դեն դեցեց մահերը, բացվեց նրա դեմքը, և զինվորները տեսան, վոր կնոջ դեմքը սիրուն է դեռմի կորիզի պես, իսկ աչքերը փայլուն են և ժիր։

Յերիտասարդ զինվորի ձեռքերը հանկարծ յերկշոտ ու քնքուշ դարձան։ Տարիքավորը քմծիծաղ տվեց։

Կինը վեր կացավ։

— Ի՞նչ անխիղճն եք դուք, տղամարդիկդ, — խղճալի կերպով ասաց նա և հանկարծ, խորամանկ ժպտալով և սպաղապնելով ձյունի պես սպիտակ ատամները, ավերացրեց։

— Ուղում եք խանդարել դավառապետի հետ իմ տեսակցությո՛ւնը։

Յերիտասարդ զինվորը տխմարաբար ծիծաղեց։ Նրա մատները դեռ գլում էին կանացի մարմնի ջերմությունը, և չեր ուղում բաց թողնել նրան իր ձեռքերից։ Բայց տարիքավորը, վոր ժիր ու ընկած-յելածի մեկն էր, — աչքով արեց նրան։

— Վատ չի լինի միքանի բոպե այսպիսի գեղեցկուհու հետ անցկացնել — չչնչաց նա բարեկամին և, թեքվելով դեպի կինը, ասաց կամպոսիկ։

— Իսկ հետո կդա՞ս մեզ մոտ, լա՞վ։

Կինը ժպտաց։

— Շո՛ւտ վերադարձիր — դուռաց նրա հետևից ավադ ժամապահը։

Սակայն կինը դեռ միքանի քայլ չարած, հաստ ժա-

մապահը, վոր կարողացել էր նկատել նրա գեղեցկությունը, բղավեց։

— Կանգնի՛ր։

Նա չարացել էր, վոր կինն իրեն չի հասնելու։

Կինն իրեն դեցեց դեպի ներսի դարպասը։ Հաստիկը չնչախուռը վաղեց նրա հետևից։

Յերիտասարդ զինվորը կտրեց հաստիկի ճանապարհը։ Վերջինս ուղում էր դեն հրել նրան, բայց յերիտասարդը ուժեղ, թարս խիեց նրա հուզմունքից կարմրած դեմքին։ Մնացած ժամապահներն ողնության հասան։

Յամինի բակը լցվեց աղաղակով և թունդ հայհոյանքով։

Առևտրական պալատի նախապահը և վոստիկանապետը, հարգանքով գլուխները խոնարհած, պատրաստվում էին լսել հրահանդը։

Դավառապետը բաց արտյ կարմիր դժիկներով տողած ու հիերոգլիֆներով ծածկված թուղթը և մոսեցրեց աչքերին։

Բայց դեռ առաջին Ֆրազները չկարդացած, բակից տաղ-նապալի աղաղակներ լսվեցին։

— Ի՞նչ է պատահել — յերկշոտ հարցրեց առևտրական պալատի նախապահը։

Վոստիկանապետը վաղեց դեպի պատուհանը։ Դավառապետը հետևեց նրան։

Փոշոտված ապակու միջով նրանք տեսան կովոդ զինվորներին և լաց յեղող կնոջը։

Վոստիկանապետը ձեռքը թափահարեց։

— Կնի՛կ է ընկել ձեռքերը, իրար են կծոտում շներէ պես։

Ջղային դող անցավ դավառապետի լղար դեմքով։ Նա նայեց սեղանին, վորի վրա ընկած էր մի ծրար. ծրարի ձախ անկյունում քառակուսի կնիք էր դրոշմած, իսկ մեջտեղում դրված էին դավառապետի շքեղ տիտղոսները...

Նա, այդ բոլոր տիտղոսների տերը, չեր կարողանում անգամ իր յամինի բակում կարդ պահպանել։

Գավառապետը ընկզմվեց բաղկաթոռի մեջ և կանչեց բոլին:

— Ի՞նչ ե պատահել,— դուռաց նա խոտորեն, յերբ վախեցած բոլը յերևաց դռանը:

— Այնտեղ մի կին կա,— կմկմալով ասաց բոլը:

— Ի՞նչ ե ուզում նա:

— Նա ասում ե, վոր այս գիշեր բանդիտները սպանել են նրա ամուսնուն, և նա անպայման ուզում ե տեսնել պարոն գավառապետին:

Գավառապետը մի պահ մտածեց:

— Ասա՛, վոր ինձ մոտ թողնեն նրան:

Առևտրական պալատի նախագահը և վոստիկանապետը իրար յերես նայեցին:

— Ահա՛ թե ինչ ե նշանակում յեվրոպական կուլտուրա, — վոչ առանց իրոնիայի ասաց վոստիկանապետը:

Նա միշտ նախանձում եր գավառապետի յեվրոպական շարժումներն և կրթությանը:

— Վո՛չ միայն յեվրոպական կուլտուրա, — չոր առարկեց գավառապետը, — այլ և չինական իմաստությո՛ւն:

Առևտրական պալատի նախագահը գլխով արավ և, խորամանկությամբ աչքով անելով, փնթփնթաց.

— Հասկանո՞ւմ եմ, հասկանո՞ւմ եմ: Յեւ մեր դործի շահե՛րը...

Նա կըր դորի վրա հանդիստ դրեց հաստ կարճ մատներ ունեցող իր ձեռքերը:

Կինը մտավ և կանգնեց կարիներտի դռան առաջ:

Մի պահ նա կանգնած եր լուռ և աչքերը հասել եր ներկա յեղողների վրա: Սև մազերը թափված ելին դուռատ ալյուրի վրա:

— Ո՞վ եք դուք, — հարցրեց գավառապետը, — զննական հայացք գցելով նրա վրա:

Կինը դուրսը բարձրացրեց, և նրա աչքերը հանդիպեցին գավառապետի աչքերին:

— Յես ձեզ մոտ եմ յեկել պարտիզանների կողմից, — հաստատուն ու վորոշակի ասաց նա:

Գավառապետը դուռնառավեց: Առևտրական պալատի նախագահի ծանր մարմինը հանկարծ ցածրացավ ու աթոռի վրայից դեպի հատակ սահեց: Վոստիկանապետը ձեռքը զցեց ատրճանակին:

Մի պահ սենյակում լարված լուռթյուն տիրեց:

— Մի՛ վախեցեք, յես պարտիզան չեմ, — ասաց, վերջապես, կինը, ժպտադեմ նայելով առևտրական պալատի նախագահի ահաբեկված յերեսին: — Բայց... յես հակադատական ընկերության անդամ եմ...

— Կամա՛ց, — վախեցած ընդհատեց նրան գավառապետը, բարձրացնելով ձեռքը, և շարունակեց ականջները սրած:

— Ի՞նչ եք ուզում մեղինից:

Կինն առաջ անցավ և նստեց սեղանի մոտ:

Նա խոսում եր հանդարտ, բայց ձայնը հնչում եր վորոշակի և հստակ:

Նրանց բոլորին՝ և՛ գավառապետին, և՛ առևտրական պալատի նախագահին, և՛ վոստիկանապետին, պետք ե հայտնի լինի, վոր յապոնական բլոկադան անասելի ծանր պայմաններ ե ստեղծել պարտիզանների համար: Մոտենում ե ձմեռը... Պարտիզանական ջոկատները սարերում սոսկալի գրկանք են կրում: Ժողովուրդն ողնում ե նրանց, ինչով կարող ե, բայց յապոնացիների կողմից քայքայված դուռդացիները վաղուց արդեն իրենք ել են սովի մատնված: Պարտիզանները քնում են դետնի վրա, նրանց շորերից լաթեր են միայն մնացել, նրանք ստիպված են սնվել բույսերի արմատներով և ծառի կեղևով: Բայց չնայած դրան, այնուամենայնիվ նրանք համառ դիմադրում են յապոնացիներին: Սակայն այսուհետև այդպես շարունակվել չի կարող: Պարտիզանները մթերքով ու շորով անհապաղ ողնություն ստանալու կարիք են զգում...

— Մի խոսքով, փո՛ղ ե հարկավոր, — վերջացրեց նա վոտքի կանգնելով:

Գավառապետն ուշադրությամբ նայեց կնոջ դուռնատ,

վճռական դեմքին: Նրա վարմունքը հարդանք ներշնչեց դա-
վառապետին: Նա ինքն ամեն ուր ստիպված էր գլուխը խո-
նարհել յապոնական խորհրդականի, զնդապետների, սպա-
ների առաջ...

Պետք էր մեծ խիզախություն ունենալ այդպիսի պա-
հանջով յամին ներկայանալու համար:

Կինն իրար մոտեցրեց իր բարակ, սարքած հոնքերը և,
վորպես թե պատասխանելով դավառապետի մտքերին, ա-
սաց.

— Յես չվախեցա՞ ձեզ մոտ գալու: Դուք չինացի յեք,
և յես հավատացած եմ, վոր այդ բանը չե՛ք մոռացել:

Առեւտրական պալատի նախագահի չաղ դեմքին կարմիր
բծեր յերևացին: Վոստրիկանապետը ջղայնորեն տրորում էր
կիսատ սիգարետը:

— Ի՞նչ եք լռել, — քմծիծաղ տվեց կինը: — Յես, չնչին
կինս, չեմ կարող հաշտվել յապոնական բռնադատների հետ,
իսկ դուք՝ ուժեղ տղամարդիկդ, վախենո՞ւմ եք:

Գավառապետը ցնցվեց: Կինը կանգնած էր նրա առաջ,
ուղիղ նայելով նրա աչքերին և պատասխան սպասելով: Իսկ
կնոջ հետևում կապտին եյին տալիս հեռավոր բլուրները,
սևին եյին տալիս անտառները: Հրդեհներին ծուխը փռվել էր
դետնի վրա, ճանապարհներին թափառում էյին սովից ու
հուսահատությունից խելակորույս կանայք ու յերեխաներ:

Մի պահ սենյակում լռություն տիրեց:

Ապա դավառապետը թեքվեց դեպի վոստրիկանապետը և
ինչ-վոր շնչաց նրա ականջին: Վոստրիկանապետը դեն դրեց
սիգարետը, պատյանից հանեց ատրճանակը և վեր կացավ:
Թեթևացման հառաչ դուրս թռավ առեւտրական պալատի
նախագահի կրծքից: Այժմ այս խելակորույս կնոջը կտա-
նեն, ինքը ստիպված չի լինի մասնակցելու այս վտանգավոր
դործին... և իր քսակից փող չի վճարի...

Վոստրիկանապետը դնաց դեպի դուռը, կտրուկ շարժու-
մով բաց արեց և նայեց միջանցքը:

— Ավելորդ ականջներ չկա՛ն, — ասաց նա հանդարտ, վե-
րադառնալով դեպի սեղանը:

Գավառապետը դլխով արքավ և դարձավ դեպի կինը:

— Նստեցե՛ք, մենք ձեզ լսում ենք, — ասաց նա դործա-
րար տոնով:

— Յես ավելացնելու վոչինչ չունեմ այն բանին, ինչ
արդեն ասացի ձեզ, — պատասխանեց կինը: — Մեզ հարկավոր
է Յ հաղար դայան:

Գավառապետը հանկարծ մի կողմ չարտեց հրահանգը:

— Գրողի ծոցը դնա յապոնական այս խորդանքը, —
ասաց նա և, դառնալով կնոջը, ավելացրեց վճռականորեն:

— Դուք չեք սխալվել. մենք չինացի՛ յենք:

— Բայց մենք բոլորս մեր կյանքով կտուժենք, յեթե
մեզ վրա կասկածի ստվե՛ր անդամ ընկնի, — գունատված
չրթունքներով ասաց առեւտրական պալատի նախագահը:

Կինն ուղղվեց և հաստատակամորեն պատասխանեց.

— Յես խոստանում եմ լռե՛լ:

Ծուխը բամբակի սպիտակ փափուկ մալանջների պես
փռվում էր դետնի վրա: Զյունը հաղթադեպ հաճախորդնե-
րի փոքրի տակ ճոճում էր: Գյուղի փողոցներով զանդաղ
առաջ էր շարժվում ծանր բեռնված մի սայլ: Բատրակի չո-
րերով մի պատանի քշում էր հողնած ձիերին: Սայլի կող-
քով գնում էր տաք, բամբակով խալաթ հագած մի ջահել
կին: Նրա գլխի կապոցը, վոր՝ ըստ յերևութին յերեսը
ցրտից պահպանելու համար էր, ցած էր քաշված աչքերի
վրա: Կինը, ժպտալով կապոցի տակից, սև, ժիր աչքերով
նայում էր անցորդների վրա:

Նա պատանուն պատվիրեց դեպի աջ քշել, վորտեղ յեր-
կար սև ժապավենի պես ձգված էր ճանապարհը:

— Մենք այսոր նոր ճանապարհով կգնանք: Յերրորդ
անգամ հին ճանապարհով դնալը վտանգավոր է:

Սայլը գյուղից դուրս յեկավ:

— Կանգնե՛ր, — յապոններեն լսվեց հանկարծ մի խիստ
ձայն:

Բայց բատրակը շարունակում էր քշել ձիերին:

— Կանգնե՛ր, բազա՛, — հայհոյեց յապոնացին, մոտ վազելով սայլին:

Պատանին կանգ առավ և, վորպես թե չի հասկանում յապոնացուն, զլուխը կողքի թեքելով, զարմացած նայում էր նրան:

Յապոնացին դարձավ դեպի հետ:

— Ի՞նչ էք բերանբաց կանգնել, — զավեց նա Մանջու-դոյի զինվորներին վրա, վոր կանգնած էին վոչ հեռու և անտարբեր հետևում էին, թե ինչ է կատարվում:

Մանջուբական զինվորները մոտեցան:

— Ո՞ւր ես գնում և ի՞նչ ես տանում, — հարցրեց կնոջը մանջուբական զինվորը:

Յապոնացին բարձրացրեց յուզդոտած ծածկոցը, վոր գցված էր սայլի բեռան վրա, և մանրագին շոշափեց պարկերը:

Կինը ճակատի վրայից հետ տվեց կապոցը և ժպտաց:

— Տուն եմ՝ գնում, հարսանիքի՞, մե՛ծ հարսանիք կլի-նի, — պատասխանեց նա, — ուղղակի նայելով զինվորի աչքե-րի մեջ:

Ձինվորը քմծիծաղ տվեց: Կինը, թվում էր, թե ճիշտ է ասում:

— Քչի՛ր, — ձեռքով նշան տվեց նա բատրակին:

Բատրակը մտրակեց ձիերին, բայց այդ վայրկյանին յապոնացին բղավեց:

— Յետ դարձրո՛ւ:

Կինը վողբաց:

Յապոնացին խփեց սրատանուհի հրացանակով և հրա-մայեց հետ դարձնել սայլն ու քշել դեպի պահակային պոստը:

— Ուրեմն դու պնդում ես, վոր միտն ու ալյուրը ճոխ հարսանիքի համա՞ր են, — ասաց սպան կոտորոված չինա-րենով:

— Հարսանիքի՞ համար ե, — պատասխանեց կինը:

— Իսկ քեզ մոտ դռնված փողե՞րը, 3 հազար դալա՞նը, նուլյակե՞ս:

¹ Բազա կամ բազայարու — յապոնական հայհոյանք է:

Կինը գլխով դրական չարժու՞մ արավ:

Ակնոցի ապակու միջով յապոնացու աչքերը նայում էին համառորեն և չարությամբ:

— Վե՛րջ տուր այդ ոյնրագությանը: Մեկ հայտնի չե, վոր այս մթերքները և վողը տանում ես բանդիտներին: Բայց մենք ցանկանում ենք իմանալ այս բոլորը նվիրողնե-րի անունները:

Կինը լուռ էր:

Սպայի այտերը շառաղունեցին:

— Մենք կատիպե՛նք, և քո լեզուն կրացվի: Տուր անուն-նե՛րը, տուր անուննե՛րը:

Յապոնացին հետ տարավ ձեռքը և խփեց կնոջ յերեսին: Կնոջ աչքերի առաջ սեացավ, նրան թվաց, թե հողը դուրս է դալիս — նրա վոտքերի տակից: Նա լսեց իր գլխի վերևում բամբուկի ճիպոտների սուլոցը և խիստ ցավ դրաց...

— Վե՛ր կաց: Մեկի ձեռքերը խրվեցին նրա արյունաչա-ղախ ուսերի մեջ: Նա վեր կացավ: Մշուշի մեջ նրա աչ-քերի առաջ յերեսաց սպայի ծաղրող դեմքը:

— Դեհ, կավայ ո՞ննա՞, լեզուդ չե՞ս բաց անի վերջա-պես, — հարցրեց սպան, աչքերը կկոցելով: — Յետ կարծում եմ, չարժե՞ վոր այսպիսի ջահել և դեղեցիկ կինը մեռնի ի սեր ինչ-վոր կեղտոտ բանդիտների:

Սպան քաշեց սիդարետը:

— Իրա՞վ, յեթե դու յապոնուհի լինե՛իր, կարող եյիր դյուլթիչ գեյշա լինել, թերե՞ս, նույնիսկ Տոկիոյում... Նա բի պահ խորատուզվեց այնքան հեռու մնացած որերի հի-շողությունների մեջ:

— Դեհ, ինչպե՞ս ուրեմն, — նա վեր կացավ: — Մեկ, յերկու անուն, և յես քեզ բաց կվողնեմ:

Կինը լուռ էր:

Սպայի աչքերը սպասողական հայացքով նայում էին կնոջ վրա: Սպայի համար պարզ էր, վոր նրանից կարող էր իմանալ մանջուբական ազմինխտրացիայի վերնախավին պատկանող միքանի անձերի հակայապոնական տրամա-

¹ Կավայ ո՞ննա — յապոներեն՝ սիրուն կին:

դրություններէ մասին: Բայց ինչպե՞ս ստիպել, վոր խոսի
այս կամակոր կինը:

— Հարցո՛ւր հարված, — ըղալեց յապոնացին:

Կատանքները շարունակվում էին գիշեր-ցերեկ: Կնոջ
լուությունից զաղաղած սարսն հրամայեց ամենանուրբ տան-
ջանքները տալ նրան: — Նրա կուրծքը դալկիկոնեցին խողա-
նով, — յեղունդներէ տակ խրեցին սրողատե ասեղներ...

Կինը լուռ եր:

Առաւորայան նա դժվարութեամբ բաց արաւ արյունոտ-
ված, ուռած կոպերը և իր կողքին տեսաւ ընկերոջը՝ Լյու
Դենյուանին:

Նա քիչ բարձրացաւ և շարժեց պապակված շրթունք-
ները:

Յապոնացին ծիծաղեց.

— Վաղո՛ւց այդ կանեյիր, կալայ ոննա, և մենք իզո՛ւր
ժամանակ չեյինք կորցնի, — ասաց նա թեքվելով դեպի նա
և աշխատելով վորսալ նրա խոսքերը:

— Նա վոչինչ չի իմանում, նա իմ բատրակն է, — ասաց
կինը, աչքերով ցույց տալով Լյու Դենյուանին:

— Անուննե՛րը, անուննե՛րը, — զոռաց սպան:

Բայց այլևս վոչ մի խոսք չլսվեց:

Կինը լուռ եր:

— Գնդակահարե՛լ նրան, — զոռաց զաղաղած յապոնա-
ցին:

Կնոջ բզկտված մարմինը քարշ տվին սենյակից: Փչում
եր հյուսիսային սուր քամին, բայց նա ցուրտ չեր դգում:
Նրա դուռին այրվում եր:

Սպան հրաման տվեց, և արյունաթաթախ մարմինն ըն-
կալ ճաքճքած գետնի վրա:

Սպան ծխեց: Նա լավ տրամադրութեան մեջ չեր: Նրան
վո՛չ մի բառ չհաջողվեց կորդել կամակոր կնոջ բերնից:

★

Արեւ մայր մտաւ հեռավոր բլուրների հետեւը:

Ուշ գիշերին յերկու սլարտիղան յեկան զնդակահարու-
թեան վայրը:

— Այստե՛ղ է, — կամացուկ շնչաց սլարտիղաններից
մեկը, մի կողմ տալով թիերը:

Նրա ուղեկիցը, վոր ծերունի յեր, կուացաւ գետնին
վրոված մարմնի վրա:

— Տյան Յզո-մի՛ն, — լաղաքջանքով, վորպես իր սի-
րելի աղջկան, ձայն տվեց նա:

— Տյան Յզո-մի՛ն — կրկնեց նա ավելի բարձր:

— Մեռա՛ծ է, — անհանդիստ հարցրեց առաջինը:

Ծերունին ավելի կուացաւ, ձեռքը դրեց կնոջ արյունա-
թաթախ կրծքին: Նա սառն եր, բայց հանկարծ ծերունին
իր մատների տակ զգաց սրտի հազիվ նկատելի բաբախումը:

— Նա կենդանի՛ յե — ասաց նա:

Պարտիղաններն զգուշութեամբ բարձրացրին կնոջ մար-
մինը, խնամքով վաթաթեցին նրան հին շորերի մեջ և
զգուշութեամբ իջան արահետով:

Գունատ աստղերն աղոտ լույս եյին տալիս կապույտ
յերկնքում:

Ժամապահն ուշադրութեամբ նայեց մառախուղի խիտ
վաթիսատպիտակ շերտի մեջ:

Լուություն:

Հանկարծ նա ցնցվեց... Նրան թվաց, թե զգուշ քայ-
լերի տակ խոխի խշշոց է լսում:

Ժամապահը լսողությունը լարեց — միայն քամին եր
աղմկում յեղենիներէ մեջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
Առաջարանի փոխարեն	5
«Վոսիկե պարիսպը և յեռացող լիճը»	7
Հերոս աղջիկը	10
VIII բանակը ճակատ և դուրս դալիս	11
Գիշերային դրոշ Գամինրայի վրա	18
Մենասուզույում	19
Մարտիկ պրոֆեսորը	25
Մեթե դուք յերկաթյա յեք	28
Մոր, փորվու և աղջկա մասին	32
Զինական բանվորները հակադրոնական ուժերի ախանդաղն են	41
Հայրենասեր յերեսաները	47
Մեքանի միջադեպեր	50
«Կարմիր նիզակներ»	52
Ռաֆայելի զեռու	54
Զինական ողաչուները	56
Դատարանի դահլիճում	60
Նվեր	76
Պնդապետ Իգոյի ծրարները	82
Տյան Յոն-Մինը լուռ և	91

Թարգմ. Հ. Մանուկյան
 Խմբագիր Ս. Հակոբյան
 Տեխն. խմբ. Ս. Խաչատրյան
 Սրբագրիչ Հ. Գոլուխանյան
 Կանաչու սրբագրիչ Լ. Արուստյան

Դրամաի լիազոր Վ. 1141, հրատ. № 805
 Պատվեր № 81, տիրաժ 6000
 Թղթի հափսը 72×105¹/₃₂ (66.880 տպ. նիշ 1 տպ. մամուլում)
 6¹/₂ տպ. մամուլ, 3¹/₄ թերթ թուղթ
 Հանձնվել և արտադրության 2/III 1940 թ.
 Ստորագրված և տպագրելու 11/IV 1940 թ.
 Գինը 1 ո.

Քաղաքական գրականության պետական հրատարակչության
 տպարան, Յեքեան, Ալլահիբեդյան № 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0189356

ԳԻՆԸ 1 Ռ.

ЭМИ СЯО
ГЕРОИЧЕСКИЙ КИТАЙ
Государственное издательство
политической литературы
Ереван 1940

32 (51)

5-43